

189.080/4

FEKETE KÖNYV

EREDETI BÜNÜGYI ÉS DETEKTIV TÖRTÉNETEK.

ÁRA 2 KOR.

HOMOSEXUÁLIS SZERELEM.

(TUZÁR DETEKTIV NAPLÓJA.)

BÜNÜGYI REGÉNY.

IRTA

Dr. GÚTHI SOMA.

BUDAPEST, 1908

KUNOSSY, SZILÁGYI és TÁRSA
KIADÁSA

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZEK

Dr. Gúthi Soma:

FEKETE KÖNYV.

Eredeti bűnügyi és detektív-
történetek.

IV. Kötet.

Homosexuális szerelem.

HOMOSEXUÁLIS SZERELEM.

(TUZÁR DETEKTIV NAPLÓJA.)

BŰNÜGYI REGÉNY.

IRTA:

Dr. GÚTHI SOMA.

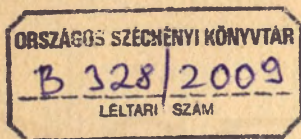
BUDAPEST, 1908.

KUNOSSY, SZILÁGYI ÉS TÁRSA

L

KÖNYVKIADÓVÁLLALAT KIADÁSA.

189. 080 / 4

Előljáró beszéd.

Homosexuális szerelem! . . .

Egy világraszóló bűnpör révén ez manapság a legnagyobb aktualitás. A laikus mohó kíváncsisággal olvassa a napilapok tudósításait és törli a fejét: miféle nagy bűncselekményt követhetett el az a publicista, aki a császári udvar fényében sütkérező nagyurakról elhíresztelte, hogy hivei a homosexuális szerelemnek? . . .

Hát van másféle szerelem is, mint az, amelynek valamennyien önkéntes rabjai vagyunk? . . .

Hát lehet-e diffamáló, meggyalázó az a híresztelés, hogy valaki szerelmes? . . .

Az ujságok nem fűznek kommentárt a vádhoz, és nem elégitik ki a laikus olvasó kíváncsiságát. Pedig a homosexualitás mibenlétét két rövidke szóval megmagyarázhatnák: *érzéki barátság* . . . Merész definíció, de azt hiszem, elég kifejező.

Szerelem csak egyféle van: *érzéki szerelem* . . . Ostoba képzelődés, odavetett üres frázis, hogy lehet szeretni *plátói módon* is, tudniillik anélkül, hogy kedvesünket „birni“ óhajtanók . . . A férfit és a nőt egymáshoz való viszonyában tudatosan vagy öntudatlanul is — *érzéki vágyak* vezérlik és csakis eme vágyak kielégítésével juthatnak célhoz . . . Törvénye, vagy — mondjuk — intenciója ez a természetnek, mely belénk oltotta a fajfentartás ösztönét, hogy tovább szaporodjunk.

De a barátságban az *érzéki*ség nem egyéb, mint csodálatos kivétel a szabály alól . . . Gonosz, kegyetlen játék a természetnek; különös szeszélye, vagy talán bizonyága az ő mérhetetlen bölcseségének,

amelylyel meg akarja akadályozni, hogy a megbomlott idegrendszerű, degenerált, beteglelkű emberek tovább szaporodjanak . . .

A természetellenes hajlamot, az ugyanazon neműeknek egymás iránt érzett „különös“ vonzalmát, az érzéki barátságot, a tudomány homosexualitásnak nevezi.

Kétségtelenül abnormis jelenség . . .

Képzeljünk magunk elé egy virágos kertet, amelyben külsőleg teljesen egyforma rózsák pompáznak. Ha egyet-egyet leszakítunk, alig tudunk betelni édes illatával. A kedves virágerdőben egyszerre csak szemünkbe ötlik egy rózsatő, amelynek virága elűt a többitől: fonnyadt, szintelen, illat nélkül való s alig hogy leszakítottuk, sajnálkozva félredobjuk. Pedig ugyanabból a talajból nőtt, mint a többi; ugyanolyan anatómiai törvények hatása alatt fejlődött, azt is csak a meleg napsugár és a jótékony eső élteti, mint a többit . . .

Nos, ilyen szálnalmatkeltő, mostoha gyermeke a természetnek a homosexuális szerelem

rabja: az *urning*. A férfi, aki teljesen érzéketlen a nő bájaival szemben, a nő, aki nem vágyódik a férfi után . . . Pedig phisiologiai tekintetben semmiben sem különböznek tőlünk; de más a lelki életük, más a gyönyörőségük, más a — szerelmük. *Krafft-Ebing* báró írja róluk „*Psychopathia Sexualis*“ című munkájában: „Az ilyen egyének szerelme teljesen hasonlít a normális szerelemhez; minthogy azonban az alapérzés ellenkező, karrikaturává válik, annál is inkább, mert az ilyen ember többnyire hyperästhesia sexualisban is szenved és ezáltal a saját nemük iránti szerelem ‚tulhatalmassá‘ lesz... Az *urning* imádja kedvesét és minden áldozatra képes érte; női bájak nem érdeklik, sőt undort keltenek benne és mégis akadnak köztük olyanok is, akik sociális vagy erkölcsi szempontból megnövsülnek . . . Az *urning*, ha magasabb műveltséggel bír, nem idegenkedik a nőkkel való *különbeni* érintkezéstől, ha azok szellemük vagy műérzékük által kellemessé tudják tenni a velök való társalgást...“

Amit a jeles pszichiáter a férfi-urningok-ról mond, áll a női urningokra is.

Mantegazza kiváló példának emliti, hogy 1777. évben a londoni törvényszék hat hónapi fogházra ítelt egy nőt, aki férfinak öltözve három különböző nővel kelt egybe . . . Ugyancsak *Mantegazza* ír két olyan nőről, akik harminc esztendeig éltek együtt mint férj és feleség és a „feleség” csak halálos ágyán vallotta meg féltve őrzött titkát ismerőseinek . . .

Különös, megmagyarázhatatlan jelenség!.. A természetbuvárok régtől fogva keresik az okát és csaknem valamennyien arra az eredményre jutnak, hogy az urning elődeitől örökölte a rendellenes nemi érzést, mely valamikor, a legrégibb őskorban egészen „természetes” volt. *Kiernan* szerint ugyanis az emberek kezdetben kettős (biszexuális) nemi életet folytattak, de az evolúciós folyamatok, a nagy küzdelmek közepett, hosszú évezredek után kifejlődött a *monosexuális ember*, aki csakis a *másik* nem iránt érez

hajlandóságot. A legalsóbbrendű állatoknak ma is biszexuális szervezete van; sőt bizonyos fajtájú rákok (a cymothoideák) életük első felében himneműek, második felében nőstények . . . A nagy evolúciók közepett különféle zavarok állhattak be és az emberek egy része visszafejlődött az állatvilág hermaphrodisztikus alakjaivá . . . Emez ősapák utódai azok a degenerált emberek, akiket manapság a homosexualitás fogalma alá vonunk.

Ez a tudomány mai álláspontja. Lehet helyes, lehet erőszakos magyarázat, de annyi bizonyos, hogy az urning épp oly kevésbé tehet róla, hogy nemi érzése rendellenes, mint ahogy a színvak ember sem hibáztatható amiatt, hogy a zöldet feketének látja. Az emberi ösztönt megnyilatkozásaiban a legerősebb akarat sem irányíthatja. A leg-hatalmasabb energia is eltörpül *a természet akarata* mellett . . .

És ha részvétell vagyunk az elhagyott mostoha gyermekek iránt, akik nélkülözik az édes szülők ápolását, aggódó, gyöngéd

szeretetét: miért fordulunk el megvetéssel vagy gyűlölettel a természet mostoha gyermekeitől? . . . Hiszen amazok sorsa még jóra fordulhat, emezeké örök gyötrelem és szenvedés! . . .

Ne értsenek félre! . . . Nem beszélek azokról a meghibbant elméjű, erkölcsileg teljesen elzüllött, lelki műveltség nélkül való egyénekről, akik természetellenes ösztönük kielégíthetése céljából a legbestiálisabb bűntényektől sem riadnak vissza. *Lombroso* szerint csak a teljesen *elfajult* emberek képesek ilyen cselekedetekre; de azoknak sem a börtönben, hanem a tébolyházban van a helyük . . . Olyan urningokról van szó, akik rendes körülmények között sohasem kerülnek összeütközésbe a törvénnyel, a közerkölcsiség ellen nem vétenek és maguk is irtóznak a sadistáknak és masochistáknak nevezett emberi szörnyetegektől . . . Vannak köztük olyanok is, akik hogy elkerüljék a közmegvetést, erőszakosan elnyomják ösztönüket, ami egyenlő értelmű az öngyilkossággal . . . Az

urningok java része magasabb műveltségű, nagy intelligenciájú és ép erkölcsi érzékkel bíró férfiakból kerül ki; számosan előkelő állásban vannak és nagy lelkiismeretességgel, kötelességtudással teljesítik hivatásukat . . . Valamennyien keserűen kifakadnak a humánus társadalom igazságtalan előítélete miatt. Szerelmüket ha nem is természetesnek, de jogosnak tartják. Kárhoztatják a büntető kódex szigorú rendelkezéseit, amelyek nem respektálják a „volenti non fit injuria” elvét; sőt akadnak urningok, akik nyíltan sürgetik az egyeneműek között való házasság megengedését, ami nekünk komikusan hangzó, de az ő szempontjukból érthető kívánság . . .

Az urningok szenvedélye is emberi szenvedély . . . Ők is érzik a féltékenység kínját, a megcsalás fájdalmát és a visszautasított vagy megvetett szerelem keserveit . . . És ahol nagy szenvedély van, ottan a *bűn* sem hiányozhatik, mert hiszen szenvedélyek mélyén burjánzik a bűn. Az élet ellen való büntettek indító

okai között nagy szerepe van a szerelemnek. Az ilyen bűntényeket *Lombroso* „l'amore criminale“ névvel jelölte meg.

Hadd mondok el egy szomorú történetet az urningok szerelmi világából ! . .

OSZK

Homosexuális szerelem.

OSZK

I.

Az érckoporsó.

Egy óra éjfél után . . . Ebben az időben ma is néptelen, kihalt a belváros ; hát még husz esztendővel ezelőtt ! . . .

Két évtized alatt az éjszakai élet dolgában is nagyot fejlődött a mi szépséges Budapestünk, amelyről az elragadtatás hangján irnak és csodákat mesélnek az ide vetődő külföldiek.

Fájdalom, székesfővárosunk éjjeli élete sokban különbözik a külföldi metropolisok: London, Páris, Berlin, Hamburg, New-York éjjeli életétől, mert hiszen a világvárosok idegenforgalma is elképzelhetetlen arányokat ölt. Egyébiránt ott a becsületes munkásemberek ezrei az éjszakai órákban is folytatják az élet nagy kenyérharcát ; az idegenektől eltekintve, a mulatóhelyek törzsközönsége is java-részből szórakozást kereső tisztességes polgár-

emberekből kerül ki, akik napközben pontosan, lelkesmeretesen elvégzik kötelességüket; vagy akik vagyoni helyzetüknél fogva megengedhetik maguknak, hogy nappal pihenjenek, éjjel mulassanak, szórakozzanak.

Csak természetes, hogy az éjszakai élet mozgalmas világából nem hiányzik a „söpredék“ sem. A dologkerülők, a sötét egzisztenciák, a büntanyák ismert alakjai rejtett oduikból csakis az éj óráiban kerülnek elő. A bűn nem szereti a világosságot. A gonosztevők világában az éjszaka a legjobb tanácsadó. Akkor szövik sötét terveiket, a kivitel módját, és nappal alusznak rá egyet. A bűn lovagjai éjszakánként szépen elvegyülnek az utcán járókelők közt, a fényes mulatóhelyek óriási közönységében, vagy összejönnek az állandó rendőri felügyelet alatt álló büntanyákon.

Budapestnek — sajnos — vajmi csekély az idegenforgalma, s ez a körülmény már egymagában véve is kizárja a többi világvárossal való „konkurrencia“ lehetőségét. Nálunk éppen a söpredékből kerül ki a többség. A tisztességes keresettel bíró polgáremberek éjfél után sietnek haza, hogy másnap ujult erővel lássanak a mindennapi kenyér után. Igaz ugyan, hogy fővárosunkban a kávéházak, csapszékek, tingli-tanglik és egyéb nyilvános helyek száma két évtized alatt megtizszezereződött,

de ezek a helyiségek éjfél után lassan-lassan kiürülnek. A félreeső utcák kéteshirű mulatóhelyein csak ilyenkor kezdődik az igazi élet. És javarészen e mulatóhelyek és félreeső csapszékek alakjaiból kerül ki Budapest éjjeli közönsége. Ha rendőrségünk rászánná magát arra, hogy valamelyik éjszaka összefogdosná a kereset nélkül való embereket, tizenöt tágas fogházban sem tudná őket elhelyezni.

Szinte fonákul hangzik, de ez a tünet mégis csak jó fényt vet fővárosunk erkölcsi életére, mert azt bizonyítja, hogy nálunk jobbra csak a dologkerülő, rendes keresetnélkül való egzisztenciák teszik mozgalmassá az éjszakai életet. A jó budapestiek tehát szívesen elszórakoznak a színházakban és egyéb mulatóhelyeken, de csakis éjjelig. És ha a világváros jellegét csak az erősen lüktető, mozgalmas éjszakai élet adná meg, ő miattuk Budapest ma is a kisebb vidéki városok nivóján állana . . . Ezt tehát inkább örvendetes jelenségnek mondhatnók, ha viszont nem kellene konstatálnunk azt, hogy fővárosunk lakosságához mérten elijesztően aránytalan a léha, dologkerülő, sötét alakok száma. Ebben a tekintetben a szép Budapestnek vezető szerep jutott Európa világvárosai között.

Szomorú nevezetesség! A magyar zsebtolvajokat, zsebmetszőket, vasut-tolvajokat, betőrőket

hamis kártyásokat, agyafurt szélhámosokat és balekfogókat jól ismeri Európa minden rendőrsége. Ezeknek a száma pedig egész légión! . . .

— — — — —

Kopek Dani, a hatalmas termetéről „általános” ismert detektív (aki sűrűn szerepel detektívtörténeteimben), egy razziáról jövet a Kigyó-utcán keresztül hazafelé bandukol. Mindig az utca közepén halad. Hja, Kopek a maga kárán tanult okos férfiu. Nem tudni, hogy melyik pillanatban támadja meg valamelyik kapu alatt leselkedő gazfickó. Azért hát nem tanácsos éjszakának idején a házak mentén járni. Hirtelen jön a támadás és az embernek még csak ideje sincs védekezni ellene. Az utca közepén járva, könnyebben eliramodhatik, vagy ha úgy tetszik, elbánhat az utonállóval. Kopeknek ebben a tekintetben már szomorú tapasztalatai vannak. Amint kijut a Városház-térre, egy szürke cilinderes fiatal ember áll eléje. Kopek, aki nem tartozik a legbátrabb rendőrök közé, meglepődve, az ijedtség hangján kiáltja:

— Mit akar?

Az ismeretlen jóízűen nevetni kezdett.

— Hahaha! Hogy megijedt! Ne féljen, barátom. A legjámborabb szándékkal jövök . . . Kérek egy kis tüzet!

— Vagy úgy! . . . Tessék!

És nyújtja égő szivarját, mialatt farkasszemet néz az ismeretlennel. Éppen egy lámpa alatt vannak és jól kiveheti, hogy a szürke cilinderes fiatal ember simára borotvált képe csodálatosan rózsaszínű. Mintha csak festve volna. Olyan az, mint a mellbeteg emberek színe, csak hogy a vörösség minden árnyalata nélkül. Ez az ember pedig nem beteg, sőt ellenkezőleg, szinte duzzadni látszik az egészségtől. Telt arc, széles váll, csupa izom . . .

Az ismeretlen rágyújtott, udvariasan üdvözölte a detektivet, aztán egykedvűen a Kötő-utca felé ballagott. Kopek is folytatta útját. A piaristák háza előtt egy munkásember tűnt a szemébe, aki targoncát huzott. A targoncán ponyvával eltakart nagyobb tárgy, amelynek jókora súlya lehetett, mert a munkás formájú embernek ugyancsak erőlködni kellett, hogy a targoncát huzzassa. Kopek merrő kíváncsiságból megszólította :

— Hová igyekszik, hékás ?

A megszólított ügyet sem vetett a detektivre. Ment tovább a maga útján.

— Megállj, öcskös, különben a fülednél fogva cipellek be a rendőrségre.

— Hát miért nem mondja az úr, hogy kiféle, miféle ? Honnan ismerjem én a cibilrendőröket ?

— Nini! Most látom csak! . . . Te vagy az, Szappanos Márton?

— Én volnék . . . Ahun ni! Én is csak most ismerem meg a tekintetes urat.

— Hát meggyüttél?

— Meg.

— Meddig voltál Illaván?

— Négy és fél esztendeig. Másfelet elengedtek.

— Ha jól emlékszem, leütötted a gazdádát és kiraboltad. Én állítottalak elő . . . Bizony, azt hittem, hogy akasztófára jutsz.

— Kisütötték, hogy részeg fővel csináltam a dolgot.

— Mi van azon a targoncán?

— Tudom én? Rám bízta, hogy vigyem a Margit-hid alá.

— Ki bizott meg?

— Az a szürke cilinderes úr . . .

Szappanos Márton körülnéz a téren, keresi az emberét, de bizony nem találja.

— Ninini! Eltünt! . . . Most hát mi lesz a fizetiséggel?

— A te dolgod . . . Lássuk csak: mi van az alatt a ponyva alatt?

Kopek fölemeli a ponyvát s a következő pillanatban nagy, díszes érckoporsó tűnik a szemébe.

— Üres ?

— Nem tudom.

— Hazudsz ! Hiszen alig tudom elmozdítani a helyéről. Megállj fiam. Kezd a dolog érdekelni. Ejha ! alaposan leszögesztétek . . .

— Egy ujjal se nyultam hozzá.

— Adsza csak egy fesztő vasat.

— Hunnan ?

— A zsebedből. Ismerlek, mákvirág !... Szappanos Márton egy tapodtat se megy álkulcsok és fesztő vas nélkül. Sohse tudja az ember, mikor van rá szükség. No hát csak ide vele !

— Nincs nálam. Ehun a zsebem, kikutathatja a tekintetes úr . . .

— Jól van no ! Akkor hát menjünk a Szerb-utcába. Majd kifeszítjük a rendőrségen . . .

Szappanos Márton e szavakra kabátja oldalzsebébe nyul.

— No né ! . . . csakugyan van nálam egy fesztő vas. Magam se tudom, hogy került hozzám . . .

És szolgálatkészén nyújtja Kopek felé a fesztő vasat, aki egynéhány perc alatt leemelte a koporsó födelét. A tetejéről súlyos kockakövek, ócska vasdarabok kerültek elő, majd két keskeny deszka. A koporsó fenekeén pedig egy teljesen meztelen női hulla . . .

A halott feje a fölismerhetetlenségig elcson-
kitva . . .

Kopek a borzalmas hulla láttára fölkiáltott,
Szappanos Márton pedig kapta magát és gyors
futásnak eredt.

A detektiv utána . . .

II.

Keresztkérdések.

Hajnali három óra tájban egy közrendőr vert föl álmomból, hogy siessek a negyedik kerületi kapitányságra. Mikor oda értem, a rendőrkapitány Kopec detektív jelenlétében már javában vallatta Szappanos Mártont.

Igazi Lombroso-típus. Keskeny homlok, bozontos, összeérő szemöldök, tömpe orr, kiálló pofacsontok. Apró, szürke szeme, mint a majomé s egyre hunyorít vele; időnként nagyot nyel, mintha a torkát szorítaná valami. A gonosztevők rendszerint ezzel árulják el izgatottságukat . . . Tessék megfigyelni egy-egy főtárgyaláson a vallatóra fogott gyilkosokat. Ha rájuk bizonyítanak valamit, ha szembesítik a terhelő tanuval, ha kihirdetik előtte az életfogytig tartó rabságot vagy kötéshalálról szóló ítéletet: nem panaszkodnak, nem

sirnak, de izgatottságukban nagyot nyelnek, mintha a torkukon akadt volna valami.

Jöttömre a rendőrkapitány megszakitotta a kihallgatást és részletesen elbeszélte a Városház-téren történeteket, úgy, amint azt Kopektól hallotta. Az óriás detektív csipőre tett kézzel, diadalmas mosolylyal hallgatta végig a kapitány előadását, majd rám nézett s tekintetével mintha mondani akarta volna :

— Jó fogás volt, ugy-e? . . . És ezt nekem köszönhetitek! . . . Ime, az én első nagy sikerem! . . .

De legelső kérdésemmel csakhamar lehütöttem a kedvét.

— És mi történt a szürke cilinderes urral?

— Eltűnt.

— Eltűnt? . . . Nem ég ki a szemed, fiu!?

Miért nem szaladtál utána?

— De hiszen elszalasztottam volna ezt a másikat.

A „másik“ alatt Szappanos Mártont értette.

— Ostoba! . . . Megint bakot lőttél!

— Mivel?

— Azzal, hogy Szappanos után iramodtál. Tudhattad volna, hogy ez már ki nem siklik a körmeink közül. Akkor csipjük el, amikor akarjuk. De annak a szürke cilinderesnek most már bottal ütheted a nyomát.

— Oh, istenem, istenem! . . . Erre nem is gondoltam.

— Tehát a Kigyó-utca sarkán tüzet kért tőled . . . Jól megnézted az arcát?

— Száz év múlva sem felejttem el. Mintha most is előttem állna.

— No, hát amondó vagyok, hogy addig elém ne kerülj, amíg azt a szürke cilinderest meg nem csiped . . .

— Megfogom, ha addig élek is!

És a szegény fiú kapta botját, kalapját és köszöntés nélkül elrohant.

A rendőrkapitány folytatta a megszakitott kihallgatást.

— Hol ismerkedtél meg azzal a szürke cilinderes urral?

— Tegnap este a Szövetség-utcán megszólított. Azt kérdezte, volna-e kedvem könnyű szerrel ötven forintot keresni? Megörültem az ajánlatnak.

— Persze, azt hitted, hogy valakinek a gyertyáját kell kioltanod . . . Ötven forintért arra is szívesen vállalkozol.

— Már hogy gondoltam volna olyasmire! . . . Hiszen csak most kerültem ki a fegyházból és semmi kedvem hozzá, hogy újra visszakerüljek oda.

— Miféle megbízást kaptál?

— Hogy tizenegy órakor legyek az Ujvásártéren. Majd értem jönnek . . . Persze, hogy elmentem. Jó ideig várakoztam ott, amikor egyszerre csak elém került a szürke cilinderes úr és rám parancsolt, hogy menjek utána. Az Aggteleki-utca sarkán kétfogatu kocsi várakozott . . .

— Fiakker ?

— Azt hiszem, privát kocsi volt. Mind a ketten beültünk. A szürke cilinderesnek az volt a legelső dolga, hogy valami kendőfélével bekötötte a szememet.

— Miért tette azt ?

— Hogy ne tudjam, merre járunk . . . Az úton nem szólt hozzám egy kukkot sem és én bekötött szemmel is tájékozódni próbáltam az út-irány felől, de bizony nem sokra jutottam, mert a kocsi hol jobbra, hol balra kanyarodott. Egynéhány helyen megállt, aztán újra cikcokban folytatta az útját és mikor a szürke cilinderes rám parancsolt, hogy szálljak ki, még csak nem is sejtettem, hogy a fővárosnak melyik tájékára jutottunk.

— Nos, mi történt azután ? Levette szemedről a köteléket ?

— Volt eszében ! . . . Belecsimpaszkodott a karomba és cipelt magával három-négyszáz lépésnyire. Akkor aztán kulcsot vett elő és kaput nyitott,

majd gondosan bezárta azt maga után. Valami udvarfélére jutottunk.

— Hogy tudod?

— Csak gondolom . . . Egy pillanatra sem távozott mellőlem, s még azt sem engedte meg, hogy a kendőhöz nyuljak. Pedig bántott a kíváncsiság. Egyszerre csak lépéseket hallottam. Az emeletről valami súlyos tárgyat cipelhettek lefelé és nemsokára hallottam, amint suttogva, idegen nyelven beszélgetnek. Azt a súlyos tárgyat letették valahová, majd újra kinyitották a kaput, köteleket tettek a vállamra, egy rudnak a végét kezembe nyomták és a szürke cilinderes megszólított, hogy huzzam a targoncát kifelé . . . Mit tettem vón egyebet? Huzztam . . . Az utcára érve, megint becsukták a kaput, a szürke cilinderes újra belém csimpaszkodott és vitt magával nem tudom, hová, nem tudom, milyen úton, nem tudom merre . . .

— És útközben senkivel sem találkoztatok?

— Senkivel . . . Nagysokára levette szememről a kendőt és akkor láttam, hogy a Múzeum-kert mögött vagyunk. „Mit csináljak evvel a targoncával?” „Mondotta: Vigye a Margit-híd alá. Ha akadálytalanul célhoz jutunk, megduplázom az ötven forintot.” Jól esett ez a biztatás; mintha csak hájjal kenetetett volna . . . Már a kezemben éreztem a száz forintot.

— Nem gondoltál arra, hogy valami gyalázatos büntényt követtek el?

— Eleinte huzódóztam ugyan a dologtól, de — mondok magamban — minek fájjon nekem a más feje? Csináljanak, amit akarnak. Én ártatlan vagyok . . . Később már nem is gondoltam másra, mint a száz forintra. Elkábitott a szép ígéret. És húztam a targoncát a Muzeum-körúton, Magyar-utcán, Hatvani-utcán és Kigyó-utcán keresztül a Városház-térre. A szürke cilinderes husz-harminc lépésnyiről követett. Vigyáztunk egymásra. Én a száz forintomat féltettem.

— Szóval : azt akarod velünk elhíttetni, hogy te csak a Városház-téren tudtad meg, mi van a ponyva alatt?

— Olyan igaz, mint ahogy itt állok . . .

— Csalódol, ha azt hiszed, hogy ilyen együgyű mesékkal kifogsz a rendőrségen. Ha ártatlannak érezted magad, miért futottál a detektív elől?

— Halálra ijedtem, amikor megláttam, hogy mit rejteget a ponyva s hogy a koporsóban egy meggyilkolt asszonyszemélynek a hullája van . . . Félttem, hogy ártatlanul is bajba keveredem. A rendőrségen már jól ismernek. Nem igen sokat teketóriáznak velem.

A rendőrkapitánynak nem volt több kérdése. Most hát én következtem.

— Tehát az a cilinderes úr a Szövetség-utcán szólított meg . . . Különös véletlen, hogy éppen hozzád fordult . . . Le tudnád írni azt az embert?

— Hogyne ! Fekete szemüveget viselt.

— Ezt most halljuk először.

— Nem tehetek róla. Hegyesre kifent bajusza és nagy pofaszakála volt.

A rendőrkapitány közbekiáltott.

— Ahá ! Most rajta kaptunk a hazugságon. Azt a hegyesre kifent bajuszt és pofaszakált most találtad ki. Kopek szerint a szürke cilinderesnek simára borotvált képe volt. Valld meg, gazfickó, hogy félre akarod vezetni a rendőrséget !

— Veszitsem el a szemem világát, ha nem a tiszta igazságot mondtam.

Félrehívtam a rendőrkapitányt és a fülébe súgtam :

— Kopek leírása nem zárja ki annak a lehetőségét, hogy Szappanos Márton is igazat mondott. A szürke cilinderesnek valószínűleg álszakála és álbajusza volt.

— De hiszen azt Szappanosnak tudnia kellene. A Múzeum-kert mögött már levették róla a köteléket és ugyanazt az embert látta maga előtt, akivel később Kopek is találkozott.

— Valószínű, hogy az ismeretlen éppen a Kopekkel való találkozás percében kapta le ál-

szakállát . . . Ez a látszólagos ellentmondás csak azt bizonyítja, hogy Kopek egy rendkívül ravasz, agyafurt gonosztevőt engedett kisiklani a kezei közül . . .

— Ön tehát azt hiszi, hogy . . .

— Ez az ember teljesen ártatlan. És addig nem boldogulhatunk, míg a szürke cilinderes hurokra nem kerül . . .

— Az ügy sokkal érdekesebb, mint amilyennek első pillanatra gondoltam . . . Ugy látszik, Tuzár mester, önre nagy munka vár . . .

— Állok elébe! . . . Ha megengedi, mindekelőtt a hullát veszem szemügyre.

III.

Tuzár kombinációi.

Reggel hat óra lehetett, midőn hozzáfogtunk a szemléhez. A kerületi kapitányság udvarán közrendőrök őrizték a targoncán elhelyezett koporsót. Megint ráterítették a ponyvát; a koporsóban volt kockakövek, vasdarabok és deszkák a földön hevertek. A rendőrkapitánynak gyöngé idegei lehetnek, mert amint fölemeltem a koporsó födelét, egyszerre halotthalvány lett és önkéntelenül is félrefordította fejét.

Szó ami szó : rettenetes látvány tárult a szemem elé; de hát megszoktam én már az efféléket. Egykedvűen nézegettem a meztelen hullát, majd egyenként fölszedegtettem a koporsóban talált tárgyakat és valamennyit alaposan szemügyre vettem.

— Teringettét! Nagyon óvatos emberek lehetnek! Egy fikarcnyi nyomot sem találok, amely utba igazithatna.

— Hát a kockakövek, vasdarabok ?

— Semmitmondó tárgyak.

— Vajjon miért tették a koporsóba ?

— Egyszerű a magyarázata . . . Ezt a koporsót a Duna fenekére szánták. De óvatosságukat nemcsak az bizonyítja, hogy semmiféle corpus delictit nem adtak kezünkbe, hanem az a furfang is, amelylyel áldozatukat eltüntetni igyekeztek . . . Jól kieszelték az eltüntetés módját; gondoskodtak arról is, hogy Szappanos Márton el ne árulhassa őket. Bekötözték a szemét, hogy ne tudja, honnan indult el a targoncával. A szürke cilinderes úr számitani látszott arra az eshetőségre is, hogy Szappanos fölismerheti az utcán s ennek a veszélynek elejét veendő, ügyesen elváltoztatta külsejét . . . Számolt a lehetőséggel, hogy a rendőrség emberei útját állják a koporsószállítónak és csak harminc-negyven lépésnyi távolságból követte őt, hogy könnyű szerrel kereket oldhasson . . .

— És csodálatos ! A Városház-téren mégis ő szőlitotta meg a gyanutlanul hazafelé igyekvő detektivet.

— Annak is megvolt a maga oka. Azt akarta megakadályozni, hogy a detektiv ne találkozzék Szappanossal. Azt hitte, hogy föltartóztathatja őt, amíg a targonca eltűnik a Kötő-utcában. De ekkor számolnia kellett azzal a veszélylyel is, hogy terve

dugába dőlhet és mielőtt megszólította a detektivet, lekapta álszakállát és bajuszát. Ha véletlenül elfogják és szembesítik Szappanossal, az rá nem ismerhet.

— Miért beszél ön mindig többesszámban?

— Mert kétségtelen, hogy a bűntényt legalább hárman követték el.

— Legalább hárman? . . . Ez aztán merész nyilatkozat!

— De hiszen alig szorul magyarázatra. Amíg Szappanos az udvaron őgyelgett, kísérője egy pillanatra sem mozdult el melőle. Ez alatt pedig a koporsót lehozták az emeletről. Talán fölösleges mondanom, hogy legalább két ember kellett hozzá, akiknek a gyilkosságról okvetlenül tudniuk kellett. Ismétlem, nagyon ügyes és nagyon ravasz emberek lehetnek. Arról is jó előre gondoskodtak, hogy az áldozat személyazonosságát meg ne állapíthassák. Nézze, hogy elcsonkították az arcát! Egy ép vonás nem maradt rajta. Az orrát levágták, két fülét többől lemetszették, orcáit keresztül-kasul vagdosták, sőt a haját is befestették . . .

— Rettenetesen megkínózták!

— Sőt ellenkezőleg! A megcsonkításhoz csak akkor fogtak, midőn áldozatuk már halott volt.

— Hát ezt miből következteti?

— Látja kapitány úr ezeket a barnás foltokat itt a szív tájékán? . . . Ezek a curare nyomai . . .

— Mi az a curare?

— Gyorsan ölő mérég. Egy két pillanat alatt halált okoz. Az afrikai négerék curaréval mérgezik meg nyilaikat. Alkaloidját egy kákához hasonló növényből készítik. A meggyilkolt ember arcán és szíve tájékán barnás foltokat idéz elő. Persze, az elcsonkitott arcon nem vehetjük ki a mérég nyomait. Hm! Kemény diót adtak elem, de feltöröm.

— No, no, csak el ne bizakodjék Tuzár mester. Hisz éppen az imént hangsúlyozta, hogy semmi-féle nyomra nem akadt . . .

— Hát mire való a szimat?

— Legalább ha valami corpus delicti volna a kezünkben!

— Van egy! Ebben a pillanatban ötlött az eszembe, és szinte csodálom, hogy eddig elkerülte figyelmemet. Pedig itt van előttünk és minden más dolognál ékebben beszél . . .

— Mire gondol?

— Erre a koporsóra! Az ördögbe is, csak nem az égből pottyant oda, annak a rejtélyes, ismeretlen háznak az emeletére! Valahol csak meg kellett rendelni, még pedig a napokban, mert ez a koporsó ujdona. Látja kérem, ez már sokat érő nyom! . . .

— Az igaz! . . .

— De mindennél fontosabb, hogy megtaláljuk a szürke cilinderes embert... És hogy Kopek barátom szavait idézem: „Megtalálom, ha addig élek is! . . .“

IV.

Szegény Kopek!

A vén fiu elszontyolodva hagyta el a kapitányság épületét. Egy újabb csalódással megint gazdagabb lett. Azt hitte, hogy annyi balsiker után most az egyszer ki fogja érdemelni fölebbvalói dicséretét, magára vonja a detektívfőnök figyelmét és végre valahára eléri célját: egy-egy nagyobb, szenzációsabb esetben őt bizzák meg a nyomozással. És kiemelkedik a szürkéségből, ahol nem terem babér; ahol csak robotol kora reggeltől késő estig és még csak vállveregetéssel sem jutalmazták.

Tessék! Ujra bakot lőtt! . . . Elszalasztotta a vadat, mely már a közelében volt . . . Bosszusan morfondírozott magában:

— Hiába, nincs szerencsém! Rosszul üt ki minden vállalkozásom! Ennek a hitvány földtekének én vagyok a legpechesebb em-

bere!... Istenem! Ha a szerencse a halál volna, fogadok rá, hogy örökké élnék! De hát úgy kell nekem! Amikor egy-egy jó alkalom kínálkozik és azt üstökön ragadhatnám, egyszerre csak elvesztem a fejemet és mindent a vizájáról csinállok. Hogy miért is nem szaladtam az után a szürke cilinderes után! Amikor megtudtam, hogy az ő utasítására szállítják a koporsót a Margit-hid felé, még közel lehetett. Ott járhatott valahol a Kötő-utca elején; egy kis fáradtsággal elcsiphettem volna. De hát így magamban megvallhatom: nem is gondoltam rá. Szamárvoltam! Megérdemelném, hogy deresre huzzanak!...

Szóval: a jámbor detektív maga is belátta, hogy nagyot hibázott, s hogy kiköszörülhesse a csorbát, ha a poklok fenekéről is, de elő kell kerítenie azt az ördögös embert, aki úgy kifogott rajta. A nyomorult! még tüzet kért tőle!

E pillanatban ott áll lelki szeme előtt a cilinderes ember, amint szemtelenül fixirozza őt. Látja annak csodálatosan rózsaszínű arcát, és arra gondolt, hogy talán ez a különös ismertetőjel fogja nyomra vezethetni...

De kitől tudakozódják, hol keresse? Ha annak az embernek csakugyan része volt a gyilkosságban, lesz magához való esze, hogy nem mutatkozik az utcán. Az sem lehetetlen, hogy a legelső vonattal

elutazott a fővárosból; akkor aztán hiábavaló lesz a detektivek minden igyekezete.

Mig ekként gondolkozott, a Zrinyi-kávéház elé jutott. A huszonnégy órai szakadatlan munka nagyon kimerítette és benyitott a kávéházba, hogy fölhajtson egy-két pohár szilvóriumot. Az volt a szándéka, hogy onnan a lakására tér, ágyba veti magát s néhány órai pihenés után lázas buzgalommal hozzáfog a nagy munkához: az elszalasztott vad hajszolásához.

És csodák csodája! Amint betoppant a kávéházba, az első ember, aki szemébe tűnt, a szürke cilinderes ember volt. Meglepetésében állva maradt az ajtó előtt, mintha földhöz szegeződtek volna a lábai... Most találkoznak a tekinteteik... megint farkasszemet néznek, mint a mult éjszaka, a Városház-tér elején... A rejtélyes ismeretlen nyugodtan föláll és zsebredugott kezekkel a kávéház háttérébe megy, majd úgy tesz, mintha vissza akarna sétálni, aztán villámgyors mozdulattal kiugrik a baloldali hátsó ajtón.

Kopek, aki most ocsudott föl meglepetéséből, utána sietett... Kirohant az udvarra, onnan a Muzeum-körutra és jól látta, hogy embere sietve befordult a Hatvani-utcába...

Az óriás detektív rohant utána, durván félrelökdösve az útjába esőket. Az üldözött vad neki

vágott az Ujvilág-utcának s ott hirtelen eltűnt Kopek szeme elől. A detektív azonban résen volt. Láttá őt, amint besurrant a Röser-féle átjáró ház kapuján, hogy onnan a Károly-körrre juthasson . . . Itt aztán meg volt akadva. Nem lehetetlen, hogy a szürke cilinderes fölrohant a hátulsó lépcsőn, hogy elrejtőzzék valamelyik emeleten ; ha ő most a Károly-körrre siet, a gazember könnyen kifoghat rajta : elmenekülhet az Ujvilág-utcai kapun. De hát nem volt ideje hozzá, hogy terveket kovácsoljon. A Károly-körrti kapu felé rohant. Ott megállt egy pillanatra. Nézett jobbra, balra, az utca tulsó oldalára, de a cilinderest nem látta sehol. Tehát valószínű, hogy a Röser-bazár valamelyik emeletén tartózkodik. Az udvar közepére megy tehát, hogy onnan mind a két lépcsőház ajtaját szemmel tart-hassa. Közben előszólitotta a házmestert.

— Kopek Dániel, magyar királyi államrendőr-ségi detektív vagyok . . . Jól vigyázzon arra, amit most mondani fogok. Egy rablógyilkost hajszolok, aki most ennek a háznak valamelyik emeletén rejtőzködik.

— Szent Isten !

— Nyissa ki a fülét ! Én most fölszaladok az ujvilág-utcai lépcsőn ; maga azalatt elállja a Károly-körrti lépcsőház ajtaját, hogy a gyilkos arra felé el ne menekülhessen.

— Értem.

— Vigyázzon! Magát teszem felelőssé mindenért! Tehát menjen . . .

— Igenis, kérem alássan. Előbb azonban tessék megmondani: körülbelül hogy néz ki a gyilkos úr?

— Az igaz! Erről egészen megfeledkeztem. Nem csoda! Azt sem tudom, hol a fejem . . . Figyeljen! Csupaszképű. Simára van borotválva. Az arca feltűnően rózsaszínű. Keskeny karimájú szürke cilinder van a fején . . . Hah! megálljon csak! Nem, nem ő az! . . . Tehát résen legyen! Vegye maga mellé a vicét is, hogy könnyebben megfoghassák. Én addig itt maradok az udvar közepén.

A házmester úgy cselekedett, amint Kopek parancsolta. Maga mellé vette a vicét, annak a feleségét, nagy kamasz fiát, aztán negyedmagával elállotta a Károly-köruti lépcsőházat. A detektív pedig kapta magát és fölbaktatott az újvilág-utcai lépcsőn. Együgyűségében nem sokat okoskodott; rábízta magát a szerencsés véletlenre. Gondolt is ő arra, hogy amig például a második emeleten keresgéli a gyilkost, az egérutat nyerhet és az első emeletről elmenekül.

Amint a lépcsőn fölfelé halad, szemben találkozik egy szélesvállu, zömök uri emberrel, akinek hegyesre kifent bajusza és nagy pofaszakálla van. Botját forgatva, füttyörészve siet le a lépcsőkön.

Kopek gyanutlanul kitér az utjából, amint elhalad mellette, egyszerre fölkiált:

— Te vagy az, gazember! . . . Rád ismerlek! . . .

És megragadja az ismeretlen karját. Az pedig önérzetesen tiltakozik.

— Ki az úr? Mit akar az úr? . . . Hogy merészel engem ilyen hangon megszólítani? . . . Félre az utamból! . . . Engedje el a karomat! . . .

— Dehogyan engedem! Örülök, hogy megcsiphettelek! . . . Nem fogsz ki én rajtam! . . . Az előbb még szürke cylinder volt a fejedén . . . Ezt a szakállt is most ragasztottad a képedre . . .

És e szavaknál belemarkol a zömök ember szakállába, mely a kezében marad . . . És ott áll előtte az a csupaszképű, rózsaszín arcú fiatal ember, aki a Városház-téren tüzet kért tőle . . .

— No, ugy-e, hogy igazam volt? . . . Gyere velem fiacskám! . . .

— Engedjen el!

— Van eszemben! . . . Ha nem jössz szép szóra, fölnyalábollak és így viszlek magammal a legelső bérkocsi állomásig . . .

És Kopek olyan mozdulatot tesz, mintha az ismeretlent csakugyan átnyalábolni akarná. Az

pedig körülnéz, nem látja-e senkisem, villámgyors mozdulattal zsebébe nyul, kést ránt elő s a következő pillanatban markolatig döfi azt Kopek mellébe...

— Magad akartad ... Nesze! ...

És lerohan a lépcsőkön ... A szerencsétlen detektív jajkiáltás nélkül rogyott össze ...

Még élt és eszméleténél volt, midőn meglátogattam a Rókus-kórházban. Az orvosok szerint nem volt remény az életbenmaradásához. A nagy szomorúságtól majd hogy ki nem esett a szívem ... Hogyisne! ... Az én hűséges bajtársam, a szegény jó Kopek, aki egy alkalommal az életemet is megmentette, halálán van! ... És ha meggondolom, hogy ennek a rettenetes katasztrófának én vagyok az oka! ...

Én voltam az, aki keményen rászóltam: „Addig elélem se kerülj, amíg azt a szürke cylinderest meg nem csiped! ...” Hogy rápiritottam szegényre!

Amikor a kórházban ágya elé álltam, megszorította a kezemet, én pedig ahelyett, hogy vigasztaltam volna, fuldokló zokogásban törtem ki ... Jaj, hogy fájrt érte a szívem! ...

A derék, becsületes fiúnak még volt annyi ereje, hogy körülményesen elmondja nekem a katasztrófa előzményeit ... Az volt hozzám az utolsó kérése, hogy özvegy édesanyjáról meg ne feledkezzem ...

Meghalt . . . Eltemették . . . Mindenki elfelejtette, csak én tartogatom itt a szívem fenekén . . .

És könnybe lábad a szemem, valahányszor rágondolok! . . .

Szegény Kopek!

V.

Az első nyom.

A titokzatos bűntény sokáig foglalkoztatta az ujságokat is. Persze, neki estek a rendőrségnek, amelynek semmi tehetsége a nagyobb, szövevényesebb bűnperek kiderítéséhez. Megszoktuk mi már az ilyen támadásokat. A nagyközönség is mindig kárörvendve nézi, ha ütnek egyet a rendőrségen. A terhes szolgálatnak ez a jutalma.

A riporterek élénk fantáziája a legkülönfélébb kombinációkat eszelte ki. Az egyik érkézfeszítő szerelmi regényt tálalt az olvasó közönség elé és kisütötte, hogy a meggyilkolt asszony csábítójával a külföldről szökött Budapestre. Előbb azonban magához vette férjének minden készpénzét és összes értékpapirjait. Mikor nyakára hágtak a pénznek, a lelketlen csábító le akarta rázni a nyakáról a szerencsétlen asszonyt, és mert nem tudott tőle más módon szabadulni, meggyilkolta.

A másik riporter bizonyosra vette, hogy az asszony kéjgyilkosságnak az áldozata és több mint bizonyos, hogy Jack, a híres hasfölmetsző Budapesten tartózkodik. Hosszasan, kimerítően ismertette a nemi ösztön perverz működését, az úgynevezett sadizmust, amelynek már annyian áldozatul estek és erélyesen sürgette a sadista kinyomozását és ártalmatlanná tételét.

A törvényszéki boncolás rácăfolt a rendőri tudósítókra. Megállapította, hogy a meggyilkolt nő, aki körülbelül 22—23 esztendő volt, mocsoktalan előéletű, teljesen érintetlen. A bestiális gonosztevők ártatlan, fehér liliomot törtek le.

A boncolás előtt kitették a holttestet a halottas házba, de bizony senki sem törődött vele. Reggeltől késő estig ott időztem a morgueban; hátha szemembe tűnik valaki, aki a meggyilkolt iránt érdeklődik. Hiába reménykedtem . . .

Elmentem a temetésre is; de a hivatal embeerein kívül senkit sem találtam ott . . .

És elmúlt két hónap anélkül, hogy nyomra bukkantam volna. Kutya sem törődött már a bűntényvel . . . A sajtó is napirendre tért fölötte, a szenzációéhes közönség pedig úgy elfelejtette az esetet, mintha meg sem történt volna . . .

De én nem csüggedtem. Éjjel-nappal csak az a bűntény foglalkoztatott, amelynek az én szegény

Kopek barátom áldozatul esett. Sorra jártam a főváros összes koporsókereskedőit és temetkezési vállalatait, tudakozódva: ki rendelt koporsót a gyilkosság idején és az azt megelőző napokban? A kereskedők készséggel rendelkezésemre adták a kért adatokat s meggyőződtem róla, hogy mindazokat, akiknek számára a megrendelt koporsó készült, annak rendje és módja szerint szépen eltemették.

Minden szabad időmet arra fordítottam, hogy az utcákon, a nyilvános helyeken kerestem azt a szürke cilinderes férfit, akinek Kopek leírása szerint olyan különös, rózsaszínű arca van. Erre az ismertetőjelre utalva kérdezősködtem róla mindenfelé, anélkül, hogy bárki is utba igazithatott volna.

Karácsony első napjának délelőttjét a főkapitányság épületében töltöttem s éppen a detektivek szobájában időztem, midőn arról értesítettek, hogy egy öreg asszonyság óhajt beszélni velem.

A folyosón várakozott reám. Körülbelül 60—65 éves lehetett és első pillantásra is intelligens uri-asszony benyomását tette reám.

— Miben lehetek szolgálatára?

Németül felelt a kérdésemre. A napokban érkezett majnai Frankfurtból leánya látogatására. Fel-tűnt neki, hogy több mint két hónapja nem kapott levelet leányától, holott korábban nem mult el

hét, hogy legalább egyszer ne irt volna neki. Levele, sürgönye válasz nélkül maradt és mert attól félt, hogy leányának valami baja eshetett, rászánta magát a nagy utra.

— Leánya állandóan itt lakott?

— Amióta férjhez ment. Körülbelül másfél esztendeje.

— És ki a férje?

— Hengel Frigyes, itteni kereskedő.

— Beszért már a vejével?

— Most is tőle jövek. Képzelve meglepetésemet, midőn arról értesített, hogy a felesége eltűnt . . . Megszökött!

— Kivel?

— Nem tudja. Két hónapja már, hogy elhagyta őt.

— Hát biz az nem lehetetlen.

— Higyje el, uram: teljes lehetetlenség! Ha az én szegény Gittám életben volna, bizonyosan hirt adna magáról.

— Ön tehát azt hiszi . . .

— Hogy eltették láb alól!

— Kire gyanakszik?

— Uram! Önt mint rendkívül ügyes, híres detektivet ajánlották nekem. Bizalommal fordulok önhöz és kérve kérem, esedezem: járjon végére a dolognak . . . Azt hiszem, hogy meggyilkolták a leányomat.

— Kicsoda?

— Az ura!

— Gondolja meg, asszonyom!... Borzasztó váddal terheli a vejét!... Milyen embernek ismeri őt?

— Föltétlenül korrekt, becsületes ember. Soha meg nem károsított senkit és mégis ő, csak ő lehetett a gyilkosa.

— Miből következteti?

— Szegény leányom panaszos leveleiből. Az ura rosszul bánt vele: ütötte-verte, örökösen magára hagyta, minden szórakozást megvont tőle.

— És miért nem hagyta őt a faképnél?

— Istenem! Szerette őt! És eltűrt minden brutalitást, csakhogy a közelében maradhasson.

— Ezt tőle tudja?

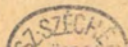
— Ő maga írta.

— Hm, különös!... Nagyon különös! Ezekből a panaszos levelekből arra kellene következtetnünk, hogy veje igazat mondott.

— Miért?

— Mert az ön Gitta leánya végre is megunta a rossz bánásmódot és elhagyta az urát.

— Akkor hazajött volna. Hiszen jól tudta, hogy mindig tárt karokkal fogadom. Oh, Istenem! Hányszor kértem, hogy jöjjön vissza Frankfurtba. És ilyenkor mindig azzal felelt, hogy imádja az urát és inkább meghal, de el nem válik tőle.

— Hengel Frigyes szerint tehát körülbelül két hónapja már, hogy eltűnt a felesége. Csakugyan feltűnő, hogy nem értesítette önt az asszony eltűnéséről; egy szóval sem kérdezősködött, hogy nincs-e önnél Frankfurtban; és még különösebb, hogy eltűnését be sem jelentette a rendőrségen.

— No, ugy-e? Ezeket a gyanus körülményeket én is fontolóra vettem.

— Hol ismerkedett meg Hengel Frigyessel?

— Ostendében. Egy pensióban laktunk s a véletlen úgy hozta magával, hogy a table d'hote-nál egymás mellé kerültünk. Fájdalom, megtetszett a leányomnak, s én magam voltam azon, hogy egy pár legyen belőlük. Ő eleinte mindig azt hajtogatta, hogy nem akar megházasodni. Agglegény marad; egy napon azonban mégis csak beállított hozzám és megkérte tőlem Gitta kezét. Oh, hogy minek is egyeztem bele abba a házasságba! Szerencsétlenségbe döntöttem szegény leányomat! . . .

— De hiszen ő maga akarta. És ön azt hitte, hogy boldoggá teszi őt. Mondhatom, asszonyom, nagyon nehéz feladat elé állított. Ha a gyanuja alapos, a gyilkosság két hónappal ezelőtt történt, s a tettesnek azalatt volt ideje eltüntetni minden gyanus nyomot.

— De hát emlékezzék vissza, uram. Önnek tudnia kell, hogy két hónappal ezelőtt nem történt-e

valami gyanus haláleset, vagy nem akadtak-e egy meggyilkolt nő hullájára?

— De igen. Tudok egy gyilkosságról.

— Nos? Nos?

— De annak áldozata nem lehetett az ön leánya.

— Miért?

— A törvényszéki boncolásról fölvelt jegyzőkönyv adatai szerint a meggyilkolt nő körülbelül 22—23 éves lehetett.

— Gitta májusban mult huszonkét esztendő.

— Csakhogy a törvényszéki orvos szerint az a nő még teljesen érintetlen volt.

— Ő volt! . . . Bizonyosan ő volt! . . . Oh szegény, szegény leányom . . .

— Nem értem önt! Hát nem ment-e férjhez a leánya?

— Egész csomó levelet mutathatok önnek, amelyekben Gitta azon kesereg, hogy az ura kerüli, megveti őt, sőt undorral fordul el tőle s ő még mindig leánynak érzi magát.

— Csodálatos!

— Az égre kérem, jó uram: vegye kezébe a dolgot. Ha egész vagyonomat is rá kell áldoznom: meg fogom bosszulni az én szerencsétlen leányomat.

— Megnyugtathatom asszonyom. Én meg fogom tenni a magamét. Kérem azonban: min-

denekelőtt juttassa kezembe leányának önhöz intézett összes leveleit.

— Meglesz! Ma este hazautazom és néhány nap múlva újra itt leszek.

A jó asszony elővette reticule-jét, amelyben tárcáját tartogatta és kivett belőle valamit. Bucsuzás közben pénzt akart a kezembe csusztatni.

— Tartsa meg a pénzét, kérem. Higyje el, én leszek a legboldogabb, ha azt a gyilkossági ügyet felderíthetem és a bűnösöket törvény elé állíthatom.

— Tehát a mielőbbi viszontlátásra!

Udvariasan meghajtotta magát és menni készült.

— Bocsánat, asszonyom, még egynéhány kérdést! Mennyi hozományt adott a leányával?

— Egy fillért sem. Hengel kereken kijelentette, hogy nem reflektál hozományra.

— Vagyonos ember?

— Duszgazdag. Szinte megfoghatatlan, hogy harmincezer márkát magam ajánlottam föl neki és ő azt visszautasította.

— Ritka kivétel az általános szabály alól!

— Ujra figyelmébe ajánlom, hogy vőmet mindig jellemes embernek ismertem. És ami a legkülönösebb: szive van! Rokonait segíyezi, a szegény embereket istápolja, alkalmazottaival

szemben elnéző. A társaságban rendkívül udvarias ; soha senkit meg nem bánt. Azonkívül vallásos ember.

— De hiszen ön maga alatt vágja a fát. Vejét mint tökéletes embert állítja elé, becsületes, jószívű, vallásos és mégis fölteszi róla . . .

— Vártam ezt az ellenvetést. És mégis fölteszem róla, hogy előre megfontolva, hideg számítással meggyilkolta a feleségét. Nem tudom miért, de leányom iránt mindig égő gyűlöletet tanusított. Amint szemtől-szembe került a feleségével, egyszerre csak megváltozott, egészen más ember lett belőle. Valami nagy, igen nagy titok lapang e viselkedés mögött s az ön dolga lesz, hogy azt földerítse. Meg vagyok róla győződve, hogy a bűntény rugója szoros összefüggésben van azzal a féltve őrzött nagy titokkal . . . Óhajt még valamelyes irányban felvilágosítást ? . . .

— Nem, nem . . . Egyelőre nincs szükségem semmire . . . Jónapot, asszonyom ! . . .

VI.

A vén kopó munkában.

Mi türés-tagadás: fura eset! . . . Itt már cserben hagy minden kombináló képességem . . . Amit az öreg asszonytól megtudtam, egész láncolata a szembeszökő ellentmondásoknak.

Hengel Frigyes Osztenében megismerkedik egy fiatal leánynyal, aki csakhamar szerelemre gyullad iránta és az a leghőbb vágya, hogy feleségül mehessen hozzá. Szive érzelmeit elárulja édes anyjának, aki mindent elkövet, hogy leányát boldoggá tegye és a házasságot nyélbe üsse. Hengel Frigyesnek azonban semmi kedve a házassághoz; föltett szándéka, hogy agglegény marad. Nem is mutat valami nagy vonzalmat a leány iránt és egy szép napon mégis megkéri a kezét.

Ime, az első ellentmondás!

Mindebből pedig arra kell következtetnem, hogy Hengel Frigyes anyagi zavarokkal küzd és

hozományra vadászik, hogy viszonyait rendezhesse. De anyósa ennek az ellenkezőjéről győzött meg. Megkinálták hozománynyal és ő azt kereken visszautasította. Tehát nem érdekházasságot kötött... Mi indította hát Hengel Frigyeset arra, hogy Gittát oltárhoz vezesse?... Csakis a benső vonzalom, a — szerelem... Felesége is rajongásig szerette őt és még hónapok múlva is azt írja édes anyjának, hogy „leánynak“ érzi magát.

Íme, a második ellentmondás! . . .

Hengel Frigyes talpig becsületes ember. Anyósa állítása szerint, maga az előzékenység, udvariasság. Szíve olyan, mint a vaj és mégis kínozza, halálra gyötri, ütlegeti a feleségét, aki szó nélkül tűr mindent, hogy ne kelljen tőle elszakadnia . . .

Ez a harmadik ellentmondás . . . Már most tessék eligazodni! Ha valaki úgy kihallgatta volna az öreg asszonynyal folytatott beszélgetésemet, bizonyosan azt gondolná magában, hogy Hengel Frigyes anyósa őrült rémképeket lát. Én azonban fölteszem a lehetőségét annak, hogy a becsületes, lágyszivű Hengel Frigyes csakugyan meggyilkolta a feleségét. Mert amíg egyrészt az öreg asszony állításait leánya panaszos leveleivel is támogatja, másrészt gyanussá teszi a férjet, hogy felesége állítólagos eltűnését, megszökését titokban tartotta.

Anyósát, aki Frankfurtból egyre-másra küldözgette a leveleket, nem értesítette róla; a rendőrségen felesége eltűnését be nem jelentette.

Gyanus továbbá, hogy a gyilkosságról annak idején hasábos tudósításokat irtak az újságok; a borzalmas eset valóságos izgalomban tartotta a fővárost és bár Hengel Frigyesné eltűnése éppen a gyilkosság idején történt, a férj nem jelentkezett a morgueban, meggyőződést szerzendő arról: nem a felesége van-e ott kiterítve.

Aztán kétségtelen, hogy Hengel Frigyes félrevezette anyósát, midőn azt állította, hogy a felesége talán — megszökött. Ez az állítás mintegy várja a kérdést: „Kivel szökött meg?“. Nem egyéb az, mint súlyos vád a feleség ellen: a házasságtörés vádja . . . Hogy szeretője volt és azzal szökött meg . . . Ennek a vádnak az alaptalanságát pedig eklatánsan bizonyítja a törvényszéki orvos által kiadott boncolási jegyzőkönyv. E szerint Hengel Frigyesné nem csálhatta meg az urát.

Igen, igen! . . . Azt kell hinnem, hogy az a boldogtalan öreg asszony igazat mondott, midőn azt állította, hogy valami nagy titok lappang a dolog mögött. És ha földeritem a titkot, az ellentmondások tömkelegében könnyű szerrel eligazodhatom és megfogom magyarázhatni: mi készítette Hengel Frigyeset arra, hogy nejét eltegye láb alól . . .

Mindenekelőtt alapos információt szereztem Hengel Frigyesről és a következőket tudtam meg róla :

„Hengel Frigyes, egy dús gazdag braunschweigi gyáros fia, 1879. évben telepedett meg Budapesten s itt főként tőzsdei ügyletek kötésével foglalkozik. Ügyes, megbízható, közbecsülésben álló kereskedő. A fővárosban több háza, nyaralója, Szatmármegyében háromezer hold kiterjedésű tehermentes birtoka van. A nyarat rendszerint a távol Keleten tölti: sűrűn fordul meg Braziliában és Konstantinápolyban is; de üzleti ügyekben sohasem utazik el a fővárosból . . . 1885. év végén megházasodott. Egy vagyonos frankfurti asszony csodaszép leányát vette el. Házassága azonban nem volt boldog. Felesége ledér, könnyelmű életet élt s a közelmúltban megszökött férjétől, akit ez az eset kedélybeteggé, búskomorrá tett . . .“

Ime, így hangzik a bizalmas információ, mely mindenben megerősíti az öreg asszony állításait.

Ugy látszik tehát, hogy Hengel Frigyesről mindenfelé azt rebesgetik, hogy a felesége megcsalta: megszökött tőle. És amit a fáma csak suttogva terjeszt, azt a férj hiteles formában megerősítette az anyósa előtt.

Ezek után önkéntelenül is előtérbe nyomul az a kérdés, vajjon a halottasházban kiterített asszony Hengel Frigyesnek volt-e felesége vagy sem ?

Ha nem az ő felesége volt, csak természetes, hogy minden kombináció halomra dől és csak sajnálkoznunk lehet Hengel Frigyesen, akit a felesége szarvakkal ékesített föl. Ebben az esetben nincs kizárva annak a lehetősége, hogy Hengelné életben van s édesanyjához írt leveleivel csak bűnét akarta leplezni.

De ha csakugyan Hengel Frigyesné feküdt abban a koporsóban, amelynek eltüntetését Szappanos Mártonra bízták: kétségtelen, hogy a hazug híreket maga a férj terjeszti meggyilkolt feleségéről, hogy port hintsen a világ szemébe és a rendőrhatalóság figyelmét magáról elterelje. Mert az a Hengel Frigyesné, akit a koporsóban találtunk, még nem ismerte az érzéki szerelmet. A törvényszéki orvos kiállította róla a hitelt érdemlő bizonyítványt, hogy férfiuval még sohasem „érintkezett“.

Rajta hát! . . . Fogjunk hozzá a nagy munkához! . . . El vagyok készülve rá, hogy erős, ravasz ellenfelekkel lesz dolgom, de ez a tudat csak növeli ambíciómat . . . Szembeszálltam más ezer veszéllyel is, most sem riadok vissza a küzdelemtől.

Először is ismerkedjünk meg Hengel Frigyes urral! . . .

VII.

Hengel Frigyes.

A nyomozással megbízott kapitánynak kötelességszerűen hivatalos jelentést tettem a meglepő fordulatról. Jelentésemet egyszerűen tudomásul vette s fölhatalmazott, hogy Hengel Frigyeset a szükséghez képest előállítsam. Kezembe nyomott egy idéző végzést, amelyben fölhivja Hengelt, hogy kihallgatása céljából azonnal jelenjék meg a rendőrségen. Az „előállítás“ idejének megállapítását tetszésemre bizta.

Persze, nem tehetett egyebet. Ő maga hét-számra sem mozdul ki hivatalából. Megjelenik egy-egy helyszíni szemlén, fölveszi róla a jegyzőkönyvet, amivel eleget vél tenni kötelességének. Ha kézre kerül a tettes, szépen kihallgatja és átkisérteti az ügyészséghez; de ha nem csipik meg, vagy nem jelentkezik magától, félreteszi az aktákat. Bánja is ő, ha meddő marad a nyomozás! . . .

Hja, a mi derék rendőrtisztviselőink szeretik a kényelmet. Ők bizony nem hajszolják a bűnösöket . . . Hát mirevaló a detektív? . . .

Szappanos Márton például ma is vizsgálati fogságban van. Esküdözik égre-földre, hogy ártatlan; hogy öntudatlan eszköz volt a bűnösök kezében és bár nincs ellene semmiféle elfogadható bizonyíték vagy terhelő adat, fogva tartják . . . Ki törődik azzal a vén latorral? Még csak arra sem tanították ki, hogy védőügyvédet választhat. Az is én tőlem függ, hogy mikor szabadul a fogságból. Ha az igazi bűnösöket hamarosan törvény elé állíthatom, kiengedik: ha sokáig elhúzódik a dolog, ott ragad a fogházban.

Ilyen volt minálunk régente a bűnvádi eljárás. Most már alaposan megjavult a helyzet. Ügyes, ambiciózus rendőrtisztviselőkre bizzák a nyomozás nagy munkáját; csak az a baj, hogy túl vannak terhelve. Alig fognak hozzá egy bűnperhez, már nyakukba sóznak tiz másikat, ami kizárja az alapos munkálkodást. Régente a törvényszéki vizsgálóbírák is nyomoztak, manapság az már kizárólag a rendőrség dolga. A munkaerő nem sokkal nagyobb, mint régen volt. Viszont a régi jó időkben egynéhány ügyes, rutinos detektív állott a policia rendelkezésére, manapság pedig hasznavehető detektívek nincsenek. Ez az oka

annak, hogy ha kézre is keritik a tetteseket, a bűnrészesek, az orgazdák szépen kisiklanak a büntetés alól. Mert a hurokra került tettes csak rövid ideig maradhat a rendőrség fogházában és mihelyt átkísérik őket az ügyészséghez, a rendőrségnek nincs ideje tovább foglalkozni a bűnperrel. Sokszor megírtam már, hogy jó volna, ha külföldi mintára rendőrügynökséget szerveznének, mely a főkapitányság szigorú ellenőrzése mellett folytatná a nyomozást a tettes átkísértetése után is. Ezek aztán kinyomoznák a cinkostársakat is, és sok esetben megtéríthetnék a sértett ember kárát is.

No, de hagyjuk ezt! Nem az én dolgom, hogy megjavítsam a helyzetet. Az én szavam ugyanis édeskeveset nyom a latban, pedig hát nálamnál jobban senki sem ismerheti a mi köz- és vagyonbiztonsági állapotainkat.

Térjünk hát a dologra.

Hengel Frigyeszt a lakásán kerestem föl. Hatalmas termetű libériás inas nyitott ajtót s egy szalonba vezetett, hogy ott várakozzam a nagyságos urra.

Elég időm volt hozzá, hogy körülnézzek a szobában. Olyan volt az, mint egy szép asszonynak a budoárja. Minden butordarab rózsaszínű selyemmel átvonva; gobelin szőnyegek, kisebb-

nagyobb velencei tükrök, puha kerevetek, drága csecsebecsék. Tele van a szoba képekkel s az a különös, hogy valamennyi férfiakat ábrázolt: katonákat, színészeket, atlétákat, lovas embereket. Sehol egy női arc; még a fényképek között sem. Az egész lakásban bódító parfüm-illat.

Néhány percnyi várakozás után belépett a szalonba Hengel Frigyes.

Amint előttem állott, nyomban konstatálhattam, hogy nem azonos a sokat hajszott szürke cilinderes urral és legkevesbbé sem illett rá az óriás detektív leírása. Nem lehet több harminc évesnél. Nyulánk termet, szelid kék szempár, finom metszésű orr és feltűnően sápadt arc. Beszédében, mozdulataiban affektált, mondhatnám: nőies. Könnyen zavarba jön, elpirul és szemlesütve, félénken válaszol a hozzá intézett kérdésekre.

Első pillantásra meglehetősen kedvező benyomást tett reám és az volt a legelső gondolatom, hogy ez a szelidképű ember nem követhetett el gyilkosságot.

De hát ne vágjunk elébe a dolgoknak! A jó detektív nem a látszat után indul . . .

- Velem óhajt beszélni?
- Szolgálatjára . . .
- Kihez van szerencsém?
- Tuzár Mihály vagyok.

— Tuzár Mihály? . . . Ismerős név. Mintha már hallottam volna valahol . . .

— Meglehet. Titkos rendőr vagyok.

Néma csönd . . . Hengel Frigyes egész a homlokáig elpirul. Szuró pillantással figyelem s ő nem tudja kiállani tekintetemet. Lesüti szemét és int nekem, hogy foglaljak helyet.

— Előre kell bocsánatom, hogy rendkívül kényes természetű ügyben jöttem ide és nagyon lekötelezne, ha egynémely irányban felvilágosítást adna nekem.

— Kérem! Rendelkezésére állok . . .

— Megbízta, hogy neje őnagyságának tartózkodási helyét kipuhatoljam.

— Ki bizta meg?

— Az ön anyósa.

— De hiszen már közöltem vele, hogy Gitta körülbelül két hónappal ezelőtt elhagyott engem . . .

— Elhagyta? Ha jól tudom, anyósának azt mondta, hogy megszökött.

— Igen. Kifejezést adtam annak a gyanumnak.

— Ön tehát fölteszi nejeről, hogy megcsalta önt?

— Erre a kérdésre nem felelek.

— És eltűnése óta nem adott életjelt magáról?

— Nem.

— Ne haragudjék, uram, ha nyíltan kimondom azt, amit gondolok . . . Az ön neje csodálatos

módon egyszerre csak eltűnt s ön egy pillanatil sem érdeklődött holléte iránt.

— Megtiltotta az önérzetem.

— Amikor azzal gyanusította meg a feleségét, hogy megszökött, hallgatag azzal is megvádolta, hogy megcsalta önt. Már pedig ön nagyon jól tudja, hogy ez a vád alaptalan . . . Mert szerette önt . . .

Semmi válasz.

— És szerelmében szó nélkül tűrte az ön brutális bánásmódját . . .

— Uram! minő jögon avatkozik ön az én legbelsőbb családi dolgaimba? . . .

— Ne izgassa magát, kérem! . . . Én nemcsak az anyósa megbizásából kerestem fel önt; a rendőrségtől is meghatalmazásom van . . . Nos, ön maga sem tagadhatja, hogy nevével durván bánt, sőt nem egyszer tettelegességre is vetemedett.

— Nem tagadom.

— No látja! . . . Nagyon lekötelezne, ha durva bánásmódjának indító okát közölné velem . . . Hallgatásából arra kell következtetnem, hogy a kért felvilágosítást megtagadja.

— Megtagadom . . .

— Tudja-e bizonyítani, hogy neje bűnös viszonyt folytatott valakivel?

— Erre sem felelek.

— Engedje megjegyeznem, hogy viselkedése érthetetlen . . . Végre is, önnek sem lehet közömbös annak a kérdésnek a tisztázása : életben van-e még a felesége . . . Nem lehetetlen, hogy valami szerencsétlenségnek lett az áldozata . . . Vagy talán öngyilkosságot követett el ? Kell, hogy ez a kérdés közelről érdekelje önt . . . És csodálatos ! ahelyett, hogy segítségemre sietne az igazság földerítésében, akadályokat gördít elém. Megtagadja tőlem a legszükségesebb fölvilágosításokat.

— Nem beszélhetek ! . . . Nem beszélhetek ! . . .

— Miért ? . . .

— Bizonyosan van rá okom.

— Talán sejti vagy tudja a felesége tartózkodási helyét ?

— Nem tudom.

— Titkolózása igazán érthetetlen . . . Azt kell hinnem, hogy az ön anyósa mégis csak helyes nyomon jár . . .

— Miféle nyomon ?

— Azzal vádolja önt, hogy meggyilkolta a feleségét ! . . .

Utolsó fegyvernek tartogattam ezt a nyilatkozatot és nagy hatást vártam tőle. Azt hittem, hogy majd izgatottan fölugrik helyéről és a felháborodás hazug vagy őszinte hangján tiltakozni fog a rettenetes vád ellen . . . Nagy

csodálkozásomra azonban elnevette magát s csak annyit mondott:

— Ostoba ráfogás! . . .

— Nem addig van ám, tisztelt uram! Felelete legkevésbé sem alkalmas arra, hogy eloszlassa kétségeimet . . . Birtokomban vannak nejének édesanyjához intézett összes levelei. A boldogtalan asszony panaszkodik, hogy ön bestiális kegyetlenséggel bánik vele . . . Kimondhatatlanul gyűlöli, undorral fordul el tőle és hogy férji kötelességének a házasság tartama alatt egyetlenegyszer sem tett eleget . . .

— Hát aztán? . . . Tegyük fel, hogy igazat mondott . . . Az következik-e belőle, hogy meggyilkoltam őt?

— Valószínűvé teszi a vádat . . . Annyira valószínűvé, hogy kénytelen leszek önt nyomban letartóztatni.

— Azt ön nem fogja megtenni!

— De megteszem! . . . És számolnia kell azzal, hogy letartóztatása nyilvánosságra kerül . . . Nos, még ezek után sem hajlandó megadni a kért felvilágosításokat?

Hengel Frigyes föláll, merően a szemembe néz, látszik róla, hogy valami nagyfontosságú dolgot akar közölni velem. Nem tudja elpalástolni a bensőjében dúló borzasztó küzdelmet . . . Már-

már beszélni akar, de egyszerre mást gondol . . . Elfordul tőlem és izgatottan föl s alá jár a szobában.

— Nos, uram! . . . Mire határozta el magát?

— Megfelelek rá . . . Ismeri ön az én anyagi helyzetemet?

— Ismerem. Körülbelül másfél millió forintot érő vagyona van.

— Több annál! Sokkal több! . . . Ön pedig szegény ember. Keservesen küzd a megélhetéssel, mert a rendőrtisztviselőket tudtommal rosszul fizetik . . . Nos, ide figyeljen uram! . . . Boldoggá teszem egész életére . . . Adok önnek kétszázezer forintot és viszonzásul csak arra kérem, hogy ne bolygassa tovább ezt az ügyet.

— De hiszen ez formális beismerés!

— Nem igaz! A mindenható Istenre esküszöm, hogy ártatlan vagyok.

— Miért nem bizonyítja be ártatlanságát?

— Mert veszélybe sodorhatnék vele egy férfiút, akit az életemnél is jobban szeretek . . . Most hát tudja, miért nem feleltem kérdéseire . . . Nos, följajánlottam önnek kétszázezer forintot . . . Mi a felelete?

— Az a feleletem, hogy a törvény nevében ezennel letartóztatom! . . .

VIII.

Szabadlábbon.

Hosszú, kínos csend következett . . . Hengel halotthalványan neki támaszkodott az ajtónak és merően maga elé bámult.

Csöngetésemre bejött a libériás inas s gazdájára bámulva várta a parancsot.

— Hozzon a nagyságos urnak egy bérkocsit . . . Mit báméskodik? . . . Rohanjon!

Az inas megvetően végig nézett rajtam és távozott. Alighogy betette maga után az ajtót, Hengel Frigyes beledobta magát egy karosszékbe és görcsös zokogásban tört ki . . .

— Az égre kérem! Könyörüljön rajtam! Ne tegyen szerencsétlenné!

— Csak kötelességemetteljesítem... Egyébiránt, ha a letartóztatás szerencsétlenségbe dönti, csak önmagát okolhatja érte. Ha csakugyan ártatlannak érzi magát, védekezzék!

— Nem tehetem ! Nem tehetem !

— De az ég szerelmére, fontolja meg a dolgot. Vessen számot a letartóztatás következményeivel . . . A legszörnyűbb bűncselekménnyel : gyilkossággal vádolják. Az ujságok tele kürtölik majd a világot, megbélyegzik, örökre lehetetlenné teszik. Üzletét tönkre teszi, becsületes társaságban meg nem tűrik ; azt a rettenetes szégyenfoltot sohse moshatja le a homlokáról . . . És látva ezt az elijesztő képet, megmarad dacos hallgatása mellett . . . Hallgasson a szép szóra . . . Mondjon el mindent körülményesen és nevezze meg a bűnöst !

— Inkább meghalok, semhogy eláruljam őt !

— Szóval : ön tud mindent . . . Tudja, hogy a feleségét eltették láb alól ?

— Csak utólag tudtam meg.

— Ismeri a bűnösöket és inkább önmagát dönti veszedelembé, semhogy megmondja az igazat . . . Megfoghatatlan !

— És mégis úgy van . . .

— De nem fogja tudni elhitéteni bírásaival, hogy semmi része sem volt felesége meggyilkolásában . . . Mintha már hallanám a királyi ügyész vádját ; az az ismeretlen „férfiu“ koholt, nem létező személy és Hengel Frigyes csak a bíróságot akarja vele megtéveszteni, félrevezetni . . . Még van ideje . . .

A saját érdekében kérem: mondjon el nekem mindent . . .

Hengel Frigyes a fejét rázza.

— Soha !

— Nono ! Majd ha megtöri a fogság, önként fog jelentkezni . . .

— Soha !

— Még egy kérdést ! . . . Ön nagyon jól tudja, hogy ki ölte meg a feleségét ; következésképen tudnia kellene azt is, hogy része volt-e a bűntényben Szappanos Mártonnak, aki ma is vizsgálati fogságban van ?

— Ő „is“ ártatlan.

— És mégis elnézte, hogy fogva tartásuk a más bűne miatt . . . Ez aztán kegyetlenség ! . . .

— Csak az igazság elmondásával tisztázhattam volna őt . . . Higyje el, uram : nagyon sok álmatlan éjszakát töltöttem annak a szerencsétlen embernek a fogvatartása miatt.

A libériás inas belépte megszakitotta beszélgetésünket.

— Itt a kocsí !

— Mehetünk, Hengel úr !

— Megengedi, hogy inasommal egy-két szót váltsak ?

— Hogyis ne ! . . . Határozottan tiltakozom ellene ! . . .

Az inas szemtelenül gazdája mellé furakodott, de én durván félre taszítottam.

A fickó elsárgult dühében. Gyilkos pillantásokkal méregetett végig. Tulajdonképen csak most tűnt a szemembe gonosz, ellenszenves arca . . . Ha jól sejtem, ez a fiu be van avatva gazdájának legféltettebb titkába is . . .

— Induljunk !

— Hová megy a nagyságos úr ? . . .

— Semmi köze hozzá ! . . . Takarodjék előlem !

És ajtót nyitva, előre bocsátottam Hengel Frigyet.

Egy negyedóra mulva már ott voltunk a rendőrkapitány szobájában. Közöltem vele a történeteket, s ő nyomban kihirdette Hengel előtt az előzetes letartóztatást elrendelő végzést.

Az pedig közönyösen, fásultan hallgatta, mintha már beletörődött volna sorsába.

A rendőrkapitány Hengel kihallgatása után fölhozatta a fogházból Szappanos Mártont. Nem sokat ártott neki a két hónapi vizsgálati fogság. Megszokta már a rabéletet.

— Szappanos Márton !

— Parancs ?

— Kiderítettük, hogy nincs része a gyilkosságban.

- No hála Istennek!
 - És nyomban szabadlábra helyeztetik!
 - Tudtam, hogy ez lesz a vége.
 - Figyelmeztetem, hogy ebben az ügyben még szükségünk lehet magára. Az első idézésre jöjjön el pontosan, különben újra letartóztatjuk... Az őrszobában megkapja cíkmókját... Elmehet!...
-

IX.

Ismeretlen világ.

A rendőrségtől haza menve, visszaidéztem emlékezetembe Hengel Frigyes vallomását. A fáradtságtól kimerülve, ágyba vetettem magam, de nem jött álom a szememre. Mintha mindig ott állt volna az ágyam előtt az a szerencsétlen ember. Hallani véltem zokogását, keserves szemrehányásait; láttam kintől eltorzult arcát, amikor küzködik magával, hogy mit tegyen.

Megvallom, nem voltam megelégedve az elért eredménnyel . . . Azzal, hogy Szappanos Mártont szabadlára helyezték és Hengelt letartóztatták, ugyszólván csöbörből vödörbe estem. Egy lépéssel sem jutottam előbbre, mert Hengel tagadásával szemben mitsem tudok bizonyítani. Édes-kevés vigasztalás nekem, hogy az új vizsgálati fogoly világosságot vethetne a rejtélyes bűntény minden

fázisára, mert ismeri a cselekmény rugóit, az elkövetés módját és ha beszélni akarna, megnevezhetné a tetteseket is.

De sokkal konokabbnak látszik, semhogy akár szép szóval, akár fenyegetéssel vallomásra bírhatnók. Nem riadt vissza a letartóztatással járó szégyentől, a nyilvános meghurcoltatástól; föláldozta társadalmi pozícióját, tönkretette jövőjét, csakhogy biztonságban tudja az igazi bűnösöket.

Mert meg vagyok győződve róla, hogy Hengel ártatlan és elhiszem neki, hogy a gyilkosságról csak annak elkövetése után szerzett tudomást... A bűnper ma nem egyéb egy óriási kérdőjelnél és a titok földerítésében csak magamra vagyok utalva. Ő reá nem számíthatok...

Azt hiszem, kissé elhamarkodtam a dolgot. Várnom kellett volna a letartóztatással. Ha kihallgatása után szépen magára hagyom és állandó felügyelet alatt tartva, megtudom: hová jár, kivel érintkezik, talán kielégítőbb eredményre jutok. Így azonban elzártam magam elől az utat. Hengel letartóztatása intőjel a tetteseknek, hogy óvakodjanak, résen legyenek... Igen, igen! Az lett volna a legjobb s én ostoba, magam nehezítettem meg nyomozás munkáját.

Késő bánkódás! Most már meg kell alkudnom a helyzettel... Lássuk csak! Talán kihámozhatunk

valamit Hengel vallomásából . . . Miért titkolózik, holott töredelmes, őszinte vallomással kievickélhetett volna a hinárból ? . . .

„Veszélybe sodornék egy férfiut, akit az életemnél is jobban szeretek ! . . . Inkább meghalok, semhogy eláruljam őt ! . . .” Tehát egy férfiut véd a saját testével, saját erkölcsi és anyagi romlásával . . . Barátja talán ? . . . Csak barátja ? . . . Nem hiszem. Az önzetlen igaz barátság nagy áldozatokra képes, de józanul gondolkodó ember legjobb, leghüségesebb barátjáért sem áldozza fel a maga — becsületét. És becsületes embert fűzhet-e szoros baráti kötelék egy — közönséges gonosztevőhöz ? Egy gyilkoshoz ! . . . Felesége gyilkosához ! . . . Gondolatnak is képtelenség !

Megtörténhetik, hogy a szerelmes ember nagy, leküzdhetetlen szerelmének föláldozza becsületét s a bűn lejtőjére lép, hogy egyesüljön a bűnnel, mert a szenvedélyek kitörése sok mindent érthetővé tesz. De a kölcsönös baráti vonzalom nem szenvedély . . .

Az a rejtélyes ismeretlen tehát nemcsak barátja Hengelnek . . . Több annál ! . . . Ugyan miféle benső kötelék fűzheti hozzá ? Kimondom a merész szót, bármily különösen hangozzék is. Hengel Frigyes nem akarja elárulni, börtönbe juttatni a — *szeretőjét*.

És itt álljunk meg egy időre . . . Attól tartok, hogy olvasóim kétkedve fogadják merész okfejtésemet, mely nem lehet egyéb, mint egy fantasztikus agynak képzelődése.

Nos, hadd vezetem be önöket egy ismeretlen világba, ahová egy álmatlan éjszaka tépelődései közben eljutottam. Talán megértjük egymást és megértjük Hengel Frigyes nyilatkozatát is: „Inkább meghalok, semhogy eláruljam őt! . . .“

Ne tessék félni! Nem valami ijesztő, borzasztó képet tárok önök elé. Közönséges, mindennapi emberek közé megyünk. Az az ismeretlen világ semmivel sem jobb, de nem is rosszabb a mi világunknál . . . Ott is vannak jólelkű, becsületes emberek és vannak elvetemült, megrögzött gonosztevők. A két világ emberei között csak a leg-hatalmasabb organikus ösztönnek, a szerelemnek megnyilatkozásában rejlik a különbség . . .

Az „érzéki barátságról“, a homosexuális szerelem világáról beszélek. Sokat irtak róla az utóbbi időben. Egy külföldi botránypör révén az egész világsajtó foglalkozott a sexuális élet üldözött, megvetett, szájalomraméltó páriáival.

Én jól ismerem őket. Sokáig éltem közöttük a „régí jó időkben“, amikor még én voltam a betörők királya és engem hajszoltak a világ leg-ügyesebb detektívjei. Most megváltozott a szerep:

én vagyok a betörők réme; az üldözött vad szerepet cserélt a kopóval.

Hires elmegyógyászok, európai nevű nagy tudósok állítják, hogy azok a rendellenes nemi érzésű emberek, akik saját nemük iránt különös vonzalmat, érzéki vágyat tanusítanak, elmebajosok. Nem bánom, ha kinevetnek is, rácáfolok a híres tudósokra. Száz meg száz urninggal kötöttem ismeretséget és mondhatom, szinte meglepett nagy intelligenciájuk. Mindmegannyi éleseszű, képzett, keresetképes ember volt. Idegesek valamennyien, de nem elmebajosok. Rátérek később arra is, hogy mi idézi elő azt a nagyfoku neurasthénia, a kedélybetegséget, a búskomorságot, mely sokszor az öngyilkosságba kergeti őket.

Ne higgye senki, hogy pártjukat fogom, hogy természetellenes ösztönük kielégítését az emberi törvényekkel összeegyeztethetőnek tartom . . . Foglalkozom velük, mert utamba kerültek s a nyomozás adatai azt a meggyőződést érelték meg bennem, hogy a titokzatos bűntényt a homosexuális szerelem rabjai követték el. Csak úgy értethetem meg olvasóimmal a gyilkosság indító okát, ha körülményesen ismertetem az urningok természetrajzát; mert bűnügyi drámám hősei véletlenül éppen az ő világukból kerültek ki . . . A rendellenes nemi érzésű emberekről szólva, figyelmen kívül hagyom

a kétségtelenül kóros lelki állapotban leledző sadistákat, akik degeneratív okokból eredő pszichikai kényszer hatása alatt cselekszenek.

Hiszen a legkiválóbb orvosok, természetbuvárok és pszichiáterek is különbséget tesznek a parästhesia egyes megnyilvánulásai között és a rendellenes nemi érzésű urningokat más kategóriába sorolják, mint a sadizmus, masochizmus és fetisizmus hiveit . . . Ez utóbbiaknál a sexuális élet elfajulása iszonyu mértéket öltött és velük a legszigorubb törvényes intézkedések sem kárhoz-tathatók. Persze a szabadságvesztés büntetésnél célszerűbb és igazságosabb az elmebajosokkal szemben követett eljárás, mert tagadhatatlan, hogy ellenállhatatlan phisikai kényszer alatt vannak és úgyszólván ki van zárva akaratuk szabad elhatározási képessége . . . Degenerált emberek, akiket a bölcs természet előbb-utóbb ugyis kipusztít. Idegrendszerük annyira elromlott, lelki állapotuk oly beteg, hogy szaporodásuk káros, veszélyes volna az emberiségre. A természet tehát, amelynek a fejlődésben megvannak a maga törvényei, kiölte belőlük a fajfentartás ösztönét; annak hiányában pedig nem szaporodhatnak . . . *Schopenhauer* is ennek a felfogásnak hódol, midőn az idősebb férfiak rendellenes nemi érzéséről szólva, azt fejtegeti, hogy a természet meg „akarta” gátolni,

hogy az ötven éven felüli férfiak is kielégíthessék a fajfentartási ösztönt, mert a korcs-utódok nem válnak be az életben. Ugy segített hát a bajon, hogy az öreg urak nemi ösztönét saját nemük felé irányította. Persze évszázadokra, talán évezredekre van szükség, hogy a degenerált emberek végképen elpusztuljanak a föld színéről. Az emberiséget sok, sok évszázad választja el a római bachanáliáktól, a sodomai erkölcstelenségektől és a hetaerák uralmától. De hát az örökkévalóságban egy évezred nem több egy röpke pillanatnál . . . Nem szenvedhet kétséget, hogy az önfentartási ösztön hiányában az urningoknak előbb-utóbb kivétel nélkül el kell pusztulniuk . . . És lesz idő, amikor szkeptikus mosolygással hallgatják majd a jövő emberét, aki az egyneműek egymás iránt érzett szerelméről: a homosexualitásról, az amor lesbicus-ról fog előadást tartani . . . Manapság még sok tagja van annak a külön köztársaságnak. Ulrichs dr. statisztikája szerint minden ezer emberre átlag 1—2 homosexuális érzésű ember esik.

Az urningok között csak kivételt képeznek a szabály alól azok a teljesen degenerált emberek, akik veszélyesek a társadalomra. Az éntörténetem hőseiben az ugynevezett anomália csak a nemi élet rendellenességében nyilvánkozik meg, anélkül, hogy mélyebben hatna jellemükre és lelki egyéni-

ségükre. Rendes phisiologiai sajátsággal birnak és az a leghőbb vágyuk, hogy szerelmüket a normális szerelemmel egyenjogusítsák. Mint a normális embereket, őket is bűnbe kergetheti a szenvedély. Mert ők is rajongóan, önfeláldozóan tudnak szeretni, a féltékenység őket is elvakítja, a szeretett férfiú hűtlensége az ő indulatukat is fölkorbácsolja s az ő szerelmük ebben a tekintetben semmiben sem különbözik a férfinak egy nő iránt érzett szerelmétől.

Hiszen a normális szerelemnek is vannak elfajulásai . . . Dacára annak — írja Krafft-Ebing, — hogy a kultúremlernek érzelmei fékezésében segítséget nyújt a törvény, a vallás és az erkölcsös nevelés, mégis folyton annak a veszélynek van kitéve, hogy a tiszta szerelem zenitjéről a legalacsonyabb kéjelgés mocsarába süllyed. Hogy megmaradhasson azon a magaslaton, ösztöne állandóan küzdelmet folytat érzéki vágyaival. Csak a szilárd jellemeknek adatott meg, hogy az érzékiség bilincseiből fölszabadulva, részeseivé legyenek a „legtisztább“ szerelemnek, amiből a legnemesebb örömek fakadnak.

Tehát véleményem szerint az urningok abnormis természeti hajlamaiktól eltekintve normális emberek. Szorgalmuk, nagy tudásuk révén hányan jutnak közülök a legmagasabb polcokra és becsü-

lettel állják meg helyeiket. Nagy szerepet játszanak a közéletben, a politikában és nagyfontosságú kérdésekben az ő állásfoglalásuk, az ő véleményük mértékadó.

Vajjon ezek a kifogástalan erkölcsű, anatómiai és phisiologiai tekintetben is ép emberek tehetnek-e arról, hogy nemi kifejlődésük, velök született sexuális tulajdonságuk eltér a mieinktől s azoknak rendellenessége egy fontos természeti törvénynek, a szaporodásnak céljaival ellenkezik? És a sadisztikus hajlam különböző fajaitól eltekintve, rászolgáltak-e a közmegvetésre, vagy a szigorú üldözésre azért, mert természetadta hajlamaiknál fogva ösztöneiket tőlünk eltérő módon elégitik ki?

Krafft-Ebing szerint az ő különös szerelmük „rajongó tulzás és a nemi ösztön sajátos kényszerítő erővel hat öntudatukra“. Égő, leküzdhetetlen vágygyal szeretnek; szerelmük lelki megnyilvánulása semmiben sem különbözik a rendes nemi érzésű emberekétől. Szerelmük tárgya iránt rajongóan lelkesednek, s érette a legnagyobb áldozattól sem riadnak vissza.

Tanulság erre a berlini „botránypör“, amelyben többek között szó esett egy nagy állásban levő, előkelő uri emberről, aki „kedvesének“ a zsebkendőjét csókolgatta, szívéhez szoritotta, miközben könnyek gyűltek a szemébe. Abban a hir-

hedt bűnperben vádlottként szerepelt ujságíró nem azért szellőztette az előkelő urningok dolgát, mintha azok természetellenes nemi életét a közérdekbe ütközőnek találta volna. Hiszen az ugynevezett férfiszerelem a közérdek szempontjából kevésbé kárhozatos a törvényesen megengedett és védett prostitucionál, de fontos politikai okok késztették őt a szenzációs leleplezésre. Arról volt szó, hogy egy európai nagyhatalom exponált állásban levő embere homosexuális viszonyt folytatott egy másik nagyhatalom diplomatájával és félő volt, hogy szenvedélyes szerelme hazaárulóvá teszi és kiszolgáltatja az ország legféltettebb titkait a szomszédos nagyhatalomnak.

Ime, ilyen áldozatokra is képes az urningok szerelme! Az ő lelkük is fogékony a szerelmi féltékenységre, a hűtlenség okozta bosszura. A l'amore criminale époly gyakori az ő világukban, mint a miénkben. Az urningból hiányzik a fajfentartás ösztöne; de hiszen az az ösztön a normális nemi érzésű emberben is csak öntudatlanul jut kifejezésre. A férj hitvesében elsősorban a nőt szereti s csak azután gyermekei anyját. Nem azért szereti, nem azért vágyik utána, hogy gyermekei legyenek, hanem azért, hogy érzéki vágyait kielégítse. A „normális” ember szerelme tehát csak a kielégítés mikénti módjában különbözik a parästhesiától. Az

egyiknél rendes, a másiknál rendellenes a sexuális élet ingerlékenysége. *

Ulrichs dr., aki a rendellenes nemi érzésű embert urningnak nevezte el a dioninggal szemben, azt mondja, hogy az urning csak egy változata a normális embernek. *Glax* és *Magnan* szerint a rendellenes nemi érzésűeknek női agyvelejük van, míg más tekintetben himneműek. Szinte hihetetlenül hangzik *Forel* Ágoston amaz állítása, hogy az urning egy más férfiúval szemben nőnek érzi magát. Legtöbbje kacér, hiú, fényüzéskedvelő,

* A berlini szenzációs pörben *Isenbjel* államügyész vádbeszédében többek között a következő nyilatkozatot tette: „ E . . . herceg eskü alatt kijelentette, hogy *disznóságokban* sohasem volt része . . .“ Ime, a homosexualitás szerinte egyszerű disznóság; egyik perverzítése a normális embernek, aki a „tisztá szerelem magaslatáról lesüllyedt a kéjelgés mocsarába.“

Hát bizony együgyű fogalom-meghatározás, de mégis jellemző, mert a német főváros legelőkelőbb jogászáinak egyikétől ered, és lényegében nem jelent egyebet, mint hogy a homosexualitás nem kóros lelkiállapot, nem elmebaj, hanem az emberi méltóságot megalázó „disznózkodás“. A laikusok is így értelmezik a homosexualitást; az államügyész vádbeszédében ennek a laikus felfogásnak hódolt; mert azt akarta megértetni a törvényt alkalmazó bírósággal, hogy a homosexuális ember a köztudat szerint rászolgált a közmegvetésre, a rágalmozó tehát szigoruan büntetendő.

A szerző.

előszeretettel foglalkozik női kézimunkával. Annak bizonyítására, hogy szerelmük mily határtalan, fölemlíti, hogy egy intézeti ápoló egyik társába úgy belebolondult, hogy a betegek számára vásárolt tiz méter vásznat egészen teleírta kedvese nevével. Az urning rendesen normális embert szeret és az a leghőbb vágya, hogy felesége lehessen. És sokszor odáig megy, hogy a tőle idegenkedő férfiut szerelmes levelekkel ostromolja, találkát kér tőle, öngyilkossággal fenyegetődzik.

A pszichiaterok ezer meg ezer megfigyelésből, önvallomásokból jól ismerik az urningok szerelmi világát, amely különben ősrégi eredetű. Platen és Sappho is urningok voltak. A császárok idejében Petronius már regényt írt az urningokról „*Satyricon*” címmel. Csakhogy régebben nem zavarták meg szerelmi életüket törvényes intézkedésekkel s a régi társadalom nem fordult el tőlük azzal a megvetéssel, amiben a mi társadalmunk részesíti őket.

És a törvény szigorától, a megvetéstől való félelem, az örökös aggodalom, rettegés, hogy leleplezik, idegessé, beteggé teszi valamennyit. Az urning tehát nem betegen születik, csak idővel lesz azzá. A boldogtalanok egyideig kétségbeesett küzdelmet vivnak természetellenes hajlamaikkal, hogy elkerüljék a nyilvános meghurcoltatással járó

leleplezést, mely egyenlő értelmű erkölcsi és anyagi exisztenciájuk teljes tönkretételével.

Az akaraterősek győztesen kerülnek ugyan ki a hősi küzdelemből, de legtöbbször életükkel fizetnek meg érte; neurasthénia, búskomorság, öngyilkosság a vége az ösztön elnyomásának. A gyöngébbek, az ellenállásra képtelenek rendszerint lelketlen zsarolók kezébe jutnak (az úgynevezett „chantage“ busásan jövedelmező üzlet).

Az ilyen üldözött egyén — írja egy előkelő állásban levő londoni urning Krafft-Ebing bárónak — kínos alternativa elé van állítva. Vagy enged a fenyegetésnek és fizet, vagy pelengérre jut. És hogy elkerülje a szégyent, hizlalja a zsarolót és minél többet áldoz, annál erősebb a vampir vérszomjúsága. Végre is választania kell az anyagi megsemmisülés és a becstelenség között. Csodálkozhatik-e valaki, ha ebben a szörnyű harcban az urning idegei fölmondják a szolgálatot? Az egyik a tébolyházba kerül, a másik elpusztítja magát. Ez az oka az urningok körében oly sűrűn előforduló öngyilkosságoknak.

Ha tehát elismerjük, hogy az urningoknál aránylag jóval több szellemi abnormitás észlelhető, mint a dioningoknál, ez a tény mivel sem bizonyítja, hogy a szellemi zavar nélkülözhetetlen keléke a homosexualitásnak. A pszichiáterek által oly

sokat hangoztatott kóros állapotok legnagyobb része nem is jönne létre, ha az urning könnyű szerrel kielégíthetné ösztönét és nem volna kitéve örökös gyötremnek, folytonos aggodalmaknak. *

Nos, véleményem szerint Hengel Frigyes is a homosexuális szerelem rabja. Ez az a nagy titok, amelynek kiderítését Hengel anyósa lelkemre köthötte. Csak így érthetjük meg a szerencsétlen ember dacos viselkedését és azt a nyilatkozatát, hogy inkább meghal, semhogy elárulja őt, a — kedvesét.

Következtetésemet nem pusztán az ő vallomására alapítom. Felesége több ízben panaszkodott

* Hogy mennyire jogosult ez az aggodalom, eklatánsan bizonyítja a sokat emlegetett berlini pörben hozott ítélet okfejtése. „Az inkriminált cikkek — ugymond — súlyosan sértők, mert M grófot és E herceget a homosexualitás vádjával illették, holott az ő személyükkel kapcsolatosan csak a *rágalom* emlegethet homosexualitást. A vádlottról bebizonyosodott, hogy M gróf *becsületében gázolt*, amiért büntetőjogilag felelnie kell . . .” Abból a körülményből, hogy rágalmazásért négy hónapra ítélték a szókimondó publicistát, láthatjuk, hogy a köztudat mennyire meggyalázónak tartja a homosexualitás vádját! . . . Az uringnak tehát van rá oka, hogy eltitkolja természetellenes hajlamát, mely a birói ítélet megokolása szerint egyenlő értelmű a *becstelenség*gel.

A szerző.

édesanyjának, hogy az ura gyűlöli őt, sőt valósággal undorodik tőle. Ez is azt bizonyítja, hogy helyes nyomon járok.

Említettem már, hogy vannak urningok, akik abnormis szenvedélyüket erőszakosan elfojtani igyekeznek. Az egyik neki adja magát az ivásnak, a másik belejut a cocainismusba, mert azt hiszi, hogy a cocain élvezete elfojtja a nemi vágyakat; a harmadik — megházasodik. És csakhamar pokollá lesz családi tűzhelye. Napirenden van a civódás; a boldogtalan asszony megcsalva, elhagyottnak érzi magát; a férj pedig mindegyre brutálisabb lesz, nem riad vissza a tettelegességtől sem. Mert nejének pusztá érintése utálatot, undort kelt benne. „Horror feminae“ a tudományos neve ennek az irtóztató ellenszenvnek. Ugyanigy érznek a lesbosi szerelem rabjai, az úgynevezett sapphista nők (különösen az arisztokrácia körében találhatók), akik irtóznak a másik nemmel, a férfiakkal való érintkezéstől.

Hengel Frigyes is megházasodott. Nem üzleti érdekből, nem is szerelemből, de valószínűleg abban a reményben, hogy abnormis ösztönét legyőzheti. Házasságával rettenetes katasztrófát zuditott magára, mert növelte a szerencsétlenségét, hogy a felesége szerette őt, s ez a szerelem terhére volt. Felesége csókja, ölelése, becézgetése,

rimánkodása részvét helyett undort keltett benne és csak így magyarázható meg a különben szelidlelkű, jámbor ember brutalitása. Így értjük meg a törvényszéki orvos határozott kijelentését, hogy Hengel Frigyesné nemileg érintetlen volt.

Ha jó a praemissa, helyes az abból levont következtetés is. Nem lehetetlen, hogy tévedek, de én erősen bizom benne, hogy ezen az uton célhoz jutok . . .

Mindenekfölött azt kell kipuhatolnom, hogy Hengel Frigyes üzleti körén kívül miféle emberekkel érintkezett. Valószínű, hogy inasa be van avatva Hengel minden titkába; az impertinens fickó révén sok mindent megtudhatnék.

Próbáljunk szerencsét!

X.

Herrvon Paul.

A törvényszéki vizsgálóbíró Hengel Frigyes lakásán házkutatást tartott és nagy kegyesen megengedte, hogy a hivatalos aktusnál én is jelen legyek. A munkában megőszült férfiú az úgynevezett tucat-emberek közül való. Pedáns, lelkiismeretes közhivatalnok, aki gépiesen elvégzi a maga dolgát, aztán hazamegy és a családi örököknek szenteli minden szabad idejét.

Nem heviti valami különös ambíció; annak rendje és módja szerint fölveszi a jegyzőkönyveket, letartóztat, szabadon bocsát, néha napján megjelenik egy-egy helyszíni szemlén vagy házkutatáson. Semmi köze egy-egy bűntény kiderítéséhez. Bánja is ő, hogy kézre kerül-e a tettes, vagy sem? Nem az ő dolga, hogy szaladjon utána; biz ő nem

végez kopómunkát azért a rongyos kétezer forintért ! Ott van a rendőrség ; annak nincs egyéb dolga, minthogy összefogdossa a gazembereket.

Hát ilyen vizsgálóbírák is voltak hajdanában. (Nem veszett ki egészen a fajtájuk ; maradt belőlük magnak egy-kettő. Ha rosszmájú ember volnék, meg is nevezném őket.) Persze, akadtak kiváló emberek is. Hogy csak egyet-kettőt említsek közülök, ott van például a nemrég elhunyt Tóth Gerő, aki Mailáth országbíró gyilkosait kinyomozta. Erélyes, éleseszű ember, kitűnő kriminálista volt. Czárán Imre, a mostani főügyész, aki a vizsgálóbírói szorgalom és ügyesség mintaképe volt ; Balonyi Imre (most táblai bíró, valamikor Zsemlyének hívták) híres volt a szigorúságáról és éjet napallá tett, hogy a legszövevényesebb bűnperekben is kiderítse az igazságot ; Drill Béla, akit csak nemrég nyugdíjaztak, a híres Gazdag-féle bűnper tetteinek kinyomozása körül tüntette ki magát. Persze, manapság már nincsenek ilyen kaliberű vizsgálóbírák, aminek az a főoka, hogy az új bűnvádi perrend értelmében a nyomozás ura a királyi ügyészség, a nyomozás munkáját pedig a rendőrhatalóságok végzik. Kitűnő beosztás ! Csak az a baj, hogy nem győzik a nagy munkát, ezért aztán a nyomozások felületesek és elijesztően nagy ama bűnperek száma, ahol az „ismeretlen tettesek“

maguktól nem jelentkezően, szépecskén ott ragadnak az ismeretlenség homályában.

Hengel Frigyes lakásán a pofonvághatnak képű libériás inas fogadta a hivatal embereit. A vizsgálóbíró nem sokat teketóriázott, ráparancsolt az inasra, hogy nyissa ki az ajtókat, aztán hozzá fogott a kutatáshoz. Nem tudom, mi mindent keresett, de amit kutatása közben megtalált, annak semmi különösebb jelentőséget nem tulajdonított. Én azonban olyan tárgyakra bukkantam, amelyek megerősítették korábbi föltevésemet. Példának okáért mindjárt a szemembe tűntek a következő apróságok : toilette tükör, arcfesték, rizspor, pamacs, különféle illatos szappanok, tömérdek fátyol, kölni víz, parfümös üvegek, teljes manikűr készlet, selyem női zsebkendők, női ingek, selyem alsó szoknyák, hosszuszárú harisnyák, különféle színű szalagocskák, füzők, himzett papucsok, munka-kosárban különféle megkezdett kézi-munkák, a fehérneműek között illatos sachet-k; szóval mintha csak valami kacér színésznő lakásán jártunk volna. Azok a tárgyak pedig egytől-egyig Hengel Frigyes használatára voltak szánva. Az urningok nőies hajlamuknak megfelelően öltözködnek és mintegy öntudatlanul majmolják a nőket viselkedésükben, sőt munkájukban is. (Sokan konyhamunkát végeznek; főzéssel is foglalkoznak.) Aházkutatás tehát sokban megerősítette föltevésemet.

A tükör fiókjában egy levelet is találtunk, mely a letartóztatást megelőző napról volt keltezve. Ime a levél tartalma:

„Édes Friderikám!

Szerdán este kilenckor várlak. Paulát is elhozhatod. Csókol a te sirig hű

Gusztikád.“

Friderika nem lehet más, mint Hengel Frigyes női neve . . . Ha megtudhatnám, hogy ki rejtőzik a Paula és Gusztika név alatt, csakhamar végére juthatnék a nyomozásnak.

Említettem már, hogy a derék vizsgálóbíró a lakásban talált tárgyaknak nem tulajdonított különösebb fontosságot. Bizonyosan azt hitte, hogy azok Hengel Frigyesné tulajdonát képezték. A levelet azonban magához vette; nem tudni, mire lesz jó. Engedélyt kértem tőle, hogy a körülöttünk lebzselő inashoz egynémely kérdést intézhessenek. El voltam rá készülve, hogy a gyanus fickó szemenszedett hazugságokkal fog traktálni, mégis megörültem a vizsgálóbíró engedélyének. Az inas feleleteiből aláhuzom a szembeötlő hazugságokat.

— Hogy hívják magát?

— Herrvon Paul vagyok.

— Herr von . . . ?

— Nem, kérem. Herrvon az én családi nevem.

— Vagy úgy! A keresztnéve tehát Paula?

— Nem Paula! Csak Paul!

— A levélben Pauláról beszélnek. Nem tudja, ki lehet az?

— *Nem tudom.*

— Friderikát és Gusztikát sem ismeri?

— *Most hallom először ezeket a neveket.*

— Mondja csak, barátom; ki járt maguknál a gazdája letartóztatása óta?

— Senki! Egy lélek sem volt itt . . . Szegény, szegény nagyságos úr! . . . Ki hitte volna! . . . Meglátják, kérem: nem éli túl azt a rettenetes szégyent! . . . *Ha legalább tudnám, hogy miért tartóztatták le?*

— Megmondhatom önnek. Azzal vádolják, hogy meggyilkolta a feleségét.

— De hiszen az képtelenség! . . . Egy legyet sem tudna megölni.

— Önnek tudnia kellene, hogy milyen volt a családi élete.

— A lehető *legboldogabb*. Úgy éltek, mint egy gerlepár.

— Ne tagadja, Herrvon Paul, maga most füllentett. Bizonyítva van, hogy Hengel Frigyes ütötte, verte, halálra gyötörte a feleségét.

— *Hazugság!* Mindig jól, mondhatnám, gyöngéden bánt vele. *A rajongásig szerette őt.*

— Ne süsse le a szemét! . . . Nézzen a szemembe, mikor beszél.

— Kérem !

— Látja, kedves barátom, megvagyok győződve róla, hogy maga be van avatva abba a szörnyű titokba, mely a gyilkosság mögött lappang . . . Ha szereti a gazdáját és azt akarja, hogy mielőbb kikerüljön a fogságból, mondjon el nekünk mindent.

— Csalódik, uram. *Nem vagyok beavatva semmibe.* De ha úgy tetszik, százszor is megesküszöm rá, hogy az én szegény gazdám ártatlan . . . Valami borzasztó félreértésről lehet szó . . .

— Hagyjuk ezt a hiábavaló fecsegést. Mehetünk! . . .

Ezt a vizsgálóbíró jegyezte meg, aki az inassal folytatott beszélgetésem alatt tollba mondtotta a jegyzőkönyvet egy tejfölös száju joggyakornoknak . . . Herrvon Paul udvariasan ajtót nyitott és alázatos hajlongások közepette engedett ki benűnnket.

A vizsgálóbíró elől ment a joggyakornokkal. Én utánuk ballagtam. A lépcsőházban hátra fordult a vizsgálóbíró, engem fürkésző pillantásokkal nézegetett, majd keresgélni látszott valakit és oda szólt a jegyzőjéhez :

— Vajjon hová tűnhetett ?

— Kicsoda ?

— Tuzár Mihály, a detektiv ?

— Itt vagyok, szolgálatára !

— Lehetséges-e ? Hogy megváltozott ! Nézze csak, jegyző úr : a detektiv átvedlett. Vasuti szolga lett belőle !

— Ezt a hatalmas bajuszt a lépcsőkön lejövet ragasztottam az orrom alá. Puha kalapomat fölcseréltem az egyenruhás vasuti szolgák sapkájával. Ennyi az egész.

— De hát mirevaló ez az átváltozás ?

— Annak a kis levélnek, mely a bíró úr zsebébe vándorolt, nagy, igen nagy fontosságot tulajdonítok. Több mint bizonyos, hogy Herrvon Paul mindent tud, következésképen nem lesz nyugta, amíg a házkutatásról és a levél elviteléről nem értesíti Gusztikát.

— Ki az a Gusztika ?

— A levél írója, aki Friderikát, Hengel Frigyeszt találkozára hívja.

— Honnan veszi azt, hogy Friderika azonos Hengel Frigyesssel ?

— Később megmagyarázom. Egyelőre azonban el kell válnunk, mert százat egyre, hogy az a ravaszképű inas mindjárt le fog nyargalni a lépcsőkön. Nyomában leszek. Meg kell tudnom, hová megy.

— Ördögös ember ! No hát csak végezze a dolgát, mi nem zavarjuk.

Magamra hagytak s én a ház kapujával szemben levő üzlet kirakata elé állva, várakoztam az inasra. Jól számítottam. Nem telt bele öt-hat perc és Herrvon Paul megjelent a kapuban. Óvatosan körülnézett, aztán hirtelen elhatározással utnak indult. Nagyon sietett; ugyancsak igyekeznem kellett, hogy a nyomában lehessek. Végigrohant a Király-utcán, a Lövölde-téren s a Rottenbiller-utcán keresztül a Kerepesi-utra. A keleti pályaudvar felé vette útját.

Igy vagyunk! Az a rejtélyes ismeretlen tehát nincs Budapesten. Valószínű, hogy a letartóztatás hírére nyomban elutazott. A fickó bizonyosan sürgönyileg fogja értesíteni az újabb eseményekről; s azt a sürgönyt pedig, ha törik, ha szakad, olvasnom kell. Lábam közé fogtam a földet és azon voltam, hogy korábban érjek a sürgönyhivatal elé. Száz-százötven lépéssel sikerült elhagynom őt s ezt az előnyt arra használtam föl, hogy amikor a távirófülkéhez érkezett, már szolgálatkészben nyujtottam felé egy sürgöny-blankettát. Kikapta kezemből és nagysietve hozzáfogott a távirat megírásához. Elálltam a fülszék ablakát, hogy azt a benyomást keltssem, mintha hivatalból lettem volna kirendelve szolgálattételre.

Néhány pillanat múlva gyanutlanul átadta nekem a táviratot s én megzörgettem a fülszék abla-

kát. A táviratot közönyösen az ablak elé tettem, hogy becsusztathassam a hivatalnok elé. Eközben gyorsan átfutottam a sürgönyt.

Gustav Hecker

Wien

Glockengasse 10.

Hausuntersuchung. Bewussten Brief mitgenommen. Paula.

Az inas kifizette a sürgönydíjat, egy hatost nyomott a markomba és elsietett.

Jól vagyunk már! Gusztika Bécsben van!...
Pontos címe: Glockengasse 10. Nincs vesztegetni való időm. A legelső vonattal utazom Bécsbe...

XI.

Tuzár fölhajtja a vadat.

Délelőtt volt a házkutatás és este hét órakor már Bécsben voltam, a Glockengasse 10. számú ház előtt. Két-háromszáz esztendő's épület, keskeny udvarral és ijesztően sötét lépcsőházzal. Hecker Gusztávnak az első emeleten volt kétszobás lakása. Az egyes emeleteket keskeny vasrácsok választják el az udvari folyosótól. Csöngetésemre egy mosolygóképű siheder nyitott ajtót.

- Itthon van Hecker Gusztáv úr?
- Nincs itthon.
- Mikor jön haza?
- Nem tudom.
- Hol találhatom?
- Nem tudom.
- Hol szokott étkezni?
- Nem tudom.

— Hát tulajdonképen mit tud maga ?

— Én tulajdonképen semmit sem tudok.

— Baj ! Nagy baj ! Nekem Hecker urral okvetlenül beszélnem kell. Nagyfentosságú ügyben jöttem.

— Honnan ?

— Budapestről. Önnek is tiszteletet hozok a — Paulától.

Erre a merész hazugságra hirtelen megváltozott a fiu. Barátságosan végignézett rajtam és intett, hogy menjek utána. Sötét előszobán keresztül szűk utcai szobába jutottunk.

— Ön tehát ismeri Paulát ?

— Hogy ismerem-e ?

És titokzatosan mosolyogtam.

— A fesches Madl, was ?

Válasz helyett ajkamra tettem az ujjamat és nagyot cuppantottam. Én magam csak sejtettem a cuppanás jelentőségét, de ő megértette.

Örömtől sugárzott az arca, hogy beszélhetett róla.

— Mióta ismerik egymást ?

— Körülbelül nyolc esztendeje. Együtt szolgáltunk a katonaságnál. Hej, szép idők voltak azok ! Életem legszebb, legboldogabb napjai !

— És mégis elszakadtak egymástól ?

— Hja, szegény ember szándékát boldog Isten birja ! Nem élhettünk a levegőből. Ő Magyaror-

szágba került, én itt ragadtam. Eleinte, ha csak szerét ejthettük, meglátogattuk egymást. Hol ő keresett föl Bécsben, hol én mentem ő hozzá. Most már jó ideje nem láttam. De sokat gondolkok rá. Tessék elhinni; néha napján úgy elfacsarodik a szívem, hogy sirni szeretnék!

— Még mindig szereti?

— Hogy szeretem-e? Ide nézzen, uram! Ezt a fényképet mindig itt hordom a szívem fölött.

És mutatja a fényképet, amelyben alig ismerem rá Herrvon Paulra. A fotográfia kackiás parasztszemeccskét ábrázolt, kurta szoknyában és rövidszárú csizmában. Csupasz karján gyümölcsös kosár.

— Harapni való teremtés!

— Ugy-e?

— Mit mondjak majd neki, ha találkozunk?

— Hogy itt őrzöm a szívem fenekén...

— Mondok egyebet is, mást is. Csak bizzam. Hát izé... Csakugyan nincs itthon Hecker Gusztáv úr?

— Nincs itthon. Alig hogy kiugrik az ágyból, elsiel hazulról.

— Régóta lakik már ebben a házban?

— Három éve. Eleinte sűrűn utazgatott fel.

— Persze, a Friderikával?

— Sokszor egyedül. Most már csak ritkán van hozzá szerencsém. Nem is tudom, minek tartja

ezt a drága lakást? A minap kérve kértem, hogy vigyen magával Budapestre.

— Hogy a Paula közelében lehessen?

— No igen. De hallani sem akart róla. A jó Isten tudja: miféle tervei vannak.

— Meddig marad Bécsben?

— A szeszélyétől függ. Sohse tudom, mikor jön, mikor megy. Egyszerre csak itt terem, mintha az égből pottyant volna le. Sokszor hónapokig nem látom.

— Hanem azért pontosan fizeti a lakást?

— Egy esztendőre előre kifizeti a háziurat. Engem is.

— Jó dolga lehet. Kevés a munka.

— Nem panaszkodom. Hm! Hát csakugyan fontos közlendői vannak? No, megálljon, majd segítünk a bajon.

— Hát beszélhetek vele?

— Egyelőre magam sem tudom. De ma este „reunion“ lesz.

— Reunion? Miféle istencsuda az?

— Ugyan ne tettesse magát! Mintha bizony nem tudná!

— Vagy úgy! Mi odahaza „bálozni“ szoktunk . . .

— Egy kutya! Tehát — ha úgy akarja — velem jöhet. Szabad bemenetem van a reunionra.

Vendéget is vihetek magammal, ha megbízom benne. Tudja: szigorú ellenőrzés alatt vagyunk. A reunionba csak meghívott vendégek mehetnek. Valamennyien előkelő, gazdag urak. Persze, meghitt szolgáját mindenki magával viheti; így hát én is bejuthatok, mint Hecker Gusztáv úr inasa. Mint-hogy pedig önnek feltétlenül beszélnie kell a gazdámmal, hát majd bevezetem.

— De ebben az utazó-ruhában csak nem mehetek oda . . .

— Miért ne? Én sem öltözködöm át, csak álarcot veszek. Tudja, nálunk az álarc viselete kötelező.

— Nálunk is.

— No hát csak jöjjön ide, úgy fél tíz óra tájban. Együtt megyünk a reunionra, de maga fizeti a kocsit.

— Ezer örömmel! Igaz ni! Megkapták a Paula sürgönyét?

— Ah, tehát Paula küldte? Délután három óra tájban jött a sürgöny. Mi volt benne?

— Nem tudom. Paula nem kötötte az orromra.

— Valami nagy dolog történhetett odalenn! Hecker úr nagyon izgatott. Máskor mindig nyájas, előzékeny volt, most szava is alig van hozzám. Maga is abban az ügyben jött?

— Talán!

— Titok ?

— Meghiszem azt. Mondja csak : Mikor érkezett meg Hecker úr ?

— Tegnapelőtt este.

(Tehát Hengel letartóztatása után azonnal elutazott.)

— Tehát este fél tíz órakor itt lesz ?

— Bizonyosan eljövök.

— Ne feledkezzék meg az álarcrói.

— Csak bizza rám ! Fél tízkor bérkocsiban várom lenn, a kapu előtt. A viszontlátásra !

És bucsuzásnál egyet szorítottam a karján, mire a jó fiu hamiskásan a kezemre ütött. Ott hagytam a faképnél és siettem le az utcára, hogy séta közben rendbeszedjem gondolataimat.

Meg kell adni, hogy a vasuton pompás tervet eszeltem ki. Fölkeresem Hecker Gusztávot és elhitetem vele, hogy ma reggel szabadultam a fogházból. A letartóztatott Hengel Frigyet az én célamban helyezték el és amint magunkra maradtunk, keserves zokogásban tört ki. Csititottam, vigasztaltam, nem is hallgatott rám. De amikor megtudta, hogy másnap szabadlára helyeznek, érdeklődni kezdett irántam, beszélgetésbe eredt velem. A múlt éjszaka fényes ígéretekkel rábirt, hogy szabadulásom után keressen fel azonnal Hecker Gusztávot és figyelmeztessen, hogy az a levele, amelyben

Hengelt Paulával együtt találkára hívja, ott maradt a tükör-fiókjában. A veszélyt elkerülendő, vegye magához a levelet, mert valószínű, hogy házkutatást fognak tartani és a levél a rendőrség kezébe jut. Azt is közölte velem, hogy ha pesti lakásán nem találom Heckert, utazzam Bécsbe és keressem fel a Glockengasse 10. számú házban.

Tehát gondolatban ügyesen kivettem a hálót. Hecker, bármily ravasz és bizalmatlan természetű is, nem fog gyanakodni, mert hiszen megkapta Herrvon Paul sürgönyét, mely az én küldetésem igaz voltát bizonyítja.

Fődolog, hogy megismerkedjem Hecker Gusztávval. Meg voltam győződve róla, hogy az igazi bűnösök csakhamar a törvény elé kerülnek.

Föl tehát a reunionba! Előbb azonban gondoskodjunk álarcról!

XII.

A „reunion“.

A merész kombináció tehát bevált.

Ha a házkutatás napjáig jómagam is mosolyogtam volna azon a föltevésen, hogy a gyilkosságot a homoseksuális szerelem rabjai követték el, Herrvon Paul sürgönye teljesen meggyőzött róla. Az inas szembeötlő hazugságai, látható ijedtsége, midőn a gazdájához intézett levelet megtaláltuk, lázas igyekezete, hogy a veszélyről Hecker Gusztávot értesítse, mindmegannyi fontos, elfogadható gyanuok. De mit szól majd ezekhez a bíróság? Jelenségekből, következtetésekből és pusztá gyanuokokból vádat nem építhetünk. Bizonyítékokat kell gyűjtenem, amelyeknek súlya alatt összeroskad a legkonokabb vádlott is. A mi derék vizsgálóbiráink ott ülnek a jó meleg szobában és várják, hogy a sült galamb a szájukba repüljön. És a sült galambról nekem kell gondoskodnom.

Az én feladatom, hogy bizonyítsam a gyilkosság indító okát, az elkövetés módját s a bűntény előzményeit. Kétségtelenné kell tennem Hengel Frigyes ártatlanságát és Hecker Gusztáv bűnöségét, különben csak félmunkát végeztem és bár helyes nyomot követtem, hónapokig tartó fáradozásomnak az lesz az eredménye, hogy a bűnvádi eljárás fiaskóval végződik. Ráadásul pedig olyan orrot kapok, hogy megemlegethetem.

A libériás inas első pillantásra is gyanus volt nekem, most azonban határozott meggyőződése, hogy mindenről tudomása van, sőt valószínűnek tartom, hogy Hengel Frigyesné meggyilkolásában akár mint tettes, akár mint bűnsegéd, közreműködött. És ha helyes ez a következtetésem: bűntársa **nám** lehet más, mint Hecker Gusztáv, akit még nincs szerencsém közelebbről ismerni.

Vajjon mi készíthette őket a gyilkosság elkövetésére?

Anyagi érdek? . . . Semmi esetre sem. A gyilkosság révén nem részesülhettek anyagi előnyben. Föl nem tehető, hogy közönséges bérencek. Hiszen a lefoglalt levél is bizonyítja, hogy Hengelt „benső” barátság fűzte Heckerhez. Ő reá célzott Hengel, midőn kifakadt előttem, hogy inkább meghal, semhogy elárulja . . .

Gyűlölet vagy boszú? . . . Dehogy is az! . . .

Az a szegény, gyöngé asszony nem véthetett ellenük oly nagyot, hogy életével kellett volna lakolnia érte...

Visszautasított szerelem? ... Elképzelhetetlen... Hiszen minden kombinációmát éppen abból a föltevésből kovácsoltam, hogy Hecker és Hengel a „másik nem” iránt teljesen érzéketlenek...

Az egyedüli észszerű, elfogadható föltevés tehát, hogy a gyilkosságot szerelemféltségből vagy a leleplezés miatt való félelemből követték el.

Hengel Frigyes megházasodott, azt hiven, hogy ezzel a lépéssel legyűrheti vagy legalább is féken tarthatja természetellenes hajlamát... Nem lehetetlen, hogy orvosi tanácsra tette... Gonosz, lelkiismeretlen tanács, mert az orvosnak tudnia kell, hogy az urningokkal szemben még a szugesztív kezelés is hiábavaló, amitől pedig nagyon sokat reméltek. A házasság, azonfelül hogy sietteti a neurasthénia kifejlődését, szerencsétlenségbe, kárhozatba dönt egy ártatlan teremtetést, aki talán rózsás reményekkel és túláradó boldogsággal lép az oltár elé, hogy örök hitvesi hűséget esküdjék... „E házasságok — mondja Forel dr., — mindig szerencsétlenek s a leggyakrabban válással végződnek. Orvosi részről való előmozdításuk lelketlenség, bűn... Ez ellen és nem a felnőtt urningok szerelmi viszonyai ellen kellene törvényes óvóintézkedéseket tenni...”

Szegény Gitta utjában volt Heckernek, aki félt, hogy elidegeneti, elrabolja tőle legbensőbb barátját. Annak a lehetősége sincs kizárva, hogy a fiatal „asszony“, aki rajongásig szerette az urát, megtudta, hogy az miért viselkedik vele szemben oly brutálisan és úgy vélt segíteni a bajon, hogy őt Heckertől távoltartani igyekezett, sőt azt föl-jelentéssel is fenyegette . . . És hogy be ne vált-hassa fenyegetését, eltették láb alól.

Igy képelem el magamban a gyilkosság előzményeit és megvallom, égtem a kíváncsiságtól, hogy végre valahára szemtől-szembe kerüljek Hecker Gusztávval.

És nagyot dobbant a szívem, amikor átléptem a „reunion“-ba vezető ajtó küszöbét.

Meg ne ijedj, jámbor, nyájas olvasóm! . . . Eljöhetsz velem bátran, nem kell majd pirulnod a reunion látnivalóin . . . Távol áll tőlem a szándéka is annak, hogy obscén jeleneteket, tulpikáns képeket tárjak eléd, amelyek fölláztatják erkölcsi érzéseidet . . . Végre is, tultehetném magam ezen a kicsinyes-ségen . . . Hiszen a tulságos pikantériákat akarat-lanul is megszokhattad már a mindennapi életben : az utcán, a színházban, a kabaretekben, a modern írók modern munkáiban, az ujságokban ; azt is jól tudod, hogy a másik nemmel való normális

viszonynak is vannak arcpiritó elfajulásai . . . Nem elzüllött exisztenciák, prostituált férfiak társaságába viszlek, hanem nagy műveltségű, magas állásban levő urak közé . . .

Nagy Béla dr., a jeles pszichiáter 1895-ben mint egyetemi tanársegéd a „Klinikai Füzetek“-ben hosszabb tanulmányt írt az urningokról. E munkájában többek között azt írja, hogy az urningok különösen az arisztokraták között, általában véve a műveltebb és vagyonosabb osztályban találhatók. Foglalkozásukat tekintve, vannak köztük orvosok, ügyvédek, papok, tanárok, kereskedők és katonatisztek. Ez utóbbiak meglepően nagy számban.

Hogy az urningok mily magas társadalmi állást foglalnak el, bizonyítják ama történeti nevezetőségű férfiak nevei, akikre a tudomány kétségtelenül rábizonyította, hogy természetellenes hajlamuk voltak. Görögországban Sokrates (akinek Alkibiádessel volt viszonya), Anakreon és Teokritos ; Rómában Julius Caesar, Octavianus, Tiberius, Caligula, Nero ; Macedoniában Nagy Sándor ; Franciországbán III. Henrik, Voltair ; Olaszországban Boccaccio, II. Pál és IV. Sixtus pápák, Michel Angelo ; Angliában II. Eduard, Buckingham herceg, Shakespeare, Oscar Wilde ; Németországban A. W. Iffland, Henrik herceg, Nagy Frigyes testvére, Platen, II. Lajos, stb. — urningok voltak.

Nagy Béla dr. tanulmánya, amelyről különben a legjelesebb külföldi szakférfiak is elismeréssel nyilatkoztak, behatóan ismerteti az urningok világát. . . Az urningok amaz osztálya — úgymond, — mely már gyermekkorától fogva nőnek érzi magát, viselkedésében is elüt a normális férfiutól. Otthon rendszerint decolletálva járnak, fűzik magukat. Ismerik a hölgyvilág legféltettebb toilette titkait. Leveleket csakis parfümírozott, legtöbbször rózsaszínű papírra írnak. Szoba-berendezésük is élénken emlékeztet a női izlésre. Menyezetes ágyakat csináltatnak; sehonnan sem hiányzik a toilette-tükör, szobájuk kiváló férfiak fényképeivel és szobrocskáival van tele. Minden bútordarabon kézi-munka diszeleg. Hangjuk timbre-jét tetszésük szerint képesek változtatni. Ha magok között vannak csalódásig utánózzák a női hangot; rendszerint azonban mély férfi-hangon beszélnek. Beszédmodoruk patetikus, kicifrázott; járásuk hasonlít a nők járásához. . . Rendkívül szeszélyesek, különcök, sokat fecsegnek, s ami a legkülönösebb: *túlságosan szemérmetesek.*

Rendellenes hajlamukat különféleképen itélik meg. Egy része teljesen megvan elégedve sorsával és csak amiatt sópánkodik, hogy nem nőnek született. Legtöbbje azonban kétségbeesik sorsa fölött és boldogtalanságának főokai: 1. családot

nem alapíthatnak ; 2. ha megnősülnek, lelkiismereti furdalást érznek ; 3. félnek a leleplezéstől és emiatt sokan közülök öngyilkosságot követnek el, vagy a tébolydába jutnak.

Szerelmük kétségkívül mélyebb, mint a férfiaké . . . Lépten-nyomon követik kedvesüket s ha nem férhetnek hozzájuk, szerelmes levelekkel közvetítik érzelmeiket. Az urning nem tud ellentállani kedvese kívánságának ; igazi rabszolgája szenvedélyének, szerelmének . . . És hűségesen szeretnek. A női urning-természet azonban más irányban is hiven utánozza az igazi női karaktert. Ravasz a végletekig, cselszövő és ármányos. Látszólag hideg viselkedést képes tanusítani avval szemben is, akit rajongóan szeret. Szívesen fogadja az ajándékokat ; különösen az ékszereket . . . *Féltékenyek* a végletekig, boszuállók a halálukig . . .

Körülbelül egy órai kocsitatt tettünk, amíg célhoz értünk. Egy külvárosi, szegényesen berendezett, gyéren világított kávéházba nyitottunk be. Az ajtóval szemben levő trónuson álmosképű kisasszony bóbiskolt ; egy asztalnál jámbor nyárspolgárok tarokkoztak, egy másiknál sakkjátékba mélyedt öreg urak ültek ; a háttérben az Interessantes Blattot olvasta egy ráncosképű asszonyság, közben mérgesen rárivalt az egymagában billiárdozó pincérre, aki fülsértő módon kenegette dákóját.

Társam ügyet sem vetett a kávéház vendégeire. Karonfogott és vitt magával egy másik szobába, onnan valami sötét folyosófélére, majd keskeny kigyólépcsőn vitt lefelé egy dohos szagú pincehelyiségbe.

Muzsikaszó ütötte meg a fülemet.

— Ejha! vigan vannak odabenn!

— Pszt! Elő az álarccal! Készen van?

— Készen! Mehetünk.

Az inas megnyomott egy villamos csengőt s a következő pillanatban kinyílt a pinceajtó közepén levő kémlelő ablakocska.

— Wer da?

— Jupiter und Bachus!

— Herein!

Beléptünk. Most még egy sötét előszoba következett, onnan pedig egy óriási pazar fényben uszó bálterembe toppantunk. Itt vagyok hát a reunionban, az osztrák, magyar és német származású urningok találkozó helyén.

Óriás tömeg hullámozott föl s alá az oszlopos teremben. Az urak festői jelmezben; de sokan vannak huszártiszti uniformisban, kék vagy rózsaszínű selyemtrikóban, mintegy hivalkodva hatalmas idomaikkal; az öregebbek frakkban, hónuk alatt az összelapított klakk-cilinderrel.

A „hölgyek” elegáns estélyruhában, csillogó,

vagyont érő ékszerekkel fölcicomázva. Valamennyi decolletálva, csupasz karjukon könyökig érő keztyűkkel. Mindegyiknek megvan a maga párja, akihez szerelmesen odasimul, közben kacéran legyezgeti magát; némán hallgatja udvarlója bókját, hízelt szavait és közben föl kacag. Csak ez a kacagás árulja el, hogy az elegáns női toilette alatt férfit rejtezik. Különben azt hinnők, hogy valamely rendes elite-álarcos bálon vagyunk.

Az emelvényen hatalmas zenekar, világtalan zenészekkel. A mulató párok halkán társalognak; csak ritkán üti meg fülünket egy-egy hangosabb megjegyzés, de sehol semmi izléstelenség.

Egy fekete álarcos, nyulánk természetű férfit egyszerre csak a terem közepére sassiroz és hársányan odaszól a zenészekhez.

— Quadrille !

A zenekar rázendíti a szebbnél-szebb keringőket, s a párok készülődnek a négyesre.

— Mesdames ! . . . Messieurs ! . . .

És végigtáncolják a négyes összes figuráit, majd körülkeringőznek a teremben. Tánc után az urak szépen karonfogják hölgyeiket, visszavezetik helyeikre.

— Teringettét ! Ezek ugyancsak ügyelnek a magas etikett szabályaira !

— Hja, nagy urak valamennyien ! Nézze csak

azt a fehérruhás hölgyet, keblén azzal a hatalmas virágcsokorral L . . . herceg!

— Ne mondja!

— Becsületemre! Udvarlója hires bonviván színész egy hamburgi színházban. A hamburgi dámák ugyancsak ostromolják szerelmes levelekkel. Persze, elolvasás nélkül félredobja valamennyit.

— Hát az az erősen décolletált nő kicsoda?

— A briliáns nyaklánccal? B . . . követségi attaché. Mellette a bársonyszéken ül egy imponálóan szép termetű hölgy, tiroli jelmezben. Tudja-e kicsoda? Dr. S . . . egyetemi tanár, aki gyalázó könyvet irt az urningokról. Pedig ő maga is „testvér“.

— És mégis ellenünk agitál?

— El akarja hitetni az emberekkel, hogy nem közülünk való. Tudja: félti az állását. Nagy tekintélye van mindenfelé. Megbocsátottunk neki.

— Hahaha! Cifra komédia volna, ha most valamelyik fényképész hirtelen lekapná abban a rövid szoknyában és odaadná valamelyik képes ujságnak!

— Hová gondol! Esküt tettünk valamennyien, hogy titokban tartjuk, ami itt történik. A reunionba csak tisztességes emberek jöhetnek. A prostituált férfiak ide be nem tehetik a lábukat. Oda nézzen! Figyelje meg azt a frakkos urat, aki a máso-

dik oszlopnak dőlve, egy katonatiszttel társalog. Feleséges ember; hat gyereke van.

— Hihetetlenül hangzik!

— De úgy van. Testvéreink közül sokan vannak, akik csak harminc-negyven éves korukban gyűlölik meg az asszonynépséget. A tudós emberek az ilyen testvéreket „szerzett hajlamuak”-nak hívják, ellentétben a „veleszületett hajlamuak”-kal. Nekem is érthetetlen ez a dolog. Én már tizenhárom esztendősen koromban leánynak éreztem magam. És ön?

— Én? Bolond kérdés!

— No, no! Láthatja, hogy vannak kivételek is a szabály alól.

— Ninini! Hát az ott kicsoda? Alighanem valami akrobata?

Egy atletai termetű férfiura mutattam, aki a professzionátus birkozók kosztümében behajlitott karján hatalmas izmait mutogatta egy hölgyekből álló nagyobb csoportnak.

— Dehogy akrobata! Hajoljon közelebb, meg-sugom, hogy kicsoda. A IX-ik kerületi *rendőr-főnök*.

— Ah!

— Egyike a császárváros legügyesebb, leg-képzettebb rendőrtisztviselőinek. Szenzációs, bonyolult bűnperekben mindig őt bizzák meg a nyo-

mozással és csodálatos szimatjával csakhamar kézrekeríti a tetteseket. Megbecsülhetetlen erő; büszkesége a bécsi policiának. A testvérek sokat köszönhetnek neki.

— És tudják róla a rendőrségen, hogy közülünk való ?

— Mindenki tudja, és mégis közbecsülésnek örvend. Mintaképe a korrekt, becsületes köztisztviselőnek.

— De hol van ő : Hecker úr ?

— Még nem láttam. Alighanem valamelyik szeparében mulat.

— Hogyan ? Hát szeparék is vannak itt ?

— Ott az emelvény mögött. Nem hallja a pezsgős palackok durrogását ? A félénkebb, szégyenlősebb testvérek félrevonulnak. Nyujtsa karját és jöjjön velem. Valahol csak ráakadunk Hecker urra.

A hullámozó tarka tömegben keresztül csakhamar a zenekari emelvény mögé jutottunk, ahol öt-hat vastag perzsa szőnyeggel eltakart fülke tűnt a szemembe. A fülkék előtt frakkos pincér járt föl s alá. Társam megszólította.

— Krisztigott, Laura ! Hecker urat keressük.

— Ott van a „hármass“-ban.

— Kivel ?

— Azt hiszem, egyedül.

— Kérem: mondja meg neki, hogy Johann sürgősen beszélni akar vele.

A pincér a fürkébe sietett s a következő percben visszatért. Intett Johannak, aki besurrant a fürkébe és jóideig halkán társalgott a gazdájával. Ugy látszik, inasától szerette volna megtudni, hogy mi járatban vagyok. Johann visszajött és a függőnyt szétnyitva, intett, hogy lépjek be.

Nem tagadom, szinte reszkettem az izgatottságtól, amikor szembe kerültem Hecker Gusztávval.

Ott ült egy kényelmes karosszékbén. Előtte az asztalon pezsgős üveg . . . Amikor benyitottam, felugrott a karosszékből és levette álarcát . . . Kevés hiba, hogy meglepetésemben föl nem kiáltottam.

Egy zömök termetű, szélesvállu férfiú állt előttem, csodálatosan rózsaszínű arccal . . .

Ő az! . . . Kopek gyilkosa! . . .

XIII.

Künn a farkas, benn a bárány . . .

A farkas beleesett a hálóba . . . Némán egy székre mutatott, hogy foglaljak helyet, majd szájára tette a kezét, figyelmeztetésül, hogy halkan beszéljek . . .

Meg kell adni, hogy rokonszenves külsejű, elegáns férfiú. Arcáról, szeméből a jóság tükröződik vissza. Szinte elképzelhetetlen, hogy ez a szelidképű ember oltotta ki Hengel Frigyesnének és Kopeknak az életét! . . .

— Johann arról értesített, hogy ön valami nagyfontosságú dolgot óhajt közölni velem . . . Szabad tudnom: kihez van szerencsém?

— Péntek István a nevem.

— Foglalkozása?

— Betörő vagyok . . .

— Jól hallottam-e? . . . Betörő?

— Ugy van, uram! . . . Egyike a leghirhedtebb betörőknek . . . Eddig huszonkét esztendő töltem édes hazám különböző fegyházaiban . . .

— És mit akar tőlem? . . .

— Ne tartson semmitől, uram . . . Üzenetet hozok Budapestről, a fogházból . . .

— Pszt! Mondtam már, hogy halkabban beszéljen! . . . Kitől hozott üzenetet?

— Hengel Frigyes úrtól.

E név hallatára Hecker arca lángba borult.

— Frigyesről? . . . De hiszen az lehetetlen! . . . Maga nem beszélhetett vele, mert . . .

— Le van tartóztatva . . . Nekem mondja, aki két nap és két éjszaka együtt voltam vele a 17-es számú cellában? Én kiszabadultam, ő ott marad. Higyje el, kérem, nagyon sajnálom azt a szegény embert.

— Kétségbe van esve, ugy-e? Nagyon megviselte a szerencsétlenség! Oh Istenem, Istenem! Hogy idáig kellett jutnia! . . .

E szavaknál nagyot sóhajtott és könnyeket morzsolt ki a szeméből.

— Hát bizony egyebet sem tesz mint sir, egyre sir . . . Amikor megtudta, hogy kikerülök a fogságból, elkezdett rimázkodni, hogy keressem fel nagyságodat, ha kell, a pokolban is, és figyelmeztessen, hogy legutolsó levele ott maradt

lakásán, a tükör fiókjában. Egy remegésben van, hogy az a levél a fogdmegek kezébe kerül.

— Későn jött a figyelmeztetés! Tegnap már lefoglalták a levelet . . .

— De hiszen akkor ön veszve van!

— Miért?

És Hecker Gusztáv halotthalványan, tágra nyitott szemekkel leste szavaimat . . .

Hirtelen észre tértem. Ha most előrukkolok az igazsággal, az lesz a következése, hogy illa berek, nádak erek, szépen megszökik és bottal üthetem a nyomát. Én tehát megnyugtattam őt.

— Tetszik tudni: Hengel úr attól tart, hogy rájönnek: ki rejtőzik a Gusztika név alatt.

Hecker megkönnyebbülten lélezett fel. Mosolyogni próbált.

— Attól nem kell tartania . . . Mondja csak, barátom: ígért önnek valamit Hengel úr? . . .

— Valamit? Sokat! . . .

— Helyes! Megnyugtathatom, hogy mihelyt kiszabadul, szavának fog állani . . . Azonfelül én is hálás leszek . . . De egy nagy, igen nagy sziveséget kell tennie.

— Parancsoljon, nagyságos uram! Rendelkezzék velem!

— Utazzék vissza azonnal! . . . Huszonöt perc múlva indul a vonat.

— Oly sietős a dolog ?

— Halaszthatatlan ! . . . Amint megérkezik, azonnal Hengel úr lakására siet.

— Herrvon Paul úrhoz ?

— Hát ismeri ?

— Hengel Frigyes úr említette a nevét.

— Nos, adja át a névjegyemet és mondja meg neki, hogy korán reggel utazzék el Budapestről.

— Hová ?

— Cairóba . . . A „Hotel Palace“-ban béreljen szobát. Négy-öt nap múlva én is ott leszek. Tegye hozzá, hogy minden percnyi késedelem veszéllyel jár . . .

— Jobb volna talán, ha megsürgönyözné a nagyságos úr.

— Hiszen ha megtehetném ! . . . De óvatosnak kell lennem. Egyébiránt ezt a kulcsot is át kell adnia. Jól figyeljen ! Ez a koporsó-raktár kulcsa.

— Ah ! önnek tehát koporsó-raktára van ?

— Igen. Az irodai szekrény fiókjában vannak Hengel úr levelei. Herrvon Paul vegye azokat magához . . . Aztán irassa vele alá ezt a névjegyet és hozza vissza a Glockengasseban levő lakásomba. Szivességét ötszáz forinttal fogom jutalmazni . . . Elég annyi ?

— Sirig hálás leszek érte . . .

— Rajta hát! Siessen! Ime, a tárcám. Fedezze belőle az utazás költségeit. Ha bérkocsiba ül, negyedóra alatt a pályaudvarra ér... Tehát a viszontlátásra!...

— Holnap itt vagyok! Legalázatosabb szolgálja!...

És szemtelen arroganciával nyutottam feléje jobbomat. Boszusan végignézett rajtam, a hirhett betörőn, hanem aztán hirtelen meggondolta magát és erőltetett mosolygással kezét szorított velem. A fülke ajtajánál türelmetlenül várt reám Hecker inasa.

— Nos? Rendben van?

— Rendben... Azonnal utaznom kell.

— Hová?

— Budapestre... Mit üzen Paulának?

— Adja át neki ezt a fényképet. Ez mindenél ékebben beszél.

A jó fiu elővette fotografiáját, mely huszártiszti uniformisban ábrázolta őt.

— Ninini! Hát ön katonatiszt?

— Csak odahaza... mikor magunk között vagyunk. Most három esztendeje még őrmester voltam...

— Ki léptette elő?

— Én magam. Paula bolondja az egyenruhának.

— Vagy úgy!...

Indulóban voltam, midőn a vakok zenekara rázendítette a bécsi keringőt, mely valósággal lázba hozta a fényes bálterem vendégeit. Készülődtek a táncra, amelyet az urningok igaz gyönyörűséggel, szenvedélylyel lejtenek. Szinte fogva tartott az érdekes látvány és egy-két percre megfeledkeztem az utazásról.

Hecker Gusztáv inasa ott állt mögöttem.

— Megmondtam, ugy-e? Gyönyörű publikum!

— Meghiszem azt! Ha nem tudnám, hogy valamennyien testvérek, szemébe nevetnék annak, aki el akarná hitetni velem, hogy *csak* férfiak között vagyok.

— Nézze csak! Most kéri táncra a *bálanyát*.

— Bálanyát?

— Igéző teremtés! Kár, hogy álarc van rajta. Szép mint egy angyal.

— Hogy hívják?

— Sch . . . báró, testőrhadnagy. Elkényeztetett, dédelgetett tagja ennek az előkelő társaságnak.

A bálanya egy júnói természetű hölgy, mélyen décolletált ruhában; de a kiálló mellcsontoknak nyoma sincs. Sőt ellenkezőleg! Megtévesztően domboru, húsos mell, vagy amint mondani szokták: hófehér keblek. Nyakán sűrű sorokban széles, vagyont érő gyöngy-collier, mely az ádámcsutkát egészen eltakarja. Magas frizurába fésült parókája

remeke a fodrázművészetnek; homlokát kacér froufrou ékesíti, ami fölött gyönyörű diadém ragyog. A hölgyek által annyira kedvelt teknőc hajtűről és a kis oldalfésűkről sem feledkezett meg. Fülcimpáihoz drágaköves fülbevalót erősített. Karjáról ruhája kelméjéből készült, gyöngyökkel himzett kis tarsoly csüng alá; abban tartogatja flaconját és illatos szebkendőjét. Magassarku, kivágott fehér selyem czipője alól kikandikál finom, áttört selyem harisnyája. Legyezőt szorongat a kezében, amivel raffinált módon tud kifejezést adni érzelmeinek... Úgy látszik: az urningoknak saját külön legyezőnyelvük van.

— Ah! Most kérik táncra!

— Kicsoda?

— Sch... herceg. Lengyel mágнас. Hatvan millió forintot érő vagyona van.

A bálanya föláll, kecsesen megbiccenti a fejét, aztán karját a herceg vállára téve, egészen hozzá simul és könnyedén, lábujjhegyen táncol, időnként meg-megigazitja parókájának elszabadult fürteit. Mikor vége a táncnak, karját a herceg karjába fűzi és végigsétál vele a termen, miközben kacéran játszik a legyezőjével. És hogy zihál a melle!...

— Hát az a nagyúri „dáma“ kicsoda?

— A Hermes-bank részvénytársaság igazgatója: F... Theobald. Hofrath.

Theobald *őnagyságát* az udvarlók egész serege veszi körül. Nehéz bársony toilettje gazdagon díszítve a legfinomabb brüsszeli csipkével. Vállán elegáns, hattyuprémes belépő. Gyakran emelgeti szoknyáját, mintha mutogatni akarná sokfodru selyem juponát. Beszédével, kacagásával sem árulja el férfi mivoltát.

Szomszédja nehéz selyem brokátból készült princesse ruhát visel. Karcsu dereka fűzőbe szorítva, könyökön felül érő bőrkecstyű egészíti ki gyönyörű toilettjét.

Egynémelyiknek a ruhája szorosan testhez álló és a hölgyektől ügyesen ellesett ritmikus járásuk közben látni engedik idomaik körvonalát.

A férfiak pedig egytől-egyik finomak, előzőkenyek. Cukorral, húsitővel kínálják táncosnőiket, s ha egyik-másik hölgy véletlenül leejt valamit, egyszerre tizen is utána kapnak.

Érzem, hogy egy kéz nehezedik a vállamra.

— Jól látok-e? Hát ön még mindig itt van?

Hecker Gusztáv állt előttem.

— Bocsánat! Elszórakoztam . . . Csak most jut eszembe . . .

— Az Istenért, rohanjon! lekésik a vonatról!

— Megyek . . . rohanok! . . .

Szivélyesen elbucsuztam az inastól és siettem kifelé. A kávémérésből már eltűntek a vendégek.

A kasszírfrajlán kívül senkisem volt odabenn. Szerettem volna fölajtani egy kupica pálinkát és megszólítottam a kisasszonyt:

— Hol van a pincér?

A megszólított gyanus pillantásokkal mért végig, majd *mély férfihangon* adta meg a feleletet:

— Feueramt!

Ami azt jelenti, hogy vége a kiszolgálásnak. Teringettét! Nem hittem volna róla, hogy ő is szoknyába bujt férfi.

Félóra mulva már Budapest felé robogtam. Persze, kisebb gondom is nagyobb volt annál, hogy Herrvon Paul úrnál jelentkezzem.

Ah! Hecker úr tehát koporsóval kereskedik! És én ostoba! Most emlékszem csak rá, hogy annak idején az ő irodájában is tudakozódtam: kik rendeltek ott érckoporsót a bűntény fölfedezését megelőző napokban? Persze, hogy félrevezettek!

Most hát résen kell lennem, hogy a jómadarak meg ne szökjenek.

XIV.

Salto mortale.

Bécsi kirándulásomból hazatérve, a rendőrségen nevemre címzett postai csomag várt reám. Hengel Frigyes anyósa elküldte nekem leányának hozzá intézett összes leveleit, megható képeit annak a tragédiának, amelynek szerzője a társadalmi drámák legnagyobb mestere: az Élet. Kíváncsian, nagy figyelemmel olvasgattam a kuszált vonásokat; a kétségbeesett, szánsalomraméltó áldozatnak keserves fölajdulásait. Ime, egynéhány kiszakított, rövid fejezete a szomorú történetnek:

» . . . Félesztendeje már, hogy egybekeltünk s azóta egy boldog pillanatom se volt . . . Ah, jó anyám! Nem ilyen házaseletről álmodtam én! . . . Amilyen szelid, jó embernek mutatta magát vőlegénykedése ideje alatt, olyan gyöngédtelen, sőt brutális a házasság napja óta . . . Valaminek történnie kel-

lett, de bárhogya töröm is rajta a fejemet, nem tudok rájönni a hirtelen változás okára . . . Gyöngédségemet, szerelmemet égő gyűlölettel, kegyetlen durvasággal viszonozza . . . És viselkedése napról-napra tűrhetetlenebb ! Korán reggel távozik hazulról s rendesen késő este, sokszor csak a hajnali órákban vetődik haza. Ha panaszos szemrehányásokkal fogadom, ha sirva fakadok, éktelenül szitkozódni kezd; ha erélyesen kérdőre vonom, dühében töri-zuzza, ami a keze ügyébe akad . . . Ha legalább tudnám: miért haragszik reám, mit vétettem ellene! . . . És nincs senki, akinek elpanaszolnám keserveimet! . . . Az égre kérlek, anyám: jöjj el hozzánk egy-két napra és próbálj a lelkére beszélni . . . Nem bírom sokáig a rettenetes gyötrelmeket! . . .“

„. . . Nem, jó anyám, nem követhetem tanácsodat . . . Sokkal jobban szeretem, semhogy megválhatnék tőle! . . .“

„. . . Frigyes ma este azt ajánlotta, hogy szakítsuk meg az életközösséget. Vagyonának java-részét nekem adja, ha beleegyezem a válásba . . . Főlháborodással utasítottam vissza ajánlatát, amivel újabb jelét adta annak, hogy terhére vagyok s az a legforróbb óhajta, hogy megszabaduljon tőlem. Hiszen bárcsak le tudnék mondani róla ! Ha nem vonzódnám hozzá oly nagyon, már rég itt hagy-

tam volna ezt a siralomházat, ezt a gyehennát és siettem volna az én szegény beteg anyám karjai közé. Ujra kérlek: mihelyt fölépülsz és orvosod megengedi a hosszú, fárasztó utazást, siess türelmetlenül váró, boldogtalan leányodhoz . . .“

„. . . Sejttem már Frigyes viselkedésének az okát, de nem merem papírra vetni gondolataimat. Attól félek, hogy bolondnak tartasz, ha szörnyű gyanumnak kifejezést adok. Annyit azonban elárulhatok, hogy Frigyes gonosz emberek társaságába került, akik elidegenítették tőlem . . . És nincs elég akaraterője hozzá, hogy szabaduljon a nyomorultak befolyása alól . . . Mit tegyek? Tanács-talanul állok . . . Ha sokáig így tart, érzem, hogy megőrülök!“

„. . . Amit eddig csak sejtettem, most már bizonyossággal tudom. Segítségemre jött a véletlen, mely egyszerre lerántotta a leplet a borzasztó titokról . . . Nem közölhetem veled, mert féltő, hogy levelem idegen kézbe jut . . . Esdve kérlek: jőjj azonnal! Vége a türelmemnek . . . Meguntam már a sok szenvedést . . . Cselekednünk kell! . . . Jövedeled idejéről sürgönyileg értesíts, hogy eléd mehessek a pályaudvarra . . .“

Ime, mindenik levél egy-egy megállóhelye a boldogtalan asszony kálváriájának. Utolsó leveleiben már sejti, sőt tudni véli Hengel Frigyes ellen-

szenvének, gyűlöletének az okát . . . Vajjon mi lehet az a véletlen, mely egyszerre kiderítette a nagy titkot? Valószínű, hogy kezébe jutott Hecker Gusztávnak valamelyik levele.

Ez a véletlen siettette a tragédia kifejlését. Ki akarta szabadítani férjét a gonosz emberek befolyása alól s a vesztébe rohant.

Meggyilkolták! . . .

* * *

A „Fortuná“-ban sokáig kellett várakoznom a vizsgálóbíróra, aki minden áldott nap kilenc órakor indult el hazulról és kilenc óra tizenhét perckor érkezett a hivatalába. Nagyon rendszerető, pontos ember hírében állott. Órája mindig ott volt előtte a rozoga íróasztalon és bizonyosan beteg lett volna, ha csak egy minutumot is ajándékozott volna az államkincstárnak. Amikor kettőt mutatott az óra, abbahagyta a kihallgatást, munkakabátját levetette és indult hazafelé. Sokszor megtörtént, hogy a kihallgatásról fölvelt jegyzőkönyvet az idő előrehaladottságára való tekintettel a következő mondatoknál szakította meg: „tanú szemébe mondja a vádlottnak, hogy“, vagy: „beismerem, hogy . . .“ Két óra egy perckor intett a fogházőrnek, hogy vezesse el a vizsgálati foglyot, majd holnap folytatja a kihallgatást. Azalatt pedig a vádlott meg-

gondolta magát és másnap mindent letagadott, mire a vizsgálóbíró ekként folytatta a jegyzőkönyvet: „beismerem, hogy a terhemre rótt cselekményt nem követtem el . . .“

Tehát pontban kilenc óra tizenhét perckor benyitott a szobájába, fölvette a munkakabátot, hatalmas iratcsomót vett elő a szekrényből, leült az asztal elé és csak azután fogadta köszöntésemet. Én pedig tükön ültem; mindig az járt az eszemben, hogy embereim megugranak és hoppon maradok.

— Mi ujság, Tuzár mester?

— Nagy dolgok történtek!

— Melyik ügyben?

— Hengel Frigyes bűnperében.

— No, hát csak ki vele! Nyomra jutott?

— Meghiszem azt! Csak öntől függ, hogy a tettesek hüvösre kerüljenek.

És körülményesen elbeszéltem, hogy mi minden történt három nap alatt. Mohó érdeklődéssel hallgatta szavaimat és nagyon meglepte a nyomozás eredménye.

— Szép eset! Nagyon szép eset! Megvallom, most hallok először a homosexuális szerelemről. Még nem fordult elő a praxisomban. Mondhatom: szenzációs fordulat!

— Sürgős intézkedésre volna szükség.

— No, no! Nem olyan sietős a dolog. Ha eddig meg nem szöktek, ezután sem fognak megszökni. Csak bizza rám a dolgot. Mindennek elkövetkezik a maga ideje. Először is fölhozatom Hengel Frigyes.

— Minek?

— Közölni fogom vele, amit öntől hallottam.

— Jobb volna talán, ha elhitetnők vele, hogy Hecker Gusztáv és Herrvon Paul már le vannak tartóztatva és mindent beismertek.

— Azt hiszi?

— Ezzel az ártatlan hazugsággal vallomásra birhatnók.

— Mond valamit.

(A nyomozást vezető rendőrtisztviselők régente gyakran éltek ezzel a „fogás”-sal. Az új bünvádi perrendtartás megtiltja azt.)

Öt perc múlva belépett Hengel Frigyes egy vézna fogházőr kíséretében. A vizsgálóbíró fontoskodó képpel hozzáfogott a vallatáshoz.

— Hengel Frigyes! Még egyszer figyelmeztetem, hogy szálljon magába és mondjon el mindent töredekiesen.

— Nem mondhatok egyebet, minthogy ártatlan vagyok.

— De ön nagyon jól tudja, hogy kik követték el a gyilkosságot. Nevezze meg őket. Mondjon

el mindent, amiről tudomása van és azonnal visszanyeri szabadságát.

Hengel Frigyes lehorgasztja fejét.

— Nos ?

— Nincs mit felelnem.

— Nem kényszeríthetem vallomástételre, de ha lelkiismeretére hallgat, a törvény kezére adja az igazi bűnösöket, különben azt kell hinnem, hogy önnek is része van a bűntényben.

— Ártatlan vagyok. Ennél többet nem mondhatok.

— Hát jól van. Majd én fogok beszélni ön helyett. A házkutatás alkalmával egy levelet találunk lakásán, amelyben önt találkára hívják.

— Nos ? Mit bizonyíthat az a levél ?

— Hogy szoros összeköttetésben volt a gyilkosokkal.

— A gyilkosokkal ?

— Ugy van, a gyilkosokkal ! Tudja meg, hogy Hecker Gusztávot, az ön benső barátját, szeretőjét tegnap este letartóztattam !

A vizsgálóbíró szavainak rettenetes hatása volt. Hengel Frigyes a fejéhez kapott s a falnak tántorodott. Ha karjaimmal föl nem fogom, hanyatt vágódik. Nagy nehezen leültettem, mire egyideig szóltanul maga elé bámult, majd eltakarta arcát és gyerek módra sirni kezdett.

A bíró pedig, mintha gyönyörködött volna a szerencsétlen ember kinjában, vontatott, kimért hangon folytatta:

— Hecker Gusztáv töredelmesen megvallotta bűnét. Beismerte, hogy az ön inasának, Herrvon Paulnak közreműködésével követte el a gyilkosságot.

Mondhatott a bíró amit akart, Hengel Frigyes nem hallott már abból egy kukkot sem. Kezét tördelte, jajveszékelt, majd a szék támlájára dőlt és újra görcsös, fuldokló zokogásban tört ki.

A bíró megvárta, amíg lecsöndesült és fölvetette a kérdést:

— Akarja, hogy fölhozassam őket? . . .

— Nem, nem, nem akarom! . . .

S a következő pillanatban, mielőtt megakadályozhattuk volna, hirtelen elhatározással a nyitott ablakhoz sietett és alávetette magát az utca kövezetére . . . Szörnyet halt . . .

* * *

A szörnyű eset láthatóan megrendítette a vizsgálóbíró. Megvagyok győződve róla, hogy engem okolt a katasztrófával, mert a kelepécét az én tanácsomra állította fel; de egy szóval sem tett nekem szemrehányást. Ha engem hibáztat, önmagát is megvádolja. Nem tehetett hát egyebet,

minthogy az esetről szépen fölvette a hivatalos jegyzőkönyvet, persze a Hengel Frigyeshez intézett kérdések kihagyásával.

Fölösleges mondanom, hogy magamban a vizsgálóbíró hibáztattam. Igaz, hogy az én tanácsomat követte, de ajtóstól rontott a házba. Ahelyett, hogy a nyilatkozatot ügyes taktikával előkészítette volna, meglepte vele a szerencsétlent. Hibát követett el azzal is, hogy Hengel Frigyeset elővezettette . . . Mi szükség volt az ő kihallgatására ? . . . Hiszen Heckerék bűnössége már nyilvánvaló volt és a bírónak csak azt a kérdést kellett volna tisztáznia : volt-e Hengelnek előzetes tudomása a bűntényről ? Ez a körülmény pedig Hecker letartóztatása után könnyebben lett volna földeríthető . . . De hát nem volt jussom hozzá, hogy ellenezzem a kihallgatását, arról pedig nem tehetek, hogy a vizsgálóbíró rosszul fogadta meg a tanácsomat. Hanem azért mindig furdal a lelkiismeret, valahányszor visszaidézem emlékezetembe ezt a szomorú esetet . . .

A vizsgálóbíró a jegyzőkönyv fölvétele után vette kabátját, kalapját és indult kifelé. Intett, hogy kövessem őt.

— Hová megyünk ?

— A koporsó-raktárba . . . Lefoglaljuk a leveleket.

Gyalog értünk le a Vizivárosba, a lánchid

előtt kocsiba ültünk s a kőbányai-útra hajtattunk. Utközben szavunk sem volt egymáshoz . . . A vizsgálóbíró morfondírozott magában, olykor-olykor gyilkos pillantásokat vetett rám. Nagy kedve lett volna hozzá, hogy alaposan eldöngözzön.

A keleti pályaudvar előtt megállította a kocsit, elővett egy írást, felém nyújtotta és nyersen rám parancsolt:

— Adja fel ezt a sürgönyt!

— Szolgálatjára, bíró úr!

És rohantam a táviróhivatalba. Utközben elolvastam a német nyelvű táviratot:

„Landesgericht — Bécs.

Gyilkosság büntetével alaposan gyanúsított Hecker Gusztáv budapesti lakos jelenleg Bécsben, Glockengasse 10. szám alatt tartózkodik. Kérem azonnal való letartóztatását. S. . . budapesti királyi törvényszéki vizsgálóbíró.”

Rendben vagyunk! . . . Most az egyszer megvagyok elégedve a vizsgálóbíróval. Erélyes, gyors intézkedéssel akarja helyrehozni hibáját . . .

A cairói utazás tehát elmarad . . . Hecker Gusztáv hurokra kerül!

XV.

Hogy történt a gyilkosság?

Megtaláltuk a szomorú véget ért Hengel Frigyesnek kedveséhez intézett leveleit, amelyek meggyőzhették a vizsgálóbírókat is arról, hogy helyes nyomot követtem. A levelekben Hengel heves szemrehányásokkal illeti kedvesét és kéri, hogy meneküljön, nehogy a rendőrség kezére jusson. Vigye magával Herrvont is, aki örökös félelemben van, és attól tart, hogy az érckoporsó révén kitudódik bűne. Megigéri, hogy egy-két hónap múlva követni fogja őket... Minden levél egy-egy kézzelfogható bizonyítéka annak a rajongó szerelemnek, amelyet Hengel Frigyes kedvese iránt érzett. Az is kitűnik egy levélből, hogy a gyilkosság tervébe nem volt beavatva. „Hogy miért is nem közölted velem örületes szándékokodat! — ugymond. — Mindent elkövettem volna, hogy lebeszéljek róla.“ Inasáról

a gyűlölet hangján beszél, akivel nem szívesen lakik egy fedél alatt. Mert az az ember mindenre képes . . . Egy levelében azt írja, hogy megbocsát Heckernek, mert hiszen a rettenetes bűnnel csak újabb bizonyosságát adta iránta érzett hűséges szerelmének . . .

Midőn a vizsgálóbíró átfutotta a leveleket, így szólt hozzám :

— Az a Hengel mégis csak megérdemelte a sorsát. Nem háborította fel a borzalmas bűntény, amelynek hitvese áldozatul esett . . . Csak a szertőjét féltette, hogy a törvény kezére jut . . .

Ezzel a megjegyzéssel önmagát akarta megnyugtatóni. Siettem megerősíteni véleményét.

— Ha el nem pusztítja magát, ő is a vádlottak padjára kerül és több mint bizonyos, hogy bűnpártolás miatt elítélik.

— Igaza van, Tuzár mester ! . . . Ugy látszik : ön a büntetőjogban is járatos . . .

— Kitűnő mesterem van. A gyakorlat.

— Most hát fődolog, hogy Herrvon Paul szökését megakadályozzuk . . . Magam megyek érte.

— Elkísérhetem, bíró úr ?

— Sőt kérem ! . . . Ügyelnie kell a gazfickónak minden mozdulatára, nehogy Hengel Frigyes példáját kövesse.

— Félek, hogy későn érkezünk.

— Miért ?

— Az esti ujságok hasábos tudósítást közölnek Hengel Frigyes öngyilkosságáról. Herrvon Paul bizonyosan gyanupörrel él és megszökik Budapestről.

— Egygyel több ok arra, hogy siessünk!... Megálljon csak! A jegyző úrnak tollba diktálom a letartóztatást elrendelő végzést.

Félóra mulva már benyitottunk Hengel Frigyes lakására. Jó sokáig ácsorogtunk a folyosón, amig Herrvon Paul ajtót nyitott. A viszontlátás örömeiben szerettem volna keblemre ölelni a nyomorultat, mert azt hittem, hogy csak hült helyét fogjuk találni. Nagyon izgatottnak látszott; köszöntés helyett érthetetlen szavakat hebegett . . .

— Ninini! Jól látok-e? . . . Maga utra készül!

— Én? Dehogy! . . .

— Mit jelentenek hát ezek a bőröndök itt a szoba közepén? . . .

— Elköltözöm innen az Ősz-utcába . . . Ideje, hogy más hely után nézzek.

A vizsgálóbíró barátságosan mosolygott.

— Ha nincs ellene kifogása, megkönnyitem a dolgát. Kitűnő helyet ajánlok önnek.

— Hol?

— Egyelőre a Fortunában . . . Pogány fogház-felügyelő úrnak van egynéhány kiadó szobája.

Herrvon Paul halásápadtan, remegő hangon kérdezi:

— Hogy tetszik azt érteni, kérem?

— Eh! Félre a teketóriával! . . . Mindent tudunk! . . . Hecker Gusztáv közreműködésével ön gyilkolta meg Hengel Frigyesnét, miért is ezennel letartóztatom!

A libériás inas hamuszürke arccal állt előttünk . . . Mintha egyszerre megnémult volna az ijedtségtől. Nagysokára azonban mégis csak erőt vett magán és erőltetett nevetéssel felelte:

— Tréfálni méltóztatik . . .

— Van eszemben! . . .

— De hiszen ártatlan vagyok . . . Hecker Gusztáv urat nem ismerem . . . Most hallom először a nevét . . .

— Szemérmetlenül hazudik! . . . A házkutatásról is ön értesítette Heckert a következő sürgőnnyel: „Hausuntersuchung. Bewussten Brief mitgenommen . . .“ Nos, ezek után is megmarad amellett, hogy nem ismeri Hecker Gusztávot? . . .

Herrvon Paulnak ugyancsak meg kell erőltetnie magát, hogy össze ne essék. Keze, lába reszket, mint a kocsonya. Homlokán halálos verejték.

— Ha kívánja: felolvasom önnek cinkostársa beismerő vallomását.

A nyomorult ember önkéntelenül is körül-
nézett a szobában, mintha menekülő utat keresett
volna, majd hirtelen elhatározással zsebébe nyult...
Sejtettem, hogy mi jár az eszében. Villámgyors
mozdulattal átöleltem, két karját hátra csavartam
és alaposan megkötöztem... Nem nagyon ellen-
kezett. Belátta, hogy most már hiábavaló minden
erőlködése...

— Tegyenek velem, amit akarnak!...

— Tehát beismeri, hogy része volt Hengel
Frigyesné meggyilkolásában?

— Beismerem.

— Ez már beszéd!... Az őszinte, töredelmes
vallomás csak javára szolgálhat... Üljön le szépen
abba a karosszékbe és mondja el maga is: miként
követték el a gyilkosságot?

— Elcsavarta, elbolondította a fejemet...

— Kicsoda?

— A Hecker nagyságos úr... Három hónapig
egyebet sem tett, minthogy szidta-szapulta a nagy-
ságos asszonyt, aki úgy elkeserítette a gazdám
életét...

— Örökösen civódtak, ugye?

— Hiszen ha csak civódtak volna! Úgy érez-
tem magam, mintha siralomházban volnék... A
nagyságos asszony kora reggeltől estig sirt, jajga-
tott. Éjjelenként kiugrott az ágyból, végig járta az

összes szobákat és törte-zuzta, ami a keze ügyébe akadt. Gazdám ilyenkor úgy vélt segíteni a bajon, hogy elővett egy botot és ütötte, ahol érte.

— Persze, az a szegény asszony megtudta, hogy miféle viszonyt folytat az ura Hecker Gusztávval . . .

— A legnagyobb patália akkor kezdődött, midőn a nagyságos asszony megfenyegette az urát, hogy leleplezi őket . . . Gazdám eleinte kérésre fogta a dolgot. Őszintén megvallotta, hogy nem szereti a nagyságos asszonyt s életének legnagyobb hibáját akkor követte el, midőn oltárhoz vezette őt. De késznek nyilatkozott minden kárpótlásra. Fél millió forintot ígért a nejének, ha szépen haza megy az anyjához és bele egyezik a válásba. De az asszony hallani sem akart róla, mert kimondhatatlanul szerette a gazdámát . . . Elkeseredésében odáig ment, hogy fölkereste Hecker Gusztávot, és megfenyegette, hogy lelövi őt, ha nem szakít az urával . . . Mert csak őt tartotta szerencsétlensége okozójának . . .

Ilyen előzmények után fordult hozzám Hecker úr, ajándékokkal halmozott el, fényesnél fényesebb ígéretekkel kecsegtetett, amíg egyszer csak megszállott az ördög és kijelentettem, hogy rendelkezésére állok.

— És mit szólt hozzá a gazdája?

— Nem tudott róla. Ha neszét veszi a dolognak, minden másképpen történik. Egy szép napon azzal jött hozzám Hecker, hogy elkövetkezett a cselekvés ideje. Nem várhat tovább s ha megtagadom közreműködésemet, ő maga végez az asszonynyal. De én már beletörődtem a bűn gondolatába és följajánlottam segítségemet. Hecker megnyugtatót, hogy sohasem fog kitutódni a gyilkosság, mert ügyesen megcsinálta a tervet. Az én dolgom édeskevés lesz, csak éppen hogy bele kell csöpögtetnem valamit a nagyságos asszony reggeli kávéjába.

Mondom: megszállott az ördög és nem volt erőm hozzá, hogy ellentálljak a kísértésnek. Gazdám három-négy napra Kolozsvárra utazott s ezalatt keresztülvittük Hecker úr ügyesen megcsinált tervét.

„Curare“-nak hívják azt a mérget, amelyet a nagyságos asszony kávéjába csöpögtettem. A szegény hisztériás asszony mindig az ágyban szokott reggelizni. Hét óra után vittem be a kávéját és fél nyolc órakor már halva volt.

Herrvon Pault nagyon kimerítette a vallomás. Egy pohár vízzel kínáltam meg s ő mohón fölhajtotta azt.

— Nos, nos? Mi történt azután?

— Az előre megállapított tervhez képest meg-

vártam az estét és mikor besötétedett, a nagyságos asszony hulláját óriási utazó táskába tettem és bérkocsin Hecker úrnak kőbányai-uti koporsó-raktárába vittem.

— Ki csonkitotta meg a hullát?

— Hecker úr. Engem a kiállott izgalmak beteggé tettek. Haza siettem, és negyvennyolc óráig forró lázban feküdtem. Hengel Frigyes úr Kolozsvárról hazajövet, meglepődött felesége eltűnésén. Rosszat sejtve, kérdőre vont és addig-addig faggatott, amíg megvallottam neki mindent.

Igy történt a dolog. Szinte jól esik, hogy az igazság elmondásával könnyíthetek a lelkemen!

— Ön tehát azzal védekezik, hogy Hecker Gusztáv bujtotta föl a gyilkosságra?

— Mindennek ő az oka! Átkozott legyen az a nap, amikor megismerkedtem vele!

— Szívtelen, gonosz ember, ugy-e?

— Nem, nem! Hazudnék, ha azt állitanám róla, hogy gonosz ember. Sőt ellenkezőleg! Jó lélek . . . Ha szegény ember került eléje, mindig gyámolította. Egyiket pénzzel segítette, a másikat foglalkozáshoz juttatta. Soha senkit meg nem károsított, mindenki derék, becsületes embernek tartotta.

— Miként magyarázhatja meg, hogy mégis oly gyalázatos büntényre vetemedett?

— Nagyon szerette a gazdát és a *féltékenysé*g elvette az eszét. Attól tartott, hogy az a boldogtalan asszony elidegeníti tőle Hengel Frigyes, akit könnyen befolyásolható, akarat nélkül való embernek ismert. Elkezesítette, valósággal kétségbe ejtette, hogy Hengel Frigyes lakásának küszöbét át nem léphette és ha nagyritkán találkozott is kedvesével, örökös félelemben volt, hogy az asszony meglepi őket, botrányt rögtönöz és országvilág előtt pelengerre állítja. Nem egyszer sirva panaszkodott nekem türhetetlen, kétségbeejtő helyzete miatt, úgy, hogy megsajnáltam őt. Végre is „testvérek” voltunk. Megértettük egymást. Nem valami nagy fáradságába került, hogy elcsavarja a fejemet.

— Nincs több kérdésem. Irja alá ezt a jegyzőkönyvet.

Leoldottam karjáról a köteléket, hogy a bíró fölhívásának eleget tehessen. Vette a tollat és miközben a vallomásáról fölvevett jegyzőkönyvre kanyarította nevét, remegő hangon kockáztatta meg a kérdést:

— Akasztófára jutok. Ugy-e, bíró úr?

A vizsgálóbíró megnyugtatta.

— Nem tudom, mi lesz az ítélőtanács véleménye az ön bűnéről. Én nem itélném halálra. Bár a premeditáció kétséget kizáró módon bebizo-

nyitható ; azt hiszem, a törvényt alkalmazó bíróság sem fog elzárkózhatni az enyhítő körülmények elől.

Herrvon Paul hálás tekintettel köszönte meg a bíró jóakarátát.

Elvezették.

XVI.

A curare.

A vizsgálóbíró megkeresésére letartóztatták Hecker Gusztávot is. Éppen jókor! Minden előkészületet megtett a szökéshez; körutazási jegyét is megváltotta. Ugy látszik, attól tartott, hogy Hengel Frigyeset valamelyes módon vallomásra bírják és elejét akarta venni a katasztrófának. Mily rosszul ismerte Hengelt, ha föltette róla, hogy kiszolgáltatja őt a törvénynek!

Mikor a bécsi rendőrség közölte vele a letartóztatás okát, fölháborodással tiltakozott a vád ellen és erélyesen követelte, hogy adják vissza szabadságát. Nem is hederitettek rá; hamarosan Budapestre szállították. Ott voltam a vizsgálóbíró szobájában, midőn Hecker egy fogházőr kíséretében belépett oda. Találkoztak tekinteteink s ő egyszerre elhalványodott. Azonnal tisztában volt a

helyzettel: kelepcébe került, ahonnan nincs szabadulás. Kimondhatatlan gyűlölettel nézett végig rajtam. Ha véletlenül kettecskén vagyunk a kis szobában, bizonyos, hogy már csak boszúból is rám veti magát, hogy élethalálharcot küzdjön velem.

A vizsgálóbíró szemébe mondta a rettenetes vádat, hogy Herrvon Pault ő bujtotta fel a gyilkosságra és közölte vele mindazokat a terhelő adatokat, amelyek kétségtelenné teszik a bűnösségét. Tagadása hiábavaló lett volna. Megadta magát.

Vallomása érdekes világításban tünteti fel az urningok lelki életét és azt a kétségbeesett küzdelmet, amit társadalmi pozíciójukért, erkölcsi egzisztenciájukért folytatnak. Hiányos volna az urningok világának ismertetése, ha elhagynám Hecker Gusztáv töredelmes vallomásának főbb részleteit.

— Hamburgban születtem — ugymond — 1859-ben. Szüleimnek egyetlen gyermeke lévén, gondos nevelésben részesültem. Tizennyolc éves koromban a felsőbb kereskedelmi iskolába kerültem és bár egyike voltam a legjobb, legszorgalmasabb tanulóknak, természetellenes hajlamaim miatt csakhamar ki kellett maradnom az intézetből. Mert az iskolában valami csodálatos, hihetetlenül hangzó metamorfózison mentem át. Mintha a természet gonosz játékot űzött volna velem! Teljesen kifejlett, életerős férfiunak látszottam és társaimmal

szemben bensőleg leánynak éreztem magam. Trágár vagy kétértelmű megjegyzéseikre a szemem fehéréig elpirultam. Szégyenkező, szemérmes természetem miatt gúnytárgya voltam tanulótársaimnak. És a gúnyolódások ellenére sem tudtam letenni nőies szokásaimról. Hosszuszárú harisnyát, fűzőt, magassarkú cipőt viseltem. Ruhámat, apró selyem zsebkendőimet erős parfümökkel fecskendeztem be. Ujjaimon gyűrűk, csuklómon karperec, ráadásul pedig bolond fővel azt is megtettem, hogy egy orvossal kifurattam a füleimet. Leirhatatlanul kínos helyzetben voltam. Nőnek éreztem magam és majmolnom kellett a férfinak minden mozdulatát, minden cselekedetét. A nők társaságát kerültem. Ha egyikkel-másikkal olykor összehozott a véletlen és a bemutatkozásnál kezet szorítottam velők, szinte rosszul éreztem magam. Az is megtörtént, hogy egy leány szerelmet vallott nekem, s én valóságos undorral fordultam el tőle; szó nélkül faképnél hagytam. Csak később tudtam meg, hogy az orvostudomány ezt a leküzdhetetlen ellenszenvet horror feminae néven ismeri.

Csak férfiak, fiatalemberek társaságában éreztem jól magam. Különösen egy hamburgi gyáros fia iránt érdeklődtem. Testi-lelki jóbarátom volt: minden szabad időmet vele töltöttem. Ha egy-egy napra véletlenül elmaradt az intézetből, beteggé

tett a vágy, hogy újra láthassam. Napközben háromszor is fölszaladtam hozzá s lakásáról lejövet, órákig ott őgyelegtem a ház körül és sóvár pillantásokkal lestem az ablakokat, hátha szemembe tűnik valahol. Ha egy-egy regényt vagy más szép-irodalmi munkát kölcsönzött nekem, annak minden lapját telistele irtam az ő nevével. Nem volt a napnak órája, az órának perce, amikor ne gondoltam volna rá. Álmaimban is vele, csak vele foglalkoztam. Megtörtént, hogy néha napján összepöröltünk és ő napokig nem beszélt hozzám. Ilyenkor az öngyilkosság eszméjével foglalkoztam és kínzó féltékenység gyötört, ha mással beszélgetett.

Nem titkolhattam sokáig őrült, szenvedélyes szerelmemet. Kiöntöttem előtte szívem érzelmeit. Eleinte jót nevetett rajtam, majd bolondnak tartott, végül, midőn szerelmi ajánlataimmal ostromoltam, följelentett.

Az intézet jólelkű igazgatója maga elé citált, kérdőre vont és hosszabb faggatásra megvallottam neki különös viselkedésem okát. Azt ajánlotta, hogy lépjek ki az intézet kötelékéből és mondjam el a bajomat valamelyik idegorvosnak; egyuttal szüleimet is értesítette az esetről... Szegény, áldott jó apám kétségbeesett a lesújtó hír hallatára. Nem kimélt költséget, fáradságot; sorra járta velem a világ leghiresebb orvosait és Krafft-Ebing

báró tanácsára egy svájci szanatóriumban helyeztek el, ahonnan egy év múlva megszöktem.

Budapestre kerültem, ahol egy tekintélyes butorgyárosnál könyvelői állást vállaltam. Szorgalmamért és megbízhatóságomért nagyon megkedvelt és évről-évre emelte a fizetésemet. Szóval tisztességes keresethez jutottam . . . Közben elhaltak a szüleim és körülbelül hatszázezer márkát örököltem. Ennek a rengeteg vagyonnak három esztendő alatt csaknem egészen a nyakára hágtam. Megmaradt csekély tőkémrel később üzletet nyitottam . . . Ne tessék félreérteni! Nem vittem könnyelmű életet; nem iszom, nem kártyázom, nincsenek költségesebb passzióim és mégis elherdáltam a keserves munkával szerzett nagy vagyont . . .

Gazemberek, lelkiismeretlen zsarolók kezei közé jutottam, akik megismervén természetellenes hajlamaimat, tervszerűen kifosztottak. Följelentéssel, leleplezéssel fenyegettek s hogy elkerüljem a szégyent, a borzasztó meghurcoltatást, fizettem, egyre fizettem . . . Ilyen módon ötödfélszázezer márka került az úgynevezett „prellerek“ kezére. De boldognak éreztem magam, hogy ezen az áron végképen megszabadulhattam tőlük . . .

Körülbelül három esztendeje már, hogy az utcán megismerkedtem Hengel Frigyessel . . . A testvér könnyen „fölismeri“ a testvért. Elég hozzá

egy tekintet, egy szemhunyorítás! . . . Csakhamar benső baráti kötetek fűzött bennünket egymáshoz, de csak titokban találkoztunk, hogy gyanut ne keltsünk . . . Mind a ketten féltékenyen őriztük jó hírnevünket, mert a társaságban közbecsülésnek örvendtünk és ha természetellenes hajlamaink nyilvánosságra kerülnek: mindennek vége. Akár ki is vándorolhatunk az országból . . . Különösen Hengel Frigyes féltette előkelő társadalmi állását s egy szép napon azzal lepett meg, hogy a külszin megóvása céljából — megházasodik. Kifejezést adott annak a reménynek is, hogy a házassággal talán leküzdheti átkos szenvedélyét . . .

Mint derűs égből a villám, úgy hatott rám nyilatkozata . . . Hiszen rajongóan szerettük egymást! . . . Térden állva kértem, könyörögtem, hogy mondjon le szándékáról, amelylyel engem a kétségbeesésbe kerget, de ő hajthatatlan volt. Azzal állt elő, hogy néhány nap múlva már oltár elé vezeti menyasszonyát, akivel egy osztendei pensióban ismerkedett meg . . . Mit tehettem egyebet? Belenyugodtam a dologba és vigasztalt az a tudat, hogy a házastársak nem maradhatnak sokáig együtt . . .

És rohamosan közeledett a borzasztó katasztrófa, mely előre vetette árnyékát . . . Terhünkre volt az a szerencsétlen asszony, aki úgy akart

változtatni szomorú sorsán, hogy engem zaklatott, följelentéssel, megöléssel fenyegetett . . . Mert szerette az urát. És csodálatos ! Minél kegyetlenebb volt hozzá, annál jobban szerette ! . . . Szerelmével végzetes szerencsétlenségbe döntötte velünk együtt önmagát is . . . Fenyegetéseit nem vettem komolyan, de kétségbeejtett a gondolat, hogy elszakíthatja tőlem Hengel Frigyet, egyetlen, elválhatatlan barátomat. A féltékenység elvakított, bűnbe kergett . . . Megakartam szabadulni attól az asszonytól, aki Hengel Frigyet a magáénak mondotta.

Ez a bűnöm . . . Végezzenek velem ! . . . Nem félek a haláltól . . . Az életben úgyis csak keserűség és szenvedés volt az osztályrészem !

Oh, mily nyomorult, szájalomraméltó teremtései vagyunk az Istennek . . .

Az a hatalmas emberi érzés, mely másoknak örömet okoz ; ami nélkül az élet sivár, üres, céltalan ; amely után a gyalgó ember ösztönétől hajtva zsenge ifjúságától törí magát és annak egy pillanatnyi gyönyörűségéért el tudja felejtetni az élet ezernyi gyötrelmét, keserveit ; ami másokat megelégedetté, nyugodttá, boldoggá tesz : az minket rettegésben tart !

Ha nagynehezen meg is találjuk a barátot, akihez szoros lelki kapcsok fűznek, szinte beteggé tesz az örökös félelem, hogy valamikor kitudód-

hatik, amit a szívünk fenekén rejtegetünk és kegyetlenül bele taszitanak minket a gyalázatba. A humánus emberek még a kenyeret is kiveszik a szánk-ból és már messziről elkerülnek, mint a bélpoklost. A szegyen bélyegét le nem moshatja rólunk semmi sem; választanunk kell a koldusbot és a revolver között!

Van-e csak sejtelmük is arról, hogy közülünk hány embert kerget halálba az az emberi szörnyeteg, akinek prostituált férfi a neve? Megszövi hálóját mint a pók, aztán lesbe áll és jaj annak az urningnak, aki belebotlik! Amíg győzi anyagi áldozatokkal, időt nyer, lélekzethez jut és midőn kiforgatták egész vagyonából, a vérszomjas vampirok a becsületére, az életére törnek! Örökösen a Scylla és Charybdis között vagyunk. Előttünk a zsarolók fojtogató keze, mögöttünk a társadalmi bojkott, a közmegvetés. Akadnak kivételek is az urningok között. Ezeket „cinikus” jelzővel illetik, mert fittyet hánynak a társadalmi előítéletekre, fennen hirdetik, hogy joguk van a „saját külön” szerelemhez, mint a normális érzésű embernek az ő normális szerelméhez. Akinek nem tetszik, tegyen róla! . . . * De az urningok legtöbbször magasabb

* Mint bűnügyi védő, egy alkalommal *B* . . . *Szaniszló* gróft képviseltem. A feltűnően szép fiatal ember maga kürtölte világgá természetellenes hajlamát. Midőn ciniz-

intelligenciája, önérzetes ember, aki annak még a gondolatától is irtózik, hogy kiközösíthetik az úgynevezett tisztességes emberek sorából, és nem retten vissza a legnagyobb áldozattól sem, hogy megvédje jó hírnevét.

De talán többet mondtam már a kelleténél, Hiába panaszkodunk, kesergünk, hiába zugolódunk a mostoha sors ellen, az emberek meg nem értenek bennünket és sohasem fogják megbocsátani nekünk, hogy a mi szerelmünk eltér az övéktől. Nem a természetet okolják, mely a leghatalmasabb emberi ösztönt más formában adta meg nekünk,

musáért egy ízben rápiritottam, így felelt: „Nekem is jogom van az *élethez*, épp úgy, mint más emberfiának, és senkisémet kényszeríthet rá, hogy lemondjak a természetadta gyönyörökről, amelyek nélkül önök, normális emberek, sem exisztálhatnak... Mi édesíti meg az önök életét?... Miféle kárpótlásuk van a tengernyi keserőségért, szenvedésért, amit egy emberöltőn eltűnniök kell?... Mi a *végső célja* minden cselekedetünknek?... A szerelem... Nekünk is az... És ha önök fenérik kiüríthetik a gyönyör poharát, miféle jogon kívánhatják tőlünk, hogy mi azt eldobjuk, mielőtt ajkunkhoz emeltük volna? Amíg a közrend és közérköcsiség ellen nem vétünk, semmi közük hozzá, hogy milyen formában elégítjük ki ösztönünket, amivel bennünket is a természet ruházott fel... A mi perverzióink természetes; az úgynevezett normális emberek *mindennapi* perverzitása természetellenes... És ezért nincs okunk szégyenkezni... Sokkal szégyenletesebbek a rendes szerelem elfajulásai...”

hanem minket hibáztatnak, akik csak öntudatlan eszközei vagyunk a természet szeszélyeinek.

Nincs egyéb mondani valóm. Jól tudom én, hogy nagyot, szörnyű nagyot vétettem és szívesen fölláldoznám az életemet, ha jóvá tehetném bűnömet . . .

Őszintén mondva : most, hogy Hengel Frigyet elvesztettem, szinte örömmel nézek a halálos ítélet elé.

A vizsgálóbíró sietett megnyugtatni a bűnbánó embert.

— No, no ! Nem bizonyos, hogy halálra ítélik. Töredelmes beismerésével sokat javított helyzetén. Fődolog, hogy jó védőügyvédet válasszon, aki megértetheti a törvényt alkalmazó bírósággal, hogy ön bizonyos lelki kényszer hatása alatt cselekedett.

— Nincs szükségem védőügyvédre.

— Főbenjáró esetekben a törvényszék hivatalból rendeli ki a védőügyvédet. Mielőtt befejezném a kihallgatást, még egy kérdésre feleljen. Herrvon Paul azzal védekezik, hogy azt a curare nevű mérget ön adta át neki.

— Igazat mondott. Az ő szerencsétlenségének is én vagyok az okozója. Sokáig ellenkezett és hallani sem akart a gyilkosságról. A fényes ígéretek végre is elkábitották.

— Ön hol szerezte a mérget?

— Egy bécsi testvértől kaptam. A felét Hengel Frigyesnének szántam, a másik fele nálam maradt.

— Hol tartogatja?

— Itt a zsebemben.

— Szabad kérnem!

— Tessék!

Zsebéből üvegcsét vesz elő és nyújtja a vizsgálóbíró felé. Mielőtt kiadná a kezéből, gondol egyet, az üveget villámsebesen ajkához emeli és fölhajítja annak tartalmát.

A vizsgálóbíró felugrott és gépiesen nyúlt az üvegcsé után. Az ijedtségtől szinte eltorzult az arca, mintha nem is Hecker Gusztáv, hanem ő maga itta volna meg a mérget. Remegő, elcsukló hangon kérdezi:

— Az Istenért, uram, mit csinál?

— Megyek utána! . . . *Ő utána!* . . .

És Hecker Gusztáv a következő pillanatban összeesett.

Meghalt egy jajkiáltás nélkül.

— Vége. —

Záróbeszéd.

Sokan lesznek, akik majd hibául rójják fel, hogy bűnügyi regényem meséjét a homosexuális szerelem világából meritettem; mert manapság *még* az az általános vélemény, hogy az urning visszataszító karrikatúrája az egészséges embernek. Más karrikatura csak kigúnyol és nevetségessé tesz, ez azonban lealacsonyítja a legnemesebb és legfönségesebb emberi érzést: a szerelmet... Jóízű ember megtűri az urningot, de nem beszél róla. Pszichiáterek és természettudósok dolga, hogy foglalkozzanak vele, mint a természet óriás fájának egyik csodálatos fattyuhajtásával...

Igy gondolkodik a „humánus“ ember, aki ahelyett, hogy megsajnálná szerencsétlen felebarátait, leküzdhetetlen ellenszenvvel, sőt irtózáttal fordul el tőle. Állatvédő egyesületeket csinál; a normális, de elfajult szerelem áldozatainak: a bujakórosoknak kórházat épít; megrögzött gonosztevőket gyámolít, ha kijutnak a börtönből, az istenverte urningot azonban megkövezi és könyörtelen előítéletével a halálba kergeti...

A közfelfogásban a homoszexualitás erkölcsben, jellemben való fogyatékossgot jelent, noha a homoszexuális tulajdonság épp oly kevésbé szennyezi be a jellem tisztaságát, mint ahogy testi hibával is lehet az ember épelméjű, becsületes és hasznos tagja a társadalomnak.

A közfelfogás szempontjából a férfiúi jellem mintaképe, *Socrates* is erkölcstelen ember volt, mert szerencsétlenségére ő is urningnak született. (*Alcibiadessel* folytatott homoszexuális viszonyt.) De hány kiváló elmét, nagy karaktert nevezhetnék meg, akik

a magyar közéletben is jelentős szerepet játszottak; és századokra kiható, bölcs intézményeket alkottak vagy örökbecsű művekkel gazdagították a magyar irodalom kincsesházát, pedig — urningok voltak.

A legnagyobb gondolkodók egyike, *Jean Jacques Rousseau* „Confessions” című munkájában nem röstelte megvallani, hogy ő maga is a psychosexuális perverzió rabja volt. Többek között ezt írja: „Être aux genoux d'une maitresse impérieuse, obéir á ses ordres, avoir des pardons á lui demander: étaient pour moi de très douces joissances . . .” *Sacher-Masoch* számos művében, különösen „Venus im Pelz” című munkájában foglalkozik a természetellenes hajlamakkal. A *masochizmust* róla nevezték el, épp úgy, mint a *sadizmust*, a kegyetlenségben való kéjelgést *de Sade* márkiról. *Baudelaire*, *Richepin*, *Hamerling*, *Johann Wede*, *Otway* műveikben különös előszeretettel foglalkoznak a perverz lelki élet megnyilvánulásaival. *Krafft-Ebing* báró „Psychopathia Sexualis”

cimű munkájában idézi *Alfred de Musset*-nek az andalusiai nőhöz írt verséből a következő sorokat: Qu'elle est superbe en son désordre, quand elle tombe, les seins nus. — Qu'on la voit, béante, se tordre dans un baiser de rage et mordre. — En hurlant des mots inconnus! . . . Az úgynevezett *sapphoi szerelem* is sűrűn szerepel a litteraturában. *Balzac* (La fille aux yeux d'or), *Rachilde* (Monsieur Venus), *Belot* (Mademoiselle Giraud, ma femme), *Gautier* (Mademoiselle de Maupin) *női urningoknak* egymás iránt érzett szenvedélyes szerelméről írnak.

Az egyes államok büntető kódexei is *erkölcstelenségnek* tartják a rendellenes nemi érzés megnyilvánulásait és nem igen tesznek különbséget a perverzió különböző esetei között. Minden urningban päderastát látnak, sőt valamennyit egy kategóriába vonják a sadistával, masochistával, a fetisizmus rabjaival és azokkal az erkölcsileg elzüllött existenciákkal s meghibbant elméjű egyénekekkel, akik a világvárosok rendőrhatóságait oly

sűrűn foglalkoztatják. Kegyetlen előítélet, mely sokszor öngyilkosságba kergeti az urningot. Aki ismeri őket, nagyon jól tudja, hogy éppen csak nemi ösztönük kielégítési módjában térnek el embertársaiktól, egyébként jórészben nagy intelligenciájú, jószívű és becsületes emberek és természetellenes hajlamukból kifolyólag a közerkölcs ellen *sohasem vétenek*. A magyar büntető törvénykönyv például a férfiszerelemet „természet elleni fajtalanság”-nak nevezi és a 241-dik szakasz egy évig terjedhető fogházzal sújtja azt. Magát a büntetendő cselekményt nem definiálja s csak bírói megítélés dolga, hogy elkövetett-e a fajtalanság vagy sem . . . *És nem tudunk rá esetet, hogy a büntető törvénykönyv életbeléptetése óta csak egyetlenegy urningot megbüntettek vagy törvény elé állítottak volna.* Ez is azt bizonyítja, hogy a természet szerencsétlen, mostoha gyermekei (akik pedig tekintélyes számban vannak Budapesten, körülbelül 1500-an) a közszemérem ellen

nem vétenek s inkább fölálldozzák egész vagyonukat vagy megválnak az élettől, semhogy egy-egy „chanteur” vagy prostituált denunciálása folytán akár a társadalom, akár a törvény ítélőszéke elé kerüljenek. A magyar büntető törvénykönyv csak az inter viros véghezvitt fajtalanságról beszél; a *nők közötti* szerelmi viszonyt egy szóval sem érinti; amiből az következik, hogy a 241-ik szakaszban említett fajtalanság csakis a päderestiára vonatkozik, mert hiszen a férfi-urning rendellenes nemi érzésének megnyilvánulása — a päderestiától eltekintve — mindenben hasonló az amor lesbicus-hoz, ami pedig nem büntetendő . . . Ugyanilyen intézkedést tartalmaz a francia code pénale, az osztrák és a német büntető törvénykönyv. Az olasz, spanyol, belga és holland törvényhozás a férfi-szerelem büntethetősége dolgában nem intézkedett . . . Krafft-Ebing báró, a legnagyobb szaktekintély, méltánytalannak és irracionálisnak tartja a férfi-szerelem törvényes üldözését. Véleményét azzal okolja meg, hogy csak lelkiismeretes

orvosi vizsgálat tudja a pusztá perverzitás esetét a kóros perverziótól megkülönböztetni. Az urningok a legtöbb esetben physikai kényszer hatása alatt vannak; ők maguk semmi természetellenest nem látnak hajlamukban, sőt azt egészen természetes dolognak tartják. A törvény szigorának sem elriasztó, sem javító hatása nincsen. Ha az urningot sujtó ítélet bűnhődés *egy olyan cselekedetért, amit csak hamis föltevésekkel lehet bűnösnek mondani*, tág teret adunk a legnagyobb igazságtalanságnak. A büntető rendelkezés nagyban elősegíti az urningok lelketlen sarcolását. Egyébiránt a közerkölcs ellen való merényletek, az *erőszakos cselekedetek* és a *fiatalság védelme* dolgában az egyes kulturállamok büntető kódexeiben úgys külön intézkedések vannak.

Hát bizony mi tűrés-tagadás: kényes a téma. Mert a köztudat téves fogalmakat alkotott az urningokról és összetéveszti őket a rendellenes nemi érzésű emberek ama *külön* csoportjával, mely a közerkölcs szem-

pontjából és közbiztonsági okokból veszélyes a társadalomra.

És én mégsem dobtam félre a témát; sőt megvallom: szeretettel foglalkoztam vele; mert jól tudom, hogy az urning természetellenes hajlamától eltekintve, *normális ember*, akinek egy hosszú életen át csak keserűség és pokoli gyötremelem az osztályrésze.

A Nemzeti Színház valamelyik bemutató előadásán egy nagyképű kritikus így nyilatkozott a darabról:

— Micsoda miliő!... Micsoda alakok!... Csak a szerző fantáziája eszelhette ki; a mindennapi életben sohasem láthatnak...

Egy kiváló író adta meg rá a feleletet:

— Kedves barátom, köszönje meg a szerzőnek, hogy amit eddig nem vett észre a mindennapi életben, most ott láthatja a színpadon...

Nos, új miliőt és új alakokat láttunk a homoszexuális szerelem világában is... Az urningok is a mi képünkre teremtetten *érző* emberek... Láthattuk, hogy az ő érzésük

világában is vannak nagy lelki megrázkódások, amelyek közlelről érdekelnek mindnyájunkat . . . Miért ne foglalkozhatnánk velük? . . .

De ha más célt nem is értem el, mint hogy az urningokat a maguk igaz mivoltában, helyes világításban mutattam be és sikerült boldogtalan felebarátaink iránt az olvasó részvétét fölkeltenem: nem dolgoztam hiába . . .

A szerző.

A Fekete Könyv karrikaturái.

I.

A gentleman.

A rendőrkapitány: Lépj közelebb, édes fiam! Hát megint csak ide kerültél, he?

A csavargó: Nem tehetek róla. Valahányszor ismeretlen tettetst puhatolnak, mindig én vagyok az első, akit lefülelnék. Szerencsére mindig be tudom bizonyítani az alibimet.

A rendőrkapitány: No látod! és még panaszkodol!

A csavargó: Hej haj, kapitány uram, ön könnyen beszélhet!

A rendőrkapitány: Hapták! Akasztófáravaló!... Aztán köpd ki a bagót, ha előttem állsz!

A csavargó: Instálom alássan, majd inkább lenyelem...

A rendőrkapitány: És most felelj! De úgy vigyázz, hogy az első hazug szónál vasra veretlek!... Tegnap este tíz órakor kiraboltak egy szegény özvegy asszonyt. Téged éi a gyanu. Mondd csak el, mit csináltál kora reggeltől esti tizenegy óráig?

A csavargó:... A hajléktalanok menhelyéről kijövet, früstökölttem.

A rendőrkapitány: Hol?

A csavargó: A Népszínház- és Csokonay-utca sarkán. Reggeli után egy kis sétát tettem a városligetben s ott annyira megfáztam, hogy elmentem a tekintetes királyi törvényszék II. számú tárgyaló termébe — melegedni. Egy szerelmi drámát tárgyaltak, és az olyan unalmas volt, hogy elaludtam. Déli egy óra volt, mikor a szolga kituszkolt a teremből és megint friss levegőre jutottam. Akkor már a gyomrom igen korgott, hát fél kettőkor megebédeltem.

A rendőrkapitány: Hol?

A csavargó: A Vadász-utca és az Arany-János-utca sarkán. Ebéd után végigsétáltam a Széchényi-promenádon, aztán a Váci-utcába mentem, hogy a kirakatokat megbámuljam. Ezen is túlesvén, három órakor boldog új évet kívántam a védő ügyvédemnek, a VII. kerületi inspekciós rendőrtisztviselőnek és egy dob-utcai hentes-

nek. Az ügyvédtől kaptam egy bécsi vergóniát, a fogalmazó úrtól egy ujpesti hatost, a hentestől pedig egy — pofont.

Ezután a szellemi szórakozás következett. Négy órától egész hatig betűről-betűre elolvastam a fővárosi összes mulató helyek hirdetéseit és a szinlapokat, meg a trafikos boltok elé kitett napilapok első lapját, megbámulva a címképeket és megirigyelve Rigó Jancsi sorsát.

Hattól hétig a keleti, héttől nyolcig a nyugoti pályaudvar indulási oldalán melegedtem, elolvastván a menetrendeket és a magyar királyi államasutak igazgatóságának összes hirdetéseit. Némiyiket kétszer is.

Nyolc órakor elmentem a Rémi szálló elé, hogy — ha csak egy pillanatra is — meglássam Chimay hercegasszonyt. Hátha én is megtetszem neki, gondoltam magamban. De bizony hiába vártam. A szerelemben nincsszerencsém. Félkilenckor elmentem a Goldmann-féle kávéházba egy kis alsós kaláberre, bélakasszával. Nem lévén elegendő forgalmi tőkém, a partnereimmel összekaptam s már tíz órakor künn találtam magam az utcán...

A rendőrkapitány: Most következik a kritikus idő.

A csavargó: Sajnálom, de másfél órán át kell siklanom.

A rendőrkapitány: Miért?

A csavargó: Női becsületről van szó.

A rendőrkapitány: Ohó!

A csavargó: A női becsület pedig szent előttem. Hiába tetszik csodálkozni. Én gentleman vagyok.

A rendőrkapitány: ... Tehát a gyanu alapos! Valld meg, hogy te raboltad ki az özvegy asszonyt.

A csavargó: Esküszöm, hogy ártatlan vagyok!

A rendőrkapitány: Akkor hát beszélj!

A csavargó: Ám jól van. A kapitány úr kényszerített rá. Tehát tudja meg ...

A rendőrkapitány: Nos?

A csavargó: Hogy tíz órától egész tizenegyig az ön lakásán voltam.

A rendőrkapitány: Az én lakáson?!

A csavargó: Ugy van. Tessék megkérdezni Zsuzsit, a cselédet.

A rendőrkapitány: Megkérdezem. Ha igazat mondtál, szabadon bocsátalak ... Elvezethetik ...

A csavargó: Szegény Zsuzsi... (Elvezetik.)

II.

„Leláncolt szerelem.“

A bíró: Mi a foglalkozása?

A vádlott: Gyáros és novellista vagyok.

A bíró: Ugyan kérem: ne nagyoljon! Miféle gyára van?

A vádlott: Szipkákat gyártok virzsina szivarokhoz.

A bíró: Hm. Aztán miből él: a szipkákból-e vagy a novellákból?

A vádlott: Őszintén mondva, ha szipkagyárom nem volna, akár éhen halhatnék. Mert szipkáimat még csak el tudom helyezni, de novelláim, amelyek immár egy jókora ládát teljesen megtöltenek, mind a nyakamon maradnak.

A bíró (mosolyogva): Bizonyára úgy segít tehát magán, hogy szipkáit éppen a novellákból gyártja', ugy-e?

A vádlott (megsértődve): Ne tessék én-velem gúnyolódni! A tekintetes úrból is lehet még novellista.

A bíró: Jól van no. Adja elő az esetet értelmesen és röviden.

A vádlott: Nincsen olyan szerkesztősége Budapestnek, ahonnan már egyszer-kétszer ki ne dobtak volna. Pedig elolvasták a novelláimat mindenütt. A „Jelenkor“ szerkesztőségében az is megtörtént velem, hogy elkérték a fotografiámat és én gyanutlanul átadtam azt, gondolván, hogy majd megjelenik a „Jelenkor“-ban. Csak később tudtam meg, hogy fényképemet elküldték a rendőrségnek a fekete albumban leendő közzététel céljából. A „Jókai“ szerkesztőségében szintén elkérték a fényképemet s azt nyomban kiadták a szerkesztőségi szolgának azzal az utasítással, hogy ha annak a fotografiának élő mása még egyszer megjelenik, hát már az előszobából minden teke-tória nélkül kipofoztassék. És mindez azért történt, mert nem volt protekcióm. Kérem, protekció nélkül a novellista sem boldogulhat!...

Lévén bennem óriási kitartás és akaraterő, nem vesztettem el kedvemet s azon voltam, hogy — ha törik, ha szakad, — találjak egy lapot, amelyben novelláimat elhelyezhetem.

Ez évi május hó 1-én „Kritika“ címmel folyó-

irat indult meg a fővárosban. Kiválasztottam a legsikerültebb novellámat, amelynek címe „A leláncolt szerelem“. Hőse Tibor, egy fiatal herceg, aki halálosan belélszeret egy szép, de nagyon szegény leányba és mert nem veheti el, a 31-ik lapon golyót rőpit az agyába.

A novellát szépen becsomagoltam és beállítottam vele a „Kritika“ szerkesztőségébe. Egy vékony dongájú legényke volt a szerkesztő. Na — mondok magamban, — ez az én emberem. Erre én úgy ráíjesztek, hogy — ha tetszik, ha nem tetszik, — kiadja a novelláimat, ellenkező esetben irgalmatlanul elverem. Meguntam a sok szekaturát, a passzív szereplést s elhatároztam, hogy erélyesen fogok föllépni. Hiszen mindnyájan tudjuk, hogy a nagyképűséggel messzire eljuthatni. Be sok író ismerek, aki egész karrierjét egyes-egyedül a nagyképűségének köszönheti.

A vékony dongájú legényke udvariasan meghajolt előttem.

— Mi tetszik?

— Hoztam önnek egy novellát a legközelebbi számba. Fenomenális munka. Igazi szenzációt fog csinálni.

— Nagyon köszönöm!

— Szívesen. A kezdő embereket készséggel protegálom.

— Kihez van szerencsém?

— Hogyan, nem ismer?... Nem tesz semmit, majd megismer később. Ehun a novella! Harmincegy sűrűn teleirt lap. Figyelmeztetem, hogy semmi-féle korrigálást, simítást, átdolgozást nem tűrök. Az ikes igéknek ellensége vagyok és mindent úgy írok, amint kiejtem. Ez kell a magyarnak! Ezt a szót például, hogy „mondja“, a nagyfejűektől eltérőleg így írom „mongya“. A dupla betűket sem szeretem. A nagyképűek ezt a szót, hogy „szerelem“ két r-rel írják, én csak egygyel...

— Helyes!

— Ugy-e? Örülök, hogy egy véleményen vagyunk... Tehát a „Leláncolt szerelem“ szombaton megjelenik?

— Méltóztassék csak itt hagyni. Holnapig elolvasom.

— Nem várok!

— Ne-em?

— Nem. Olvassa el azonnal. Én majd leülök ide a diványra és várakozom.

Olyan energikusan léptem föl, hogy a nyápic emberke tüstént engedelmeskedett.

A novella elején mosolygott, a közepén nevette, a vége felé pedig elkomolyodott és kimeresztett szemekkel bámult rám.

— Hogy tetszik, fiatal barátom?

— A novella jó, de csak egy esetben közölhetem.

— Tudniillik ?

— Ha Tibor, a fiatal herceg, elveszi a szegény leányt.

Föllélegzettem. Ez az első ember, aki elismerőleg nyilatkozik munkámról.

— No hát, ha éppen csak azt kívánja, megteszem az ön kedvéért. Mert tudja barátom, ön tetszik nekem. Aztán miért is ne vehetné el a herceg azt a szegény leányt? Nem igaz ?

Haza mentem. Egy napi munkámba került, amíg a novellát újra átdolgoztam és Tibort az anyakönyvvezető elé vittem. Másnap korán reggel ott voltam a redakcióban.

— Hozom a novellát. Átdolgoztam. Igaza volt kedves barátom: így sokkal jobb.

A szerkesztő fogta a „Leláncolt szerelmet“ és újra átolvasta. Mikor a végére ért, fölágaskodott, megveregette a vállamat és megígérte, hogy kiadja novellámat.

Égő kíváncsisággal, szivszorongva vártam a szombatot. A péntekről szombatra virradó éjjelen egy percig sem aludtam a nagy izgatottságtól. Szombaton megvettem a „Kritikát“ és olyan kíváncsi voltam, hogy már a trafikban lázasan keresgélni kezdtem a novellát, de — hiába. A nyomorult nem közölte.

Futottam a szerkesztőségbe s kérdőre vontam a redaktort.

— Uram! Ön engem lóvá tett!

— Helyszüke miatt kimaradt.

— Nem igaz! Az orráról látom, hogy hazudik. Hol a novellám?...

— Jó helyen.

— Hadd látom!

A szerkesztő úr zavartan keresgélt az íróasztalon, de a „Leláncolt szerelem“ nem került elő.

— Hah! Tudok mindent!

Nekimentem a papirkosárnak, kiöntöttem a benlevő ingóságokat, és azok között megtaláltam a „Leláncolt szerelmet“ is.

— Urram!...

— Uram!...

— Hapták!... Süsse le a szemét, ha velem beszél!

— De uram...

— Semmi uram! Miért nem közölte a novellámat?

— Hogy őszinte legyek: az a Tibor nagyon antipathikus firma. Csupa gőg, csupa elbizakodottság! Csupa szemtelenség!

— Ejnye, semmirekellő! Ön Tibort sérteni merészli?

És e szavak után az orrára ütöttem a szerkesztő úrnak. Ez a tényállás. Nagyon, nagyon megbántam, hogy így elragadtattam magam, s higgye el, bíró úr, ha tudtam volna, hogy a „Kritika“ című folyóirat csak két számot él (mert egyetlenegy előfizetője sem volt), nem is próbáltam volna ott szerencsét.

A bíró (a panaszozóhoz): Kivánja a vádlott megbüntetését?

A panaszos: Megbocsátok neki.

A vádlott: Köszönöm. Ha megengedi, hálám fejében küldök önnek ezer virzsínia-szipkát.

A bíró: Elmehetnek.

III.

Csendélet a Stefánia-úton.

Az elnök: Adja elő az eset előzményeit.
Csak szaporán!

A panaszos: Pénzbeszedő vagyok a „Schwindler et Comp.” cégnél s mindig van nálam egynéhány el nem számolt százas. A múlt hónap elsején, az esti órákban háromszáz forintot inkasszáltam a Stefánia-úton. Visszafelé jövet egy hórihorgas alak vetődik eléem és rám ordít:

— Pízt, vagy lüvök!

Megijedtem, reszkettem, mint a kocsonya. A csavargó revolvert rántott elő és egyenesen a homlokomnak célzott. Dadogva szóltam hozzá:

— Talán tévedni tetszik?

— Aci a pízt!

Elkezdtem kapacitálni:

— Gondoljon a királyi ügyészre. A gyilkosságot kötél általi halállal büntetik.

— Ne szólnokolj!

— De kérem: nincs egy krajcárom se!

— Akkor hát lüvök. Hunyd be a szemed, hogy ne lásd a halálodat. Tiszteltetem az apámat. Ha összejössz vele, mondd meg neki, hogy haragszom rá, mert ő az okozója annak, hogy élek. Az anyósomat pedig kerüld, mert ő a túlvilágon is csak anyós.

— De én nem akarok meghalni. Van nálam háromszáz forint. Id'adom, csak ne bántson.

— Lássuk!

— Hanem előbb engedje le azt a puskát, mert még kárt tehet bennem. Csevegjünk egy kissé. Ehun egy szivar!

A csavargó kapta a szivart, ketté törte, az egyik felét begyömöszölte a szájába és elkezdett bagózni. A revolvert azonban még mindig a homlokuk felé irányította.

— Uram, — mondok, — ön a sötétben is okos embernek látszik. Ha én most átadom önnek a háromszáz forintot, holnap azt fogja mondani a főnököm, Schwindler úr, hogy swindler vagyok. Hiába beszélek majd neki rablóhistóriákról, könyörtelenül lecsukat.

— Bánja a fránya!

— Gondoljon a királyi ügyészre, meg a rabkosztra.

— Gondol a guta!

— Hat apró gyermekem van.

— Annak is te vagy az oka. Pizt, vagy lüvök!

— Jól van no. De hát mégis csak ki kell mentenem magamat a chéf előtt. Lüjjön egy lyukat a kabátomba; hadd lássa Schwindler úr, hogy igazat mondok.

— Azt megtehetem.

— Csak vigyázni tessenék, hogy baj ne essék.

— Ne filj, nyavalyás!

És belelőtt a kabátom jobb szárnyának délnyugati részébe.

— Lüjje keresztül a cilinderemet is. Bizonyítani akarom, hogy alaposan védekeztem és csak a túlnyomó erőnek engedtem.

— Azt is megtehetem.

Letettem a cilindert a földre, ő aztán irgalmatlanul belelőtt!

— És most aci a pizt!

— Hogyne adnám! Ha nem untatom kéresemmel, lőjjön a kabátom bal szárnyába is.

— Nem én! Nem lüvök. Csak azért sem lüvök.

— Miért nem?

— Vakapád! Nincs több patron a pisztolyban.

Föllélegzettem.

— Uuugy . . . Nincs több patron?! Akkor hát máskép beszélünk. Gyere csak ide, navalás! Majd adok én neked háromszáz — nyaklevest.

És mint az őrült, ki letépte láncát, rávetettem magam a rablóra. Mindjárt a torkának estem és addig-addig csiklandoztam, amig fuldokolni kezdett; akkor aztán letepertem a földre, ránehézkedtem, hogy meg se moccanhatott, és leolvastam neki a háromszázat a képire. Keservesen jajgatott s még ő kiabált segítségért, mire nagy sokára előkerült valahonnan egy rendőr, aki mindkettőnket nyakon csipett és bekisért.

Ez a tényállás. Megesküszöm rá, ha tetszik.

A törvényszék a vádlottat a btkv. 344. szakaszában körülírt rablás büntettének kísérlete miatt harmadfél esztendei fegyházra ítélte.

A p a n a s z o s (menőfélben odaszól az elítélthez): Gondoljon a királyi ügyészre, meg a rabkosztra. Maga — navalás!

IV.

A furfangos cigány.

A szolgabíró: Állj elő, fiu! De csakis az igazat mondd, mert az első hazug szónál vasra veretlek.

A cigány: Csak bizza reám a tekintetes úr. Sohse hazudok én, ha nem muszáj. Előbb azonban tessék megmondani, hogy vádlott vagyok-e, vagy panaszos?

A szolgabíró: Talán bizony faggatni akarsz?

A cigány: Ismerem én a törvényt! Ha vádlott vagyok, jogom van hazudni; ha pedig panaszos vagyok, a szolgabíró úrnak nincs jussa gorombáskodni velem.

A szolgabíró: Ejnye, ördögadta cigánya! Hát természetes, hogy vádlott vagy. Nem is leszel te panaszos soha!

A cigány: Vagy ki tudja. Sokat mégér az ember.

A szolgabíró: Jól van hát, beszéljünk szépen. Akasztófára való vagy! Mondhatom, alaposan becsaptad ezt a szegény ördögöt!

A cigány: Tagadom. Ugy történt a dolog, instálom, hogy elpatkolt a kesely lovam és elmentem a monori vásárra, hogy egy másikat vegyek. Végigjártam a piacot, de csak nem találtam kedvemre valót. Mert tetszik tudni: vak lovat kerestem, akit bele lehet hajtani a tűzbe is. Egyszerre csak megakadt a szemem Péntek Matyó uram két eladó lován. Vak volt mind a kettő, csakhogy az egyiknek kiszögellott a bordája a nagy soványságtól, a másik meg nagyon is elhizott.

— Adjon Isten, gazduram! — mondok.

— Vigyen a szél! — volt a felelete.

— Dejszen, ha én kendnek volnék, ki nem állnék ilyen gebék mellé! — mondom én.

— Hiszen el is kotródhatik, ha nincsen inyére.

— Ejha. Be magasan hordja az orrát, Péntek uram. Pedig hát én is vevő volnék ám, vagy mi a fránya.

— Van is kendnek pize!

Erre kinyitottam a bugyellárisomat. Bele pislantott az öreg és mikor meglátta a ropogós tizeket, megszeliidült az orcája.

— Aztán hogy vesztegeti a szegény párákat ?

— Ha komoly a szándéka, potom áron juthat hozzájuk. A kövéret száz forintért, a soványat ötvenért adom.

Sokáig alkudoztam, de a jó ember egy garast sem akart engedni a lovak árából. Mit tehettem egyebet ? Megvettem a soványat ötven forintért. Ki is fizettem tüstént és elvezettem a gebét.

Amint ballagtunk egymás mellett, én meg az a sovány jószág, egyszerre nagyot gondoltam. Visszakerültem Péntek Matyóhoz.

— Gazduram, — mondok, — nagyon bus képe van ennek az állatnak. Szeretném kicserélni.

— Jussa vagyon hozzá.

— Adtam kigyelmednek ötven forintot, ugy-e ?

— Beste volnék, ha letagadnám.

— Ehun ez a sovány pára. Ez is megér ötven forintot, ugy-e ?

— De megér ám !

— No, látja. Ötven forintot már adtam, ötven forintot ér ez a ló, amit most visszaadok. Ötven meg ötven : az száz, ugy-e ?

— Annyi biz az, Isten és ember előtt.

— Már pedig ha kigyelmednél hagyom a sovány lovat is, meg az ötven forintot is, kerek száz forintot adtam.

— Hiszen igaza van. Ötven meg ötven: az száz. Vigye el hát a kövéret.

A szolgabíró: És elvitted?

A cigány: Már hogyste vittem volna el, mikor Péntek Matyó uram megengedte. Azóta már túl is adtam rajta husz forint nyereséggel.

A szolgabíró: Hát Péntek uram, van-e valami megjegyzése?

Péntek Matyó: Ammondó volnék, hogy hazudik a cigány. Mikor elvezette a lovat, utána kiáltottam, hogy:

— Hozza csak vissza azt a lovat! Tévedés van a dologban. De biz ő reám sem hederített. Tessék csak becsukatni.

A szolgabíró: Majd átteszem az ügyet a pestvidéki törvényszékhez. Elmehetnek.

OSZK

TARTALOM:

	Oldal
Előljáró beszéd	5
Az érckoporsó	17
Keresztkérdések	25
Tuzár kombinációi	33
Szegény Kopek!	38
Az első nyom	46
A vén kopó munkában	55
Hengel Frigyes	60
Szabadlábbon	69
Ismeretlen világ	74
Herrvon Paul	90
Tuzár fölhajtja a vadat	99
A „reunion“	106
Künn a farkas, benn a bárány	119
Salto mortale	128
Hogy történt a gyilkosság?	138
A „curare“	148
Záróbeszéd	159

A Fekete Könyv karrikaturái:

A gentleman	171
Leláncolt szerelem	175
Csendélet a Stefánia-uton	182
A furfangos cigány	186

Kunossy, Szilágyi és Társa

könyvkiadóhivatalában Budapesten, IV., Semmelweis-utca 14

a következő közérdeklő irodalmi újdonságok jelentek meg a SZILÁGYI BÉLA könyvkereskedésében IV., Rópoly-körút 26, valamint minden más könyvkereskedés útján beszerezhetők.

Rakos Sándor Elektromosság a gyakorlatban. Elektrotechnikai kézikönyv. Függelékül Marconi találmánya, a drótnélküli táviró . . . 5.—. Vássonkötésben	Kor. 4.50
Bécsi halász. Képes utmutató a császárvárosban. 36 képpel és 1 térképpel kötte	1.20
Tükörsíki levelek. (Briefe, die ihn nicht erreichten.) Regény levelekben. Az eredetinek 61-ik kiadása után fordítva 4.80 Kötte	3.—
Fekete könyv. Eredeti bűnügyi és detektív történetek, írta dr. Gúthi Soma.	
I. kötet: A vén kopó, egy útkos rendőr emlékiratai	2.—
II. kötet: Világvárosi bűnök	2.—
III. kötet: Tuzár mester	2.—
IV. kötet: Homoszexuális szerelem	2.—
Gorjki Maxim. Éjjeli menedékhely. (Színházi kiadás) —.60 . . . Kötte	1.—
Haile Ben Ajad. A török nő élete a társaságban és a hárem	1.20
Korchmáros Kálmán dr. Montecarlo és játéktérmei. Képes csimboritékkal, számos illusztrációval és a szövegbe nyomtatott képpel	4.—
— Ugyanaz németnyelvű kiadásban: Montecarlo und seine Spieläle. Mit vielen Illustrat. u. in d. Text gedruckten Abbildungen, in farbigen Umschlag	4.—
Kahlenberg, Hans v. Habkissasszony. (Nixchen.) Előszóval ellátta Bródy Sándor	1.50
Kiss János dr. és Gergely József. Jézus élete. Hosszúak folio alakú romek díszmű, képekkel	30.—
Kossuth Ferencz 30 parlamenti beszéde, életrajzi adatokkal kíséri Hentaller Lajos. Számos képpel 5.— Ugyanaz diszkötésben	7.—
Mathers Helén. Jön a rossz az, (Uj olcsó kiadás.) Regény 3 kötetben	3.—
Mirácó. (Faragó J.) Smokkék. Apró komédiák a Smokk-család életéből. Képekkel	1.50

Modern írók könyvtára.

Szerkeszti dr. Rózsa Miklós, A modern irodalom legszébb és legիրésőbb alkotásai páratlanul olcsó, művészi kiállításban. Eddig megjelentek a következők:

- I. kötet. Hermann Heyermans: Zsidó fursang. — II. kötet. Rudyard Kipling: A fekete Jack. — III. kötet. Maxim Gorjki: A pénz. — IV. kötet. Leonid Andrejew: Kód. — V. kötet. Octave Mirbau: Bűn. VI. kötet. Maxim Gorjki: Malva. — VII. kötet. Semjon Juskevich: Ghetto. — VIII. kötet. Rudyard Kipling: A bírtai leányzó. — IX. kötet. Catulle Mendès: A kolostor meséi. — X. köt. Paul Bourget: Velencei éjszakák.

— Minden egyes kötet ára 60 fillér, bekötve 1 kor. —

Morva Rezső. Kézikönyv az összes gőzkazánok, valamint az összes stabil gőzgépek kezeléséről, a magas és alacsony nyomású sűrítővel működő gőzgépekről. Vizsgáló gépezetek előkészítésére. Számos ábrával. 5. bővített kiadás 4.—. Vássonkötésben	5.—
Nagy Iván. Magyarország családai szimereikkel és nemzékrendi táblákkal. Egyedül magyar, a nemzeti családok leszármazását tárgyaló, kimerítő és monumentális munka. 40 kötet és pótkötet: együtt 21 kötet 150.— 13 félbőrkötet	300.—
Olaszország remélei. Olaszország és az olaszok múltjainak fényképgyűjteménye. 2 albumalakú kötet több mint 2000 fénynyomatú képpel, fényes diszköt.	70.—
Orosz Adrienne (csicséri). Boróthy Móra grófnő. Regény. (Újdonság!)	1.20
— Róma diadala. Keresmény szociális regény. (Újdonság!)	2.—
Pakots József. Mindenféle a folyóiról. Humorisztikus karcolatok a t. Hazából, Linék és Bér karikatúráival 2.—, merített papírral 2.— diszkötésben	4.—
Schnitzler Artur. Róme körbe. (Reigen.) Tíz párbeszéd. Fordította és bevezetéssel látta Bródy S. Diszzen kiállítás, több színben nyomott címlappal Ugyanaz diszkötésben	8.— 4.80
Székely Dávid. Magyar írók álnevei. Műltben és jelenben	1.50
Vértési Károly. Az éjjeli nap országában. Svédország. Utirajzok számos színes képpel. Elegáns kötésben	4.—
Vértési Károly. Az éjjeli nap országában. Norvégia. Utirajzok számos színes képpel. Elegáns kötésben	4.—
Vértési Károly. Spanyolország. Portugália. A liszaboni nemzetközi sajtókongresszus. Utirajzok 72 tárcsacikkben. 105 képpel. 600 oldal. Nagy 8-ad méretű díszes kiadású munka, díszes vássonkötésben	10.—

